T.C.
Milli Eğitim Bakanlığı

Tebliğler Dergisi

IX. Şûra Özel Sayısı

MİLLİ EĞİTİM BASIMEVİ — İSTANBUL 1974

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYIMLAR ve BASILI EĞİTİM MALZEMELERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜNCE HER HAFTA PAZARTESİ GÜNLERİ ÇIKARILIR İLGİLİ MAKAM VE MÜESSESELERE PARASIZ GÖNDERİLİR.

T. C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
TEBLİĞLER DERGİSİ

YILLIK ABONESİ 10 LİRADIR. ABONE TUTARI MALSANDIKLARINDAN BİRİNE YATIRILMALI VE ALINACAK MAKBUZ MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYIMLAR VE BASILI EĞİTİM MALZEMELERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE GÖNDERİLMELİDİR

Cilt : 37 | 6 Mayıs 1974 | Sayı : 1788

Tamim No : 11016

T. C.
Millî Eğitim Bakanlığı
Talim ve Terbiye Dairesi
Başkanlığı

Sayı: 2291-8 | 6-5-1974

Valiliklere

«Millî Eğitim Sistemimizin Bütünlüğü İçinde Programlar ve Öğrenci Akışını Düzenleyen Kurallar» konusunda, 24 haziran - 4 temmuz 1974 tarihleri arasında toplanacak olan IX. Millî Eğitim Şûrasına sunulmak üzere hazırlanan öneriler, ön taslak olarak aşağıda yayımlanmıştır.

Bu ön taslağın, İlinizde bulunan her derece ve türdeki eğitim kurumlarınca en kısa zamanda incelenmesini ve İliniz görüşünün 20 mayıs - 10 haziran 1974 tarihleri arasında bu maksatla yapılacak millî eğitim müdürleri bölge toplantılarına getirilecek şekilde hazırlanmasını önemle rica ederim.

Mustafa Üstündağ
Millî Eğitim Bakanı

Talim ve Terbiye Kurulu Kararı :

Karar sayısı: 317 | Karar tarihi: 6.5.1974

Konu: IX. Millî Eğitim Şûrasının
24 haziran — 4 temmuz 1974 tarihleri
arasında toplanması.

"Millî Eğitim Sistemimizin Bütünlüğü İçinde Programlar ve Öğrenci Akışını Düzenleyen Kurallar" konusunda Kurulumuzca hazırlanan aşağıdaki önerilerin, 1261 Sayılı Kanunun 5. Maddesi uyarınca Millî Eğitim Şûrasının incelemesine sunulması, bu maksatla IX. Millî Eğitim Şûrasının 24 haziran - 4 temmuz 1974 tarihleri arasında toplantıya çağırılması ve önerilerin "ön taslak" halinde Bakanlığımız Tebliğler Dergisinde yüzbin nüsha bastırılmak suretiyle Yayımlar ve Basılı Eğitim Malzemeleri Genel Müdürlüğünce dağıtılması uygun görülerek Bakanlık Makamının tasviplerine arzı kararlaştı.

Uygundur
6/5/1974
Mustafa ÜSTÜNDAĞ
Millî Eğitim Bakanı

MİLLÎ EĞİTİM SİSTEMİNİN BÜTÜNLÜĞÜ İÇİNDE PROGRAMLAR VE ÖĞRENCİ AKIŞINI DÜZENLEYEN KURALLAR KONUSUNDA IX. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASININ İNCELEMESİNE SUNULAN ÖNERİLER (ÖN TASLAK)

GİRİŞ :

(1) Millî eğitim, toplumun ve ferdin sosyal gelişmesini ve ekonomik kalkınmasını destekleyen, hızlandıran ve millî birlik ve bütünlüğü sağlayan en etkili araçtır. Kalkınma, eğitim sisteminin toplumun diğer sistemleriyle uyumu ölçüsünde başarı ve hız kazanır. Aynı şekilde eğitim gelişmesi de, eğitim sistemini oluşturan alt sistemlerin hem birbirleriyle hem de toplumun diğer sosyal ve ekonomik şartlarıyla tutarlılığı ölçüsünde başarılı ve hızlı olur. Bu nedenle, eğitim sistemini oluşturan temel unsurları, bir sistem bütünlüğü içinde ele almak ve düzenlemek zorunlu olmaktadır.

(2) Millî eğitim sistemini oluşturan başlıca unsurlar sırası ile şu başlıklar altında toplanabilir :

1. Genel amaçlar ve temel ilkeler,
2. Eğitim sisteminin genel yapısı,
3. Programlar,
4. Öğrenci akışını düzenleyen kurallar,
5. Öğretmenler ve yöneticiler,
6. Okul yapıları,
7. Merkez ve taşra örgütü,
8. Okullaşma hedefleri ve finansman kaynakları.

(3) Bu unsurlar birbirleriyle içiçedir. Gerçekten,

— Anayasa düzeni içinde Türk toplumunun ve Türk vatandaşlarının istek ve ihtiyaçları, millî eğitimimizin genel amaçlarını;

— Bunların sosyal devlet ilkelerine göre gerçekleştirilmesinde gözetilecek esaslar, millî eğitimin temel ilkelerini;

— Genel amaçları temel ilkelere uygun olarak gerçekleştirecek eğitim sistemimizin genel yapısı, eğitim kademelerini ve her kademeyi oluşturan eğitim kurumlarının amaç ve görevlerini;

— Eğitim kurumlarının amaç ve görevleri, programları;

— Eğitim sisteminin genel yapısı içinde öğrenci akışını ayarlayan kurallar, ölçme ve değerlendirme düzenini;

— Eğitim, öğretim, yönetim ve denetim görevleri, sistemin en başta gelen unsuru olan öğretmenlik mesleğini;

— Eğitim kurumlarının optimal büyüklükte kurulması ve verimli şekilde işletilmesi, okul yapı ve tesisleri ile bunların standartlarını;

— Eğitim hizmetlerinin Devlet adına düzenlenmesi ve yürütülmesi görev ve sorumluluğu, Millî Eğitim Bakanlığı merkez ve taşra örgütünü;

— Okullaşma hedefleri ise, finansman kaynakları ölçüsünde, yukarıdaki unsurların tümünü birden etkilemektedir. Biri diğerini oluşturan ve birbirleriyle geçişli olan bu unsurların, Uzun Dönemli Kalkınma Stratejisi ve Beş Yıllık Kalkınma Plânları içinde yer alan kalkınma hedeflerine uygun olarak, birbirleriyle tutarlı bir şekilde işler durumda düzenlenmesi, eğitim plânlamasını zorunlu kılmaktadır. Türk vatandaşları arasında imkân ve fırsat eşitliği ve bölgeler arası dengeli kalkınma ve sosyal adalet ilkelerine uygun olarak eğitimin gelişmesi ve bütün yurdumuza yayılması; meslek kademeleri ile eğitim kademeleri arasında uyum sağlanması; kalkınma için gerekli sayıda ve nitelikte insan gücünün yetiştirilmesi; bunları gerçekleştirecek finansman kaynaklarının öngörülmesi ve sonuç olarak dengeli bir eğitim düzeninin kurulması ancak bu yolla mümkün olacaktır.

(4) Bu görüş ve anlayışladır ki bugüne kadar yapılan çalışmalarda millî eğitimimizin temel sorunları, çeşitli bilimsel inceleme ve araştırmalardan yararlanılarak ortaya konmuş ve Türk eğitim sisteminin yeniden düzenlenmesinde gözetilecek esaslar, genel amaç ve temel ilkelerden başlayarak, okul öncesinden yüksek öğretimin sonuna kadar yukarıda belirtilen sistem bütünlüğü içerisinde tespit olunmuştur. Müteakip çalışmaların bu esaslar çerçevesinde düzenleneceği tabiidir.

(5) Bu nedenledir ki, IX. Millî Eğitim Şûrasına sunulan konular belirli alanlara inhisar etmekle beraber, önerilerin, bu dokümanda, sistemin bütünlüğü içinde Şûra üyelerinin incelemelerine sunulması zorunlu görülmüş ve doküman bu görüşle hazırlanmıştır.

(6) Doküman başlıca üç kısmı kapsamaktadır. Birinci kısımda önerilerin genel gerekçesi verilmektedir. Bu kısımda programlar ile öğrenci akışını düzenleyen kuralların bütün olarak incelenmesi zorunluluğu belirtilmekte ve önerilerin gerekçesi, sıra ile, onbir başlık altında açıklanmaktadır.

(7) İkinci kısımda, programlar ve öğrenci akışını düzenleyen kurallar ile ilgili öneriler, Türk eğitim sisteminin bütünlüğü içinde on bölüm halinde takdim edilmektedir :

(8) Birinci bölüm, Türk eğitim sistemini düzenleyen genel esaslar başlığı altında, genel amaçlara ve temel ilkelere ayrılmıştır. Millî Eğitim Temel Kanunundan aynen alınan bu esaslar, önerilerin temel dayanağını teşkil etmektedir.

(9) "Türk Eğitim Sisteminin Genel Yapısı ve Programlar" başlığını taşıyan ikinci bölümde, sistemin genel yapısı ve çeşitli eğitim kademelerinin özel amaç ve görevleri, Millî Eğitim Temel Kanununa ve VIII. Millî Eğitim Şûrası kararlarına uygun olarak verilmekte ve bunlara dayalı olarak hazırlanan :

— Temel eğitim programının genel nitelikleri, ortaokul programına giren dersler, yeni ders dağıtım çizelgesi ön taslağı,

— Orta öğretimin çeşitli programlarında ortak dersler, özel dersler, seçmeli dersler, ders dağıtım çizelgeleri ön taslakları,

— Orta öğretimde yıllık ders çeşidi sayısının azaltılması ve derslerin teksifi olarak okutulması ile ilgili esaslar, öneriler olarak belirtilmek suretiyle, Şûranın incelemesine sunulmaktadır.

(10) Üçüncü bölümde "Türk Eğitim Sistemi İçinde Öğrenci Akışını Düzenleyen Kurallar" şu yedi alt bölümde sıralanmaktadır :

A — Temel eğitimde öğrenci başarısının ölçülmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili genel esaslar;

B — Ortaokulda öğrencinin bir dersten yıllık başarısının değerlendirilmesi;

C — Temel eğitimde öğrencinin bütün derslerden başarısının değerlendirilmesi;

D — Ortaokulda sınıf mevcutları ve sınıfı iki gruba ayırma düzeni;

E — Ortaokulda rehberlik çalışmaları;

F — Ortaokulda eğitsel çalışmalar;

G — Orta öğretimde, ders geçme ve kredi düzeni.

Bu bölümlerden sonra, sırası ile,

Dördüncü bölümde "Yüksek Öğretim",

Beşinci bölümde "Yaygın Eğitim",
Altıncı bölümde "Öğretmenlik Mesleği",
Yedinci bölümde "Okul Yapı ve Tesisleri",
Sekizinci bölümde "Eğitim Araç ve Gereçleri",
Dokuzuncu bölümde "Eğitim ve Öğretim Alanındaki Görev ve Sorumluluk",
Onuncu bölümde "Okullaşma Hedefleri" genel çizgiler halinde belirtilmektedir.

(11) Bu bölümlerin hepsinin bir Şûrada incelenmesi, toplantılara ayrılan zamanın sınırlı olması nedeniyle mümkün olmayacağından, bu defa ağırlık, konuların birbirlerini etkileme sırasına uyularak, ikinci ve üçüncü bölümleri teşkil eden "Programlar" ve "Öğrenci Akışını Düzenleyen Kurallar" a verilmiştir. Nitekim, bu iki konunun IX. Şûra'ya getirilmesi VIII. Şûrada da karara bağlanmıştı. Aynı gerekçe ile, X. Millî Eğitim Şûrası da "öğretmenlik' konusuna ayrılacaktır.

(12) İncelenmesinden de görüleceği üzere, programlar ve öğrenci akışını düzenleyen kurallar ile ilgili önerilerden bir kısmının uygulanması, bazı ön şartların yerine getirilmesine bağlıdır. Yani, uygulamanın plânlanması ve tedrici olarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Üçüncü kısım bu amaçla hazırlanmıştır.

(13) Üçüncü kısımda, 1974 - 1975 öğretim yılında yapılacak uygulamalar, ikinci kısımdaki düzene göre, 28 öneri halinde sıralanmıştır. Bu önerilerden de, programlar ve öğrenci akışını düzenleyen kurallar ile ilgili olanları incelenerek karara bağlanacaktır.

(14) IX. Millî Eğitim Şûrasının incelemesine sunulan öneriler, işte bu genel çerçeve içinde hazırlanmış bulunmaktadır.

BİRİNCİ KISIM

GEREKÇE

TEMEL EĞİTİM VE ORTA ÖĞRETİMDE PROGRAMLAR İLE ÖĞRENCİ AKIŞINI DÜZENLEYEN KURALLARIN, BÜTÜN OLARAK, ELE ALINMASI ZORUNLUDUR

(15) Millî Eğitimimizin, bir sistem bütünlüğü içinde, yeniden düzenlenmesi ile ilgili genel esaslar, Millî Eğitim Temel Kanunu hükümlerine ve VIII. Millî Eğitim Şûrası kararlarına dayalı olarak, ilgili bölümlerde belirtilmiştir. Bu hükümler çerçevesinde, bu defa da, "programlar" ve "öğrenci akış düzeni" aynı sistem bütünlüğü içinde ele alınmış; bunların genel amaçlar ve temel ilkeler ile her kademedeki örgün ve yaygın eğitim türleri için çizilen özel amaçları gerçekleştirecek şekilde gözden geçirilmesinde veya yenileştirilmesinde gözetilecek esaslar, çeşitli inceleme ve araştırmalardan yararlanılarak tespit edilmiş; böylece, okul öncesinden yüksek öğretime kadar her bir kademeyi ve kademelerarası ilişkileri oluşturan esasları, bir bütünlük içinde inceleme imkânı sağlanmıştır. Temel eğitim ve orta öğretim kurumları ile öğretmen yetiştiren kurumların programlarını oluşturan derslerin çeşitleri, yıllık ve haftalık ders dağıtım çizelgeleri ve sistem içerisinde öğrenci akışını düzenleyen kurallar, bu amaçla hazırlanmış ve öneriler halinde, Şûranın incelemesine sunulmuştur. Böylelikle, IX. Millî Eğitim Şûrası, eğitim tarihimizde programlar ile sistem içinde öğrenci akışını düzenleyen kuralların bir bütünlük içinde ele alındığı ve eğitim sistemimizde Türk toplumunun ve Türk vatandaşlarının ihtiyaçlarına cevap veren köklü değişikliklerin uygulanmaya konması ile ilgili kararların verildiği bir Şûra olacaktır. Şûra gündemi bu genel gerekçe ile hazırlanmıştır.

(16) Programların ve öğrenci akışını düzenleyen kuralların yenileştirilmesini veya gözden geçirilmesini zorunlu kılan başlıca sebepler aşağıda sıralanmıştır.

I — HAYATA VE MESLEĞE HAZIRLAMA GÖREVİ

(17) Eğitim sistemimizde, amaçlar ve kuruluş bakımından, Türk milletinin bütün fertlerini, Türk millî eğitiminin genel amaçları uyarınca, hayata hazırlamak ve onları bir meslek sahibi yapmak amacıyla yenilikler getirilmiştir. Başarısız sayılan öğrenciyi ayıran ve okul dışına atan "eleyici" sistem yerine, öğrencilerin, her eğitim kademesinde, toplum ihtiyaçlarına göre düzenlenmiş çeşitli programlar içinde, kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yetişmelerini sağlayan "yöneltici" bir sistem kurulacaktır. Bu köklü değişiklik, programların yeniden ele alınmasını ve her eğitim kademesinde ortak bir genel kültür yanında, öğrencilerin hayata ve iş alanlarına yönelmelerine yardım edecek bilgi ve becerileri kazandıran derslere önem verilmesini zorunlu kılmaktadır. Ortaokulda ve genel orta öğretimde "seçmeli dersler" düzeni, bu maksatla geliştirilmiştir. Aynı şekilde, meslekî ve teknik eğitim programlarına, seçmeli dersler yerine, ortaokulun birinci sınıfından itibaren, öğrencilerin yaş ve fikir seviyelerine uygun meslek dersleri koymak suretiyle, hem ortaokul hem de orta öğretim sıralarında öğrencileri hayata ve iş alanlarına yöneltme görevinin daha iyi başarılması imkânı yaratılmağa çalışılmıştır. Ortaokul ve orta öğretimdeki "seçmeli dersler" ile "meslek dersleri" nin bu gerekçe ile incelenerek geliştirilmesi IX. Şûra'dan beklenen önemli sonuçlardan biridir.

II — EĞİTİM - ÜRETİM - İNSANGÜCÜ İLİŞKİLERİ

(18) Millî eğitimin görevi, Türk toplumunun ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınması için gerekli sayıda ve nitelikte insangücünü yetiştirmek, yetişenleri işbaşında izlemek ve plânlı kalkınma için gerekli bilgi ve teknikleri üretmektir. Bu görev, her alanda düz işçiden doktora yapmış araştırıcıya kadar, meslek kademelerinin ve çeşitlerinin tespit edilmesini, her kademede görev alacakların unvan, yetki ve sorumluluklarının kanun teminatı altına alınmasını, böylece belirlenmiş olan meslek kademelerine uygun olarak eğitim programlarının geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bugünkü durumda orta öğretim kademesindeki meslek elemanlarının unvan, yetki ve sorumlulukları, genellikle, hâlâ kanunî statüye bağlanmamış bulunduğundan meslekî eğitim çekici olmamakta, liselere rağbet her yıl gittikçe artmakta, bu da yüksek öğretim önünde birikime sebep olmaktadır.
Bundan başka meslekî eğitimde çekiciliği azaltan diğer başlıca sebepleri şöylece sıralamak mümkündür : Meslekî ve teknik öğretim kurumlarını bitirenlerin sanayide buldukları işten tatmin edilemeyişleri, iş alanına hazırlayan imkânların öğretim sırasında yaratılmamış olması, öğrenimin sanayi ile ilişkilerinin kopuk olması yüzünden sanayideki gelişmelerin izlenememesi, iş verenlerin bu elemanların yeterliliği konusundaki kuşkuları, programların iş alanlarının gerçek ihtiyaçlarına yeter derecede cevap vermemesi; halbuki liseyi bitirenlerin hayatta herhangi bir işe hazırlanmamakla beraber, ne olursa olsun yüksek öğrenime girmek ve toplumda yalnızca yüksek öğretim diplomasının sağladığı itibara ulaşmak imkânına sahip bulunmaları, vb.

(19) Bu durumda, meslek kademelerini, çeşitlerini, standartlarını ve meslek elemanlarının unvan, görev, ücret, yetki ve sorumluluklarını iyice tespit etmeden ve kanun teminatı altına almadan millî eğitimde hayata ve iş alan-

larına hazırlayan programları gerektiği şekilde hazırlamak ve öğrencileri bu programlara çekmek kolay olmayacaktır. Meslek programlarını çekici bulmayan öğrenciler, her yola başvurarak, yüksek öğretime hazırlayan derslerde başarılı olmaya çalışacak ve yüksek öğretim önüne yığılmağa devam edeceklerdir. Bu gerekçe iledir ki, önerilerde Çırak, Kalfa ve Ustalar Kanununun en kısa zamanda çıkarılması ve mesleki yaygın eğitim programlarının geliştirilmesi ön şart olarak ileri sürülmüştür.

III — TEMEL EĞİTİMDE YENİ ORTAOKUL ANLAYIŞI

(20) Temel eğitim, bugünkü beş yıllık ilkokul ile üç yıllık ortaokulu içine alarak milli eğitim sistemimizin, 7 - 14 mecburi öğrenim çağını kapsayan alt kademesini teşkil etmektedir. Mecburi öğrenim çağı, 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununa göre, çocuğun altı yaşını bitirdiği yılın eylül ayında başladığına ve 14 yaşını bitirip 15 yaşına girdiği yılın öğretim yılı sonunda bittiğine göre, ortaokul da, yaş grubu olarak, mecburi öğrenim çağı içerisine girmiş olmaktadır. Uzun Dönemli Kalkınma Stratejisinde, ortaokul kademesi için, 1995 yılında çağ nüfusunun yüzde 75'inin okullaşması gibi ileri bir sosyal hedef öngörülmüştür.

(21) İmkân ve fırsat eşitliği bakımından Türk Milli Eğitimindeki gelişmeleri ortaya koymak amacıyle Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca yaptırılan araştırma[1], son onbeş yıl içinde, (a) ilkokulda beş yıllık öğrenimi sınıfta kalmadan bitirme oranının en fazla yüzde 27 olduğunu, sınıf tekrar edenler de dahil olmak üzere birinci sınıfa kaydolanlardan ilkokulu bitirenlerin yüzde 50'yi geçmediğini; (b) ortaokullarda üç yıllık öğrenimi sınıfta kalmadan bitirme oranının yüzde 46 - 60, liselerde ise yüzde 53 - 69 arasında değiştiğini; (c) ilkokulu bitirenlerden yaklaşık olarak yüzde 45'inin hayata atıldığını, (d) ortaokulu bitirenlerin ise yaklaşık olarak yüzde 90'ının üst öğrenime geçtiğini ortaya koymuştur. Verim düşüklüğünün, dolayısıyla ekonomik kaybın açık delilleri olarak değerlendirilmesi gereken bu yüzdeler, aynı zamanda ilkokul ve ortaokul programları ile öğrenci akışını düzenleyen kuralların, öğrencinin ihtiyaçlarına cevap verecek ve toplumumuzun uzun dönemli okullaşma hedeflerini gerçekleştirecek şekilde yeniden düzenlenmesi zorunluluğunu ortaya koymaktadır. Temel eğitimin amacı her Türk çocuğunu hayata ve üst öğrenime hazırlamak olduğuna göre, ilkokul ve ortaokul ister ayrı okullar halinde olsun, ister birlikte olsun, isterse meslek okullarının birinci devresi halinde bulunsun, ortaokul kademesinde çocukları üst öğrenime hazırlayacak temel dersler ile birlikte, onların hayata ve iş alanlarına yönelmelerine yardım edecek daha çok uygulamalı nitelikte özel derslerin bulunması gerekir. Hükümet programında yer alan "Bütün meslek ve sanat dallarında eğitim ilköğretime dayalı olacak, ortaokullarda meslek ve sanat eğitimi veren çeşitli bölüm ve programlar bulunacaktır." hükmü, ortaokul programının genel niteliğini belirlemektedir.

(22) Ortaokulun amacı her öğrenciyi orta öğretime zorlamak değil, onları yetenekleri ölçüsünde yetiştirmektir. Ortaokul diploması yalnız orta öğretime girecek öğrencilere değil, ortaokul seviyesinde yeteneklerine göre hayata hazırlanmış öğrencilere de verilecektir. Orta öğretime giriş için bazı şartlar gerekmektedir. Nitekim Milli Eğitim Temel kanununun "Orta öğretimden yararlanma hakkı" başlığını taşıyan 27. maddesinde, "temel eğitimini tamamlayan ve orta öğretime girme hakkını kazanmış olan her öğrenci, orta öğretime devam etmek ve orta öğretim imkânlarından ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanmak hakkına sahiptir." hükmü getirilmiş bulunmaktadır. Görülüyor ki ortaokul, yeni amacı bakımından, bundan böyle, liseye ve lise dengi okullara öğrenci hazırlayan, orta öğretimin birinci kademesi niteliğinde bir kurum olmayacak; fakat genel hedefi, Türk çocuğunu çalışma hayatına veya üst öğrenime hazırlamak olan bir temel eğitim kurumu olarak yeniden düzenlenecektir. Program ve öğrenci akışı düzeni bakımından, belli bir programı yerine getirmekle görevli olan ve bu yolda "başarısız sayılan" öğrencileri sınıfta bırakma ve belge verme suretiyle okul dışında bırakan "eleyici" ortaokul kalkacak; bunun yerini her öğrenciye ortak genel kültür veren temel dersler ile çevreye, okula ve öğrencilere göre farklı özel dersleri kapsayan, çocuğa göre esnek bir programla, öğrencileri çalışma hayatına ve üst öğretime hazırlayan bir temel eğitim kurumu alacaktır. Daha açık bir deyişle, ortaokul kademesinde hedef, bugünkü gibi her çocuktan programa dahil onüç dersin her birini ve her yıl mutlaka başarmasını istemek değil; fakat öğrencileri, yıl içinde kabiliyetleri ölçüsünde mümkün olduğu kadar yetiştirerek onlara temel bir eğitim sağlamak olacaktır. Bu eğitimin sonunda, temel eğitimi bitirme diploması verilecektir. Bu diploma, isteğe bağlı eleyici bir öğretim sonunda verilen bugünkü ortaokul diplomasından farklı olacaktır. Uzun dönemde vatandaşların, fırsat eşitliği ve sosyal adalet ilkeleri uyarınca, temel eğitimden geçmeleri sosyal bir hedef olarak kabul edildiğine göre, bu diploma, temel eğitim döneminin ve Devletin bu alandaki sorumluluğunun sonuçlandığını gösterir bir belge niteliğinde olacaktır. İstihdamda bu diploma sahiplerine bazı haklar tanınması, daha çok ortaokul öğrenimini teşvik içindir.

(23) Üst öğrenime hazırlama görevine gelince, ortaokul süresince ancak belli başarıları sağlayan öğrenciler orta öğretime, yani bugünkü lise veya dengi okullara geçebileceklerdir. Kısacası, Devlet Türk çocuğuna temel eğitim vermekle ve uzun dönemde bu eğitimi genelleştirmekle yükümlüdür. Orta öğretime, ancak ortaokulda belirli dersleri başarmış olanlar geçebileceklerdir. Bu hakkı elde eden öğrencilerin ortaokul bitirme diplomalarında bir kayıt bulunacaktır. Bu hakkı kazanamayan öğrencilere de, istedikleri takdirde, her zaman eksiklerini tamamlamak suretiyle orta öğretime geçiş hakkına sahip olma imkânı verilecek; böylece eğitimde hiç kimsenin önünün tıkanmaması ilkesi gerçekleştirilecektir.

(24) Artık, ortaokul kademesinde de ilkokul kademesinde olduğu gibi, başarısız sayılan bir öğrencinin elenmesi genellikle söz konusu olmayacak ve her öğrenci beş yıllık bir ilkokul üzerine üç yıllık bir ortaokuldan geçmek suretiyle isteği ve başarısı ölçüsünde çalışma hayatına veya üst öğrenime yönelmiş olacaktır. Böylece temel eğitim Devlet için sosyal bir hedef olmaktadır. Bu hedefe ulaşmak için Devlet gerekli tedbirleri almak zorundadır.

(25) Temel eğitim döneminde çocuğu kendi yaş grubu içinde arkadaşları ile birlikte yetiştirme değişmez bir hedeftir; öğretmen, programlar, öğrenci akışını düzenleyen kurallar gibi unsurların hepsi de değişkendir ve çocuğu yetiştirme görevinde bir araçtır. Temel eğitimde öğretmenin görevi her çocuğu kendi kapasitesine göre yetiştirmek olacaktır. İster okul açısından, ister öğrenci açısından olsun, gerekli şartların yerine getirilmediği ileri sü-

[1] İmkân ve Fırsat Eşitliği Bakımından Türk Milli Eğitimindeki Gelişmeler, T. T. Kurulu Şûra Bürosu Genel Sekreterliği, Fotokopi.

rülrek "çocuk çalışmıyor" diye sınıfta bırakmak veya belge vermek suretiyle onu kaybetmek değil, imkân ölçüsünde yetiştirerek kazanmak esastır. Temel eğitim döneminde daimi başarısızlık korkusu içinde yetişen çocuğun kendine güveni olmaz, teşebbüs kabiliyeti gelişmez, kişiliği daima zayıf kalır. Bu itibarla eğitimde esas, çocuğu başarısızlık korkusu altında yetiştirmeğe çalışmak değil; onu başarılı olmağa, çalıştıkça başarısını artırmağa ve başarısı yönünde ilerlemeye teşvik etmektir.

(26) Üstelik, sınıfta bırakma suretiyle, hem sınıfta zaten kabarık olan öğrenci sayısı bir kat daha artırılarak eğitimin zararına bir durum yaratılmış, hem de Devletin yükü o ölçüde artırılmış olmaktadır. Bu şartlar altında, eğitime ayrılan kaynaklar esasen sınırlı olduğundan, temel eğitimin yurdun her yanına götürülmesi ve sosyal hedefin gerçekleştirilmesi mümkün olmaz. Şu halde öğrenci akışını düzenleyen kurallar bakımından temel eğitimde, özellikle ortaokul kademesinde, köklü bir anlayış ve uygulama değişikliği zorunlu olmaktadır. "Başarısız sayılan" öğrenci elenmiyecek, fakat kabiliyeti ölçüsünde mümkün olduğu kadar yetiştirilerek hayata veya üst öğrenime hazırlanacaktır. Bugüne kadar yalnız ilkokul için geçerli sayılan, ilkokul öğretmenlerimizce benimsenen ve uygulanagelen bu anlayış, bundan böyle temel eğitimin ikinci kademesi olan ortaokul kademesi için de geçerli olacaktır.

(27) Temel eğitim çağında birçok ülkelerde başarısızlıktan sınıfta kalma uygulamasının olmayışı ve bu uygulamanın uzun yıllardan beri yürürlükte olması, bu anlayışın sonucudur. Çocuk, her imkândan yararlanılarak yetiştirilecektir. Yetiştirme okulun görevidir. Okul, aile ile de işbirliği yaparak, bu görevini yerine getirecektir.

(28) Ortaokul kademesinde programlar ve öğrenci akışını düzenleyen kurallar ile ilgili öneriler, bu gerekçeye dayalı olarak hazırlanmıştır.

IV — ORTA ÖĞRETİM SİSTEMİ İLE YÜKSEK ÖĞRETİME GEÇİŞİN YENİDEN DÜZENLENMESİ

(29) Orta öğretim sistemimizin yapısı ve yüksek öğretime geçiş konusunda VIII. Millî Eğitim Şûrasının incelemesine sunulan inceleme ve araştırmalarda açıkça ortaya konduğu gibi, "bugünkü yapısı ile orta öğretim sistemimiz daha çok, lise yolundan üniversite kapılarına öğrenci yığan bir merdiven düzeninde çalışmakta ve orta öğretim seviyesinde toplumun ihtiyacı olan insangücünü yetiştirememektedir"[1]. Bu yolda yüksek öğretim önüne yığılmış öğrenci sorununun toplumumuzda ne kadar önemli bir sorun olduğu, herkesçe kabul edilmektedir. Yüksek öğretime geçiş konusunda, Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK)'nun 8.12.1973 tarihli kararı ile kabul edilen inceleme raporunda, uygulanmakta olan üniversitelerarası giriş imtihanları düzeninin başlıca sakıncaları şöylece sıralanmaktadır :

"1. Lise diploması, ona sahip olan öğrencinin üniversite öğrenimini yapmağa hak kazandığını gösteren bir belgedir. Bu nedenle, üniversite giriş sınavları bir sıralamadan çok, bir seçme ve eleme aracı niteliğini taşımakta ve bu sınavları, şartları daha az elverişli okullardan mezun olanların kazanma şansı daha az olduğu için eğitimde fırsat eşitliği ilkesi zedelenmektedir.

2. Üniversite giriş sınavlarının öğrencinin lisedeki veya üniversitedeki başarı durumuyla bir ilişkisi olup olmadığı bilimsel olarak ortaya konmuş değildir. Bu yönden bu sınavların ileriki yıllardaki muhtemel başarıyı veya geçmiş yıllarda kazanılmış bilgi ve becerileri ölçtüğünü, sonuç olarak "iyi bir üniversite öğrencisi adayı" nı seçtiğini ileri sürmek güçtür. Ayrıca, bu sınavların öğrencileri yetenek ve ilgilerine göre sıraladığını veya seçtiğini belirtmek de kolay değildir. Hattâ merkezi sistemle yapılan sınavları kazanarak herhangi bir fakülteye giren bir öğrenci çoğu zaman tesadüfi bir bilim dalını seçmek zorunda kalmaktadır.

3. Üniversite giriş sınavlarının gerek hazırlanış, gerekse uygulama ve değerlendirme yönlerinden teknik yetersizlikleri vardır. Bu sınavların madde analizleri, geçerlilik, güvenirlilik dereceleri, dağılımların gösterdiği özellikler ve değerlendirme esaslarının modern tekniklere uygunluğu incelenip tartışılmadığı için son yapılan sınavların öncekilere göre geliştirildiğini söylemek güçtür.

4. Üniversite sınavlarıyla liselerimizde uygulanan sınav şekilleri birbirine hiç benzememekte ve üniversite giriş sınavlarına giren öğrenciler hiç alışmadıkları bir sınav şekliyle karşılaşmaktadır. Ayrıca bu sınavlar, bazı bilim dallarında "essai" tipi sınavlarla sözlü sınavların değerlendirme yönünden sahibolduklari avantajları sağlayacak nitelikte gözükmemektedir.

5. Üniversite sınavlarını kazanmış olmak üniversiteye girişin belli başlı anahtarı durumuna geldiği için asıl hedef genellikle üniversiteye giriş sınavlarını kazanma noktasında toplanmakta, bu yüzden imtihanlara hazırlanmak maksadıyle özel dershanelere devam bir ihtiyaç haline sokulmakta; böylece lise eğitim ve öğretiminden beklenilenler arka plâna düşebilmektedir.

6. Bugünkü uygulamada fakülteler, kendi derslerini en iyi yapacak adayları değil, sadece puvanları en yüksek olanları çekmekte; dolayısıyle rağbette olan fakültelere fazla puvan alan öğrenciler, rağbette olmayanlara ise puvanları düşük olanlar girebilmektedir. Bu uygulama, özellikle yüksek okulların ve öğretmenlik mesleğinin aleyhine olmaktadır."

(30) Bu sakıncalar, zamanında, eğitim sistemimizin, özellikle orta öğretimin kuruluşu ile yüksek öğretime geçişin yeniden düzenlenmesi çalışmalarında değerlendirilmiş ve bu alanlarda yapılacak yeniden düzenlemenin esasları Millî Eğitim Temel Kanunu ve Üniversiteler Kanununda hükümlere bağlanmış bulunmaktadır. Türk eğitim sisteminin bir yandan Türk vatandaşlarının ilgi, istidat ve kabiliyetlerine, diğer yandan sosyal ve ekonomik kalkınmamızın ihtiyaçlarına dengeli olarak cevap verecek şekilde yeniden düzenlenmesi ile ilgili temel hükümler getirilmiştir. Bu nedenle genellikle birbirlerine kapalı dikey kuruluşlardan oluşan, yüksek öğretim önüne öğrenci yığan ve başarısız sayılan öğrencileri eleyen bugünkü orta öğretim sistemi, öğrencileri ilgi, istidat ve kabiliyetlerine ve toplum ihtiyaçlarına göre yüksek öğretimin çeşitli temel öğrenim alanlarına yönelten veya çalışma hayatının çeşitli alanlarına hazırlayan ve aralarında yatay ve dikey geçiş yolları açık olan çeşitli programlardan oluşmuş bir sistem bütünlüğü içinde yeniden düzenlenecektir. Orta öğretim (a) yüksek öğretime hazırlayan programları, (b) hem mesleğe hem de yüksek öğretime hazırlayan programları, (c) hayata ve iş alanlarına hazırlayan programları kapsayacak; öğrenciler, istek ve kabiliyetlerine göre bu programlara yönelerek yetişme imkânı bulacaklar ve (a) ve (b) programlarını bitiren öğrenciler yetiştirildikleri yönde üniversitelere, akademilere ve yüksek okullara girmek için aday olma hakkını kazanacaklardır. Böylece orta öğretim ile yüksek öğretim arasındaki normal geçiş kanalları kurulmuş ve bugünkü kopukluk giderilmiş olacaktır.

[1] Sekizinci Millî Eğitim Şûrası, 28 eylül - 3 ekim 1970, Esaslar, Raporlar, Kararlar, M. E. B. yayını.

Orta öğretimden yüksek öğretime yöneltilenler yüksek öğretime imtihansız girebileceklerdir. Hangi fakülte, akademi ve yüksek okullara hangi programları bitirenlerin nasıl girecekleri ilgili kurumlarca kararlaştırılarak önceden ilân edilecektir. Giriş şartlarının tespitinde ve uygulamada Millî Eğitim Bakanlığı ile ilgili kurumlar arasında işbirliği yapılacaktır. Yani öğrenciler, girmek istedikleri yüksek öğrenime ulaşabilmek için bütün ümitlerini, sadece, yüksek öğretim önünde yüzbinlerce aday için bütün yurtta 2 - 3 saat içinde yapılan merkezî bir müsabaka imtihanına bağlamıyacaklar; fakat ortaokuldan itibaren uygulanacak yöneltme düzeni ile orta öğrenimleri sırasında hangi programları hangi seviyede başarmakla yükümlü olduklarını bileceklerdir. Kısaca, yöneltme sadece bir noktada yapılmayacak, fakat bütün ortaokul ve orta öğrenim süresi içinde gelişerek oluşacaktır. Yöneltme düzeninin esasını (a) ortak dersler, (b) özel dersler, (c) seçmeli dersler ile öğrencilere her bakımdan yardıma hazır olan rehberlik hizmetleri teşkil edecektir.

(31) Bu gerekçe ile hazırlanan haftalık ders dağıtım çizelgeleri ön taslaklarında (a) ortak derslerin ilkokuldan dokuzuncu sınıfın sonuna kadar okul programlarına esas olması; (b) öğrencileri orta öğretimin üç amacından birine yönelten özel derslerin onuncu ve onbirinci veya onikinci sınıflarda yer alması; (c) beceriye yönelik seçmeli derslerin veya meslek derslerinin ise altıncı sınıftan orta öğretimin sonuna kadar bütün programlarda bulunması uygun görülmüştür.

V — YILLIK DERS ÇEŞİDİNİN AZALTILMASI VE DERSLERİN TEKSİFÎ OLARAK OKUTULMASI

(32) Orta öğretim programları konusu, VIII. Millî Eğitim Şûrasında genel olarak tartışılmış ve "(a) yüksek öğretime hazırlayan çeşitli programlarda derslerin, yıllara yayma ilkesi yerine, mümkün olduğu ölçüde teksifi olarak okutulması, (b) haftalık ders çeşidinin azaltılması, (c) hem mesleğe hem de yüksek öğretime hazırlayan programlarda seçmeli özel dersler ile meslek dersleri arasında ayrılık yerine denklik ilkesi" benimsenmiştir. Gerçekten, bugün olduğu gibi, her öğrenciye her yıl aynı derslerin (yani en az 14 ders) öğretilmesinden ibaret uygulama, bütün öğrencileri eşit adaylık hakkı ile yüksek öğretim önüne yığan ve başarısız sayılanları eleyen anlayışın uygulamasıdır. Bunun yerine orta öğretimde çeşitli programlara yönelme ilkesi kabul edildiğine göre, her program türünün değişik amaçlarını gerçekleştirecek ders çeşitlerini yeniden tespit etmek gerekir. Ayrıca, yıllık ders çeşidinin fazla olması öğrencileri, ezberciliğe götüren sebeplerden biri olmakta; her ders aynı önemde olduğundan, sınıfta kalma ihtimali ders çeşitlerinin sayısına bağlı olarak artmaktadır. Böylece bu uygulama, genel olarak, okullarımızda görülen büyük ölçüdeki başarısızlığın sebepleri arasında yer almaktadır.

(33) Bu konu üzerinde, geçmişte, gerekli çalışmalar yapılmış; yıllık ders çeşidinin azaltılması ve bütün derslerin diploma notlarının o yıl sonunda alınması, Ankara ve İstanbul deneme liselerinde, Ankara Fen Lisesinde ve bazı özel okullarda denenmiş ve olumlu sonuçlar alınmıştır. Öte yandan, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumunun desteği ve Üniversitelerimizin işbirliği ile yürütülen "Fen Eğitimini Geliştirme Projesi" içinde, VIII. Millî Eğitim Şûrasında kabul edilen orta öğretim modeline uygun olarak fen ve matematik derslerinin teksifi olarak okutulması denenmektedir. 1970 - 1971 den itibaren 100 lise, 89 ilköğretmen okulunda yapılan bu uygulamada, matematik dersi üç ayrı düzeyde, fen bilgisi iki ayrı düzeyde, fizik, kimya ve biyoloji dersleri ise birer yılda teksifi olarak okutulmaktadır. Devam etmekte olan bu araştırma projesi, diğer derslerde de haftalık ders çeşidinin azaltılması ve tefsifilik ilkesine uyulması zorunluluğunu teyit etmektedir. Son olarak, sınıf geçme yerine ders geçme ve kredi düzeninin uygulanabilmesi için de yıllık ders çeşidinin azaltılması ve ders saatlerinin bloklaştırılması gerekli olmaktadır.

(34) Öneriler arasında yer alan ders çeşitleri, ders saatleri veya kredileri, ders dağıtım çizelgeleri ve öğrenci akışını düzenleyen kurallar ile ilgili öneriler, bu gerekçelere dayalı olarak hazırlanmış bulunmaktadır.

VI — SINIF GEÇME YERİNE DERS GEÇME VE KREDİ DÜZENİ

(35) VIII. Millî Eğitim Şûrasında, "İkinci devre orta öğretim kurumlarında çeşitli programların ders geçme ve kredi düzenine göre tamamlanması" ilke olarak kabul edilmiş ve "bu ilkenin uygulanması için Bakanlıkça hazırlanacak plânın IX. Millî Eğitim Şûrasının incelemesine sunulması" kararlaştırılmıştı.

(36) Bu konuda Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumunun desteği ile "Orta Öğretimin İkinci Devresinde Ders Geçme ve Kredi Düzeni Üzerinde Bir Simülasyon Denemesi" adı ile bir araştırma yapılmıştır[1]. Bütün eğitim kurumlarımıza dağıtılmış bulunan bu araştırma, orta öğretim kurumlarımızda sınıf geçme yerine ders geçme düzeninin uygulanabileceğini ortaya koymakta; ancak uygulamanın bu maksatla seçilecek birkaç okulda birinci sınıftan itibaren denenmesini önermektedir. Bu öneri Talim ve Terbiye Kurulumuzca da benimsenmiş ve sınıf geçme yerine ders geçme ve kredi düzeninin denenmesi konusunda Şûranın incelemesine sunulan esaslar, bu araştırmadan yararlanılarak hazırlanmıştır.

VII — NOT VERME DÜZENİNİN YENİLEŞTİRİLMESİ

(37) VIII. Millî Eğitim Şûrasında, "Yeni eğitim sistemi içinde öğrencileri başarılarına göre yöneltmek ve çalışmağa teşvik etmek esas olduğundan, ölçme ve değerlendirmenin objektif metotlarla yapılması ve her derste öğrenci başarısının dört ayrı notla — yani, pekiyi (A), İyi (B), Orta (C), geçebilir (D) —, başarısızlığın ise bir tek notla — yani, başarısız (E) — değerlendirilmesi" ilke olarak kabul edilmiş ve "bu ilkeye göre not vermenin yeniden düzenlenmesi konusunda Talim ve Terbiye Kurulunca hazırlanacak esasların IX. Millî Eğitim Şûrasının incelemesine getirilmesi" kararlaştırılmıştı.

(38) Mevcut ölçme ve değerlendirme uygulamasında tespit edilen sakıncalardan bazıları şöylece sıralanabilir :

1. Mevcut değerlendirme düzenimizde ölçme birimi, genellikle öğretmenin kişisel takdiridir. Öğretmen bu takdirini, her öğrenci için ayrı ayrı kullanmak ve kişisel kanaat ve tutumuna göre bunu (0) ile (10) arasındaki rakamlarla mutlak olarak ifade etmek durumundadır. Böylece değerlendirme ölçüsü her öğretmene, her öğrenciye ve her özel duruma göre değişebilmektedir.

2. Mevcut değerlendirmede öğrenci başarısızlığı genellikle öğrencinin kusuru olarak görülmekte; bir imtihanda bütün öğrenciler dahi başarısız duruma düşse sorumluluk, daha çok, öğrenciye veya sınıfa ait olmaktadır.

3. Mevcut uygulamada, az soru ile, öğretilen alanın tümü kapsanmamakta ve tesadüfen sorulan konuları bilen öğ-

[1] Doç. Dr. Turhan Oğuzkan (Araştırma yöneticisi), Doç. Dr. Fuat Turgut ve Doç. Dr. Süleyman Çetin Özoğlu, "Orta Öğretimin İkinci Devresinde Ders Geçme ve Kredi Düzeni Üzerinde bir Simülasyon Denemesi", Ankara, 1974.

renciler başarılı, yine tesadüfen sorulan az soru dışındaki bütün konuları bilen öğrenciler o imtihanda başarısız sayılabilmektedir.

4. Ölçmenin sübjektif olması sonucu olarak, değerlendirme etkili bir eğitim aracı olma gücünü kaybetmekte ve öğretmen - öğrenci - veli ilişkisi zedelenebilmektedir.

5. Mevcut uygulamada imtihan bir amaç haline getirilmekte; hattâ tek bir imtihan ile öğrencinin kaderi üzerinde karar verilebilmektedir. Öğrenci başarısı, başarıyı etkileyen faktörlerden mümkün olduğu kadar çoğunun değerlendirilmesini gerektirdiğinden, bu başarıyı bir imtihanla kesinlikle tayin etmenin mümkün olmadığı bir gerçektir. Kaldı ki ekonomik, sosyal ve kültürel şartları farklı öğrencileri bir imtihanla kesin olarak değerlendirmeye kalkışmak, daha çok, şartları elverişli olanlar lehine cereyan eden, dolayısiyle fırsat eşitliği ve sosyal adalet ilkelerini zedeleyen bir uygulama olabilir. Tek imtihanın teşhis etme gücüne öğrenciyi, veliyi hattâ yetkili idare ve hukuk makamlarını inandırmak her zaman mümkün olamamaktadır.

6. Bütünleme imtihanının varlığı öğrenciyi bazı derslerini önceden bütünlemeye bırakma yoluna sevkedebildiği gibi, öğretmeni ve öğretmenler kurulunu da, değerlendirmeyi en sona ertelemeye götüren bir uygulamaya sebep olabilmekte; gerekli başarıyı göstermemiş öğrenciler hakkında zamanında yetiştirici tedbirler alma ilkesi, gereği gibi, uygulanamamaktadır. Bütünleme imtihanları yüzünden yıllık öğretim süresi kısalmakta; böylece okulun imkânlarından başarılı öğrenciler aleyhine bir kısıtlama yapılmış olmaktadır. Ayrıca, bütünlemeye kalmış öğrenci, yaz tatilinden yararlanmış ve dinlenmiş olarak yeni öğretim yılına başlama imkânından mahrum edilmiş olmaktadır.

(39) Bütün bu hususlar, öğrenci başarısının ölçülmesinde objektif değerlendirme metot ve tekniklerinin kullanılmasını; deerlendirmenin, öğrencileri bir defada başarısızlıklarına göre eleyen kesin imtihanlar olarak değil, fakat onların ilgi, istidat ve kabiliyetlerine göre yetiştirilmelerinde ve yöneltilmelerinde araç olan ve belli bir öğretim süresi boyunca yapılan çeşitli ölçme faaliyetlerinin sonucu olarak anlaşılmasını ve bütün ileri ülkelerde olduğu gibi bizde de bu anlayışa göre ölçme ve değerlendirme sistemimizin yeniden düzenlenmesini gerekli kılmaktadır.

(40) Liselerde ders geçme ve kredi düzeni deneneceğine göre, ölçme ve değerlendirme alanında, Şûraya daha çok ortaokul kademesini kapsayan esaslar sunulmaktadır. Bunların 1974 - 1975 öğretim yılında altıncı sınıflardan itibaren bütün ortaokullarımızda uygulanması ve üç yıl içinde kademeli olarak genelleştirilmesi önerilmektedir. Bu tedricî uygulama hem önerilen sistemin geliştirilmesine, hem de yedinci ve sekizinci sınıflarda bulunan öğrencilerin başladıkları statüye göre öğrenimlerini tamamlayabilmelerine imkân verecektir.

Bu esaslardan, aynen veya bazı değişikliklerle, ders geçme ve kredi düzeni denemesinde de yararlanılabilecektir.

(41) Getirilen başlıca yenilikler şunlardır :

1. Ölçme ve değerlendirmenin geçerli, güvenilir ve objektif araçlarla yapılması;

2. Başarısızlığı değil, başarıyı derecelendirmeğe imkân kazandıran A, B, C, D ve E kademeli ölçeğinin kullanılması;

3. Toplu yapılan imtihanlarda puvanların sınıftaki dağılımı ve sınıf seviyesinin gözönünde tutularak notlandırma yapılması;

4. Yıl içinde yapılacak ölçme faaliyetlerine ağırlıklar tanınması ve bir dersin yıl sonu başarı notunun ağırlıklı ortalama alınarak tespit edilmesi;

5. Ortaokullarda yıl sonu başarısının tespitinde bütün derslerin bir bütün olarak değerlendirilmesi;

6. Herhangi bir derste eksikliği görülen öğrenciler için haziran ayında yetiştirme kursları düzenlenmesi,

7. Bitirme imtihanlarının kaldırılması ve bütünleme imtihanlarının yetiştirme kurslarını takiben, haziran ayı sonunda yapılması;

8. Öğretmenler Kurulunun bütünleme imtihanları sonunda toplanarak öğrenciyi değerlendirmesi;

9. Ortaokullarda üç yıllık öğrenim sonunda her öğrenciye ortaokul diploması verilmesi, fakat belli şartları yerine getirenlere orta öğretime geçiş hakkının tanınması;

10. Rehberlik hizmetlerinin ve eğitsel kol çalışmalarının geliştirilmesi.

(42) Eğitimde öğrencinin değerlendirilmesi, çeşitli ölçme araçları ve gözlemler yoluyla elde edilen verilerin tümünü bir yargıya bağlamaktır. Sürekliliği gerektiren bu faaliyette öğretmenlere, yöneticilere ve rehberlere büyük görevler düşer. Böylece ferdin eksikliklerini giderici tedbirler alma imkânı doğar; ferdi ilgi, istidat ve yetenekleri yönünde geliştirmenin yolları üzerinde durulabilir. Nihayet değerlendirmedeki bu kavram değişikliği, öğrenciyi "eleyen sistem" yerine "öğrenciyi yetiştirme sistemi" ni teşvik etmiş olur.

(43) Ancak, bunda başarılı olabilmek için ölçmede kullanılan her türlü ölçme aracının geçerli, güvenilir, objektif, ayırt edici, şümullü, kolay uygulanabilir, kolay puvanlanabilir ve kolay yorumlanabilir nitelikte olması ön şarttır.

(44) Herhalde ölçme ve deerlendirmede kullanılan metot ve teknikler, öğrencinin bilgileri ne derece hafızasında tuttuğunu ölçmeyi değil; bu bilgilerle gerçekleştirilmek istenen davranışları kazanıp kazanmadığını, edindiği temel bilgi ve kavramları uygulayabilme, analiz ve sentez yapabilme, bunlardan inceleme ve araştırmada yararlanabilme yetenek ve alışkanlıklarını elde edip etmediğini tespit etme ve buna göre öğrenmeyi kolaylaştırma ve öğretimi geliştirme tedbirlerini gösterebilecek nitelikte olmalıdır. Böylelikle ölçme ve değerlendirme eğitimde bir amaç değil, fakat öğretimin verimliliğini ve etkenliğini artırmağa yarayan bir araç haline gelecektir.

(45) Orta öğretimde ders geçme ve kredi düzeni uygulanırken başarının A dan E ye kadar beş dereceye ayrılması ve başarısızlığın tek derece ile gösterilmesi öğrenci akışını düzenleme bakımından ayrı bir önem kazanmaktadır.

(46) Başarının derecelendirilmesi, öğrenciyi daha başarılı olmağa ve başardıkça daha fazla çalışmağa teşvik eder; bunlara ders geçme düzeni de eklenince öğrenciye, ancak başarabildiği derslere ve başarı derecelerine göre, ya daha üst öğrenime ya da hayata ve iş alanlarına yönelme imkânı verilmiş olur; böyle bir değerlendirme düzeninde, ancak sürekli ve düzenli çalışan bir öğrenci, özlemini duyduğu programa yönelebileceğine göre, çalışma istek ve azmi sürekli olarak motive edilmiş olur. Rehberlik hizmetleri büyük önem kazanır; başarısızlık büyük ölçüde azalır, belgelenme kalmaz. Sonuç olarak verim artar ve Devletçe eğitime ayrılan kaynaklardan herkes, fırsat ve imkân eşitliği ilkesine uygun olarak, yeteneği ve başarısı ölçüsünde en üst seviyede yararlanma imkânını kazanmış olur.

(47) Çeşitli programlara giriş için derslerde aranacak başarı şartları tesbit edildiğinden, başarının derecelendiril-

mesi hem eğitim seviyesini yükseltir, hem de yönelmeyi başarı derecelerine ve kapasitelere göre ayarlamağa imkân sağlar. Başarı şartlarını öğretim kurumlarının kapasitelerine ve arz - talep dengesine göre ayarlamak mümkün olur. Hemen belirtilmelidir ki çeşitli programlara girmek için bazı sınırlamalar konurken üst programların nitelikleri ve bu niteliklere uyan başarı seviyesindeki öğrencilerin durumlarının belirlenmesi söz konusudur. Ayrıca, seviye sınırlamalarındaki katılıkları, değerlendirmedeki muhtemel yanılmaları, gelişmeden doğan başarı değişmelerini ve makul nedene dayanan program değiştirme isteklerini karşılamak için yatay ve dikey geçişlerin daima açık tutulması düşünülmüştür.

(48) Bu uygulama, öğretimde başarı seviyesine göre yöneltme ile yüksek öğretime giriş arasındaki ilginin eğitim plânlaması açısından düşünülmesini de mümkün kılacak; yetişmiş, fakat yüksek öğrenime girememiş gençlerin problemlerini çözücü tedbirlerin alınmasına yardım edecektir. Böylece orta öğretimdeki yöneltme ile yüksek öğretim birlikte düşünülerek millî eğitim düzeninin dengeli ve ahenkli bir kuruluşa kavuşması imkânı yaratılmış olacaktır. Bu maksatla, memleketin bilim politikasına göre, insangücü ve yüksek öğrenim plânlamasını düzenleyip yürütebilmek için Millî Eitim Bakanlığı, Üniversiteler, Devlet Plânlama Teşkilâtı ve diğer ilgili kuruluşlar arasında görüş ve işbirliğinin daha etkili bir şekilde sağlanması gerekir.

(49) İşte, eğitim sistemi içinde öğrenci akışını düzenleyen kurallar, rehberlik hizmetleri ve eğitsel kol çalışmaları ile ilgili öneriler, bu gerekçelere dayalı olarak hazırlanmış bulunmaktadır.

VIII — YÜKSEK ÖĞRETİMDE BÜTÜNLÜK

(50) Yüksek öğretime gelince, yüksek öğretim kurumları da bütünleştirilmiş orta öğretim sisteminin devamı olarak millî eğitim sistemi çerçevesinde, öğrencileri lisans öncesi, lisans ve lisans üstü olmak üzere başlıca üç seviyede yetiştiren bir bütünlük içinde düzenlenecektir. Bu bütünlük içinde çeşitli görevleri yerine getiren ve farklı seviyelerde öğretim yapan kuruluşlar veya bölümler bulunacaktır. Farklı seviyeler ve kuruluşlar arasında öğrencilere kabiliyetlerine göre yatay ve dikey geçiş yolları açık tutulmasına çalışılacaktır. Yapısı bu ortak temel ilkelerle kanun teminatı altına alınan bütünlük içinde, üç türlü yüksek öğretim kurumu bulunabilecektir : Üniversiteler, akademiler ve yüksek okullar. Bunların amaçları ve açılış, kuruluş, işleyiş ve öğretim üyeleriyle ilgili esasları, özel kanunlarında düzenlenecektir. Üniversite ve akademilerin özel kanunları bulunduğuna göre, sıra yüksek okullara gelmiştir. Yüksek okullar kanun tasarısı da bu gerekçe ile hazırlanmıştır.

(51) Bu temel esaslar, gerekli şartları taşıyan her yüksek öğretim kurumuna kendi içinde kademeli öğretim yapma imkânı verebileceği gibi, farklı seviyelerde öğretim yapan kurumlar arasında da yatay ve dikey geçişler kolaylaştırılacaktır. Böylece hangi yüksek öğretim kurumuna girerse girsin her öğrenci, kabiliyeti ölçüsünde en yüksek seviyeye kadar öğrenim görme imkânını bulmuş olacaktır.

(52) Yüksek öğretimle ilgili bu temel ilkeler, özellikle, Bakanlığa bağlı yüksek dereceli öğretim kurumlarına yepyeni bir kuruluş ve muhteva kazandırdığından, öğretmen yetiştiren kurumların programları ile ilgili öneriler bu esaslara dayalı olarak getirilmiş bulunmaktadır.

IX. DERS PROGRAMLARININ YENİLEŞTİRİLMESİ

(53) Ders programlarının, insan haklarına dayanan, millî, demokratik, lâik, sosyal hukuk Devleti ilkeleri uyarınca Türk milletinin bütün fertleri arasında millî birlik ve bütünlüğü kuvvetlendirecek, öğrencilere töre ve geleneklerimizle millî hasletlerimize uygun olarak ahlâkî davranışlar kazandıracak ve bilimsel ve teknolojik gelişmeleri yansıtacak şekilde sürekli olarak geliştirilmesi zorunludur.

Bütün Türk gençlerine, eğitimin her kademesinde, Atatürk inkılâpları ve Anayasanın başlangıcında ifadesini bulan Türk milliyetçiliğinin, Türk Devletinin ülkesi ve Devleti ile bölünmez bir bütün olduğunun tam olarak benimsetilmesi ve millî birlik ve beraberliği sarsacak doğmatik saplantılara kapılmamalarını sağlayacak ve sapanlar olursa onları doğru yola çevirecek bir ruh ve irade gücünün kazandırılması esastır. Eğitim sisteminin her derece ve türü ile ilgili ders programlarının hazırlanıp uygulanmasında ve her türlü eğitim faaliyetlerinde, millî kültürün bozulup yozlaşmadan kendimize has şekli ile evrensel kültür içinde korunup geliştirilmesi, "millî birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak Türk dilinin, eğitimin her kademesinde, özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçılmadan öğretilmesi ve çağdaş eğitim ve bilim dili halinde zenginleştirilmesi", millî eğitimin başta gelen görevidir. Bu görevin en iyi şekilde yerine getirilebilmesi için her derece ve türdeki eğitim kurumlarımızın programlarının geliştirilmesi ve uygulamanın titizlikle izlenmesi gerekmektedir.

(54) Öte yandan kalkınma hedeflerine ulaşılabilmesi için eğitim - üretim - insangücü sistemleri arasında denge kurulması ve eğitim sisteminin kalkınma hedeflerini gerçekleştirecek şekilde programlara kavuşturulması önemli bir sorun olmaktadır. Türkiye hızla sanayileşme yolunu seçmiş bulunmaktadır. Türkiyenin ortak pazara girme kararı, geçiş dönemi içinde, planlı bir şekilde ve hızla sanayileşmesinin önemini büsbütün artırmaktadır. Hızla sanayileşmenin toplumda yaratacağı sosyal hareket ve değişiklikler, eğitim programlarını çok yakından ilgilendirmektedir.

(55) Ayrıca, uzun dönemli Kalkınma Stratejisi ve Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında (a) hızlı nüfus artışı, (b) dağınık yerleşme ve düzensiz şehirleşme, (c) yetersiz eğitim ve sağlık, (d) gizli işsizlik, (e) yetersiz sosyal güvenlik, (f) dengesiz gelir dağılımı, (g) üretimde verim düşüklüğü ve teknolojide geri kalış, (h) masraflı ve yavaş işleyen kamu yönetimi gibi konularda belirlenen Türk toplumunun temel sorunları ile (a) yaşama seviyesinin yükseltilmesi, (b) sanayileşme, (c) tarımda modernleşme, (d) dengeli şehirleşme ve yerleşme, (e) dış kaynaklara bağlılığın azaltılması, (f) istihdam sorununun çözümlenmesi, (g) gelir dağılımının iyileştirilmesi gibi uzun dönemli kalkıma hedefleri ders programlarının yenileştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Eğitim sistemimizin kalkınmayı desteklemesi ve hızlandırabilmesi için, bu hedeflerin her biri ile eğitim hedefleri arasında ilişki kurmak ve programları bu hedefleri gerçekleştirecek şekilde durmadan geliştirmek gerekmektedir.

X — MODERN PROGRAM GELİŞTİRME ESASLARI

(56) Toplum ve fert ihtiyaçlarındaki tabii değişmeler, bilim ve teknolojideki süratli ilerlemeler, öğretim programlarının amaç, muhteva ve araçları ile ölçme ve değerlendirme tekniklerinin sürekli olarak yenileştirilmesini gerekli kılmaktadır.

(57) Temel fen bilimleri ve bunlara dayalı olarak gelişen modern teknoloji, dünyamızın çehresini değiştirmekte; gerçekleştirdiği sanayileşme teknikleri ve yepyeni üretim, ulaşım, haberleşme metot ve araçlarıyla milletlerin kudretlerini ve zenginliğini hızla artırmaktadır. Gelişme insanın sadece maddi hayat şartlarını değiştirmekle kalmamakta; asıl onun fikrî ve kültürel hayatını etkilemekte ve gençlerin bu değişmelere intibak edebilecek ve katkıda bulunabilecek tarzda yetiştirilmeleri için öğretim programlarının durmadan yenileştirilmesi, bütün ileri ülkelerin millî eğitim sorumlularını en başta ilgilendiren bir konu olmaktadır.

(58) Bilim ve teknolojideki büyük ilerlemelerin arkasından eğitim de, uygulamalı bir bilim dalı olarak gelişmekte ve gençlerin ilkokul çağından itibaren yapıcı ve yaratıcı birer insan olarak yetiştirilmelerini sağlamak üzere, bütün derslerin öğretiminin iyileştirilmesi için, yepyeni metot ve teknikler ortaya koymaktadır. Gençleri, şu veya bu alanda bilgilerle teçhiz etmek yanında, çok daha önemlisi, karşılaştıkları problemleri çözebilecek yetenek ve davranışları kazanmış insanlar olarak yetiştirmek zorunluğu vardır. Bunu sağlamak için ezbere bilgiler aktarmak yerine, öğrencilerin temel kavramları kolayca anlamalarına, yorumlamalarına ve uygulayabilmelerine imkân veren; problem çözme yetenek ve davranışları ile bilimsel düşünme alışkanlığı kazandıran; araştırma yapmayı birlikte iş görmeyi, karşılıklı konuşma, tartışma ve anlaşmayı teşvik eden; kitaplık, laboratuvar ve atelye çalışmaları ile uygulamalara ve çevre incelemelerine geniş ölçüde yer veren yeni programların geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

(59) "Öğretim sürecinde öğrenciyi merkeze alan ve hareket noktası yapan bu görüş", program geliştirme çalışmaları yeniden düzenlenirken, ders kitaplarını, diğer ders araç ve geerçlerini, ölçme ve değerlendirme metotlarını, öğretmen kitaplarını, okul yapı ve tesislerini ve hepsinin üstünde yönetici ve öğretmenleri, birbirleriyle ahenkli bir sistem bütünlüğü içinde düşünmeyi zorunlu kılmaktadır.

(60) Bu anlayış, eğitim programlarının düzenlenmesinden sorumlu olan makamları, ders program ve araçlarının hazırlanmasında yeni çalışma düzenlerine götürmektedir. Müfredat programı, ilgili branştan yetkililerin hazırladığı bir konular listesi; ders kitabını, bu listeye uygun olarak bir veya birkaç yetkilinin hazırladığı bir araç; laboratuvarı da sadece öğretmenlerin yaptığı gösteri deneylerinin yeri olarak kabul etmek, artık mümkün değildir. Bugün ders programlarının ve öğretim araçlarının bir bütün halinde hazırlanıp geliştirilebilmesi için, ilgili branşın yetkili elemanlarıyla birlikte program geliştirme uzmanlarının bilim kuruluşlarının, üniversitelerin, deneme okullarının ve seçilmiş uygulayıcıların işbirliğini sağlayan yeni çalışma düzenleri kurulması gerekmektedir. Önce malzemenin hazırlanması, sonra sırasıyle bu malzemenin yurdun her yanında seçilmiş çeşitli şartlardaki okullarda denenerek geliştirilmesi; merkezde değerlendirilmesi, tertiplenecek seminer ve yetiştirme kurslarıyle öğretmenlere benimsetilmesi ve en sonunda bütün yurda yayılması, bununla bitmeyip sürekli olarak gözden geçirmeye tabi tutulması, kısacası ayrı ayrı yerlerde görevli geniş bir ekip çalışmasının bir merkezden planlanıp yöneltilmesi icap etmektedir. Hazırlama, deneme, geliştirme, değerlendirme, genelleştirme ve sürekli olarak gözden geçirme safhalarını kapsayan bu çalışmalar bütünü, uzun zaman, planlı mesai ve bol maddî imkânlar gerektiren bir bilimsel araştırma, bir sistem geliştirme faaliyetidir. Bu itibarla bütün bu faaliyetlerin düzenlenmesi ve yürütülmesi ancak bilimsel çalışma metotlarıyla mümkün olur.

(61) Ders dağıtım çizelgelerinde önerilen ders çeşitleri ve ders saatleri kesin şeklini aldıktan sonra, her dersin programı ayrı ayrı ele alınacak; modern program geliştirme esaslarına ve eğitim teknolojisindeki yeniliklere göre gözden geçirilecek veya yeniden hazırlanacaktır.

XI — UYGULAMANIN PLANLANMASI

(62) Programlar ile öğrenci akışını düzenleyen kurallar, elli yıllık Cumhuriyet dönemi boyunca yerleşmiş ve kökleşmiş uygulamalardır. Bu konularda köklü değişiliklere giderken hazırlıkların tamamlanması ve bu arada gerek meslek kamu oyunun, gerek genel kamu oyunun oluşmasına yardım edilmesi zorunludur. Yenilikleri mümkün olan en kısa zamanda genelleştirilebilmek için uygulamanın belli bir zaman takvimine göre gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

(63) Bu nedenledir ki (1) ortaokul programları ve öğrenci akış düzeni ile ilgili kuralların bütün ortaokullarda birinci sınıftan itibaren uygulanmaya konması, (2) orta öğretim için getirilen ders geçme ve kredi düzeninin bazı okullarımızda birinci sınıftan itibaren denenmesi ve alınacak sonuçlara göre genelleştirilmesi, (3) ders çeşidinin azaltılması ve derslerin teksifi olarak okutulması ile ilgili esasların, genel, meslekî ve teknik bütün orta öğretim kurumlarımızda birinci sınıftan itibaren uygulamaya başlaması, (4) diğer önerilerin bu tedricî uygulamayı kolaylaştıracak şekilde yürürlüğe konması düşünülmüş ve 1974 - 1975 yılında yapılacak işler ile ilgili olarak üçüncü kısımda sıralanan öneriler bu gerekçe ile hazırlanmıştır.

ÖNERİLERLE İLGİLİ AÇIKLAMA

(64) Yukarıda sıralanan gerekçelere dayalı olarak, programların ve öğrenci akış düzeninin yenileştirilmesi yolunda Bakanlıkça yapılan, yaptırılan, yapılması desteklenen veya yararlanılan çeşitli araştırmalardan seçilen 40 eser, Şûra çalışmalarının belli bir düzeyde cereyan etmesine yardımcı olmak amacıyle, önceden Şûra üyelerine gönderilmektedir. Bütün bu inceleme ve araştırmalardan yararlanılarak, millî eğitim sisteminin bütünlüğü içinde programlar ile öğrenci akışını düzenleyen kuralların yenileştirilmesi ve uygulamanın plânlanması konularını, üniversitelerimiz, diğer öğretim kurumlarımız, ilgili meslek kuruluşları çerçevesinde yapılan toplu ve ferdî inceleme ve araştırmalarla birlikte inceleyen, dış memleketlerdeki uygulamalarla milletlerarası inceleme ve yayınları karşılaştırmalı olarak değerlendiren Talim ve Terbiye Kurulumuz aşağıda tespit edilen önerilerin IX. Millî Eğitim Şûrasına sunulmasını kararlaştırmıştır.

(65) Öneriler arasında yer alan ders dağıtım çizelgeleri ön taslakları hakkında bir durumu açıklamakta yarar vardır. Bu çizelgeler, eğitimin çeşitli kademe ve türleri için belirlenmiş değişik amaç ve görevleri yerine getirecek şekilde hazırlanmıştır. Bunlara göre program geliştirme çalışmaları yoğun olarak sürdürülmektedir. Bazı derslere ait yeni programlar Tebliğler Dergisinde yayınlanmıştır. Bazıları üzerinde çalışmalar yapılmaktadır. Ders dağıtım çizelgesine alınan her yeni dersin amaçları hakkında, toplantılar sırasında gerekli açıklamalar yapılacaktır.

(66) Burada önemli olan husus şudur: ders dağıtım çizelgeleri ön taslak olarak verilmektedir; Şûrada bu ön taslakların taslak haline getrilmesi ve bunlara, Şûra kararlarını da değerlendirerek, daha sonra Bakanlıkça son şeklin verilmesi düşünülmüştür. Zamanın sınırlı olması do-

layısıyle bu Şûrada, "Ahlâk" dersi program taslağı dışında, ders programlarının ayrı ayrı incelenmesi yoluna gidilmeyecek; ancak ders programlarının tümü hakkında genel nitelikte görüşmeler yapılacaktır. Çalışmalar sırasında özellikle yeni fen ve matematik programları geliştirmek üzere Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu ve Üniversitelerle işbirliği ile kurulan ve 1967 yılından beri aralıksız faaliyette bulunan "Fen Eğitimini Geliştirme Bilimsel Komisyonu" çalışmaları ile "orta öğretimde yabancı dil öğretimini geliştirme projesi" hakkında bilgi verilecektir. Bilindiği gibi, Şûra Kanunu Millî Eğitim Şûrasının her yıl toplanmasını zorunlu kılmakta ve özellikle Bakanlık Makamınca davet olunacak üyelerle ihtisas Şûraları halinde çalışabilmeye imkân yaratmaktadır. Bundan yararlanarak her ders veya dersler grubu (Fen ve matematik öğretimi Şûrası, Sosyal bilimler öğretimi Şûrası, Yabancı dil öğretimi Şûrası gibi) başlı başına birer şûra konusu haline getirilecek; böylece ele alınacak her ders programı, öğretim metotları ve ders araçları, yine ilkokuldan orta öğretimin sonuna kadar bir bütünlük içinde, ilgili uzmanlar tarafından incelenecektir. Bu yeni çalışma metodu, şûra üyeleri ile yetkili uzmanların program geliştirilmesi çalışmalarına katkıda bulunmalarına imkân verecektir.

(67) IX. Millî Eğitim Şûrası 24 haziran - 4 temmuz 1974 tarihlerinde Bakanlık Şûra Salonunda toplanacaktır.

(68) Şûraya sunulan öneriler, esas itibariyle Genel Kurulca incelenecektir. Çalışmaları kolaylaştırmak ve zamanında sonuçlandırabilmek için başlıca iki komisyon kurulması düşünülmektedir. Birinci komisyon programlar, ikinci komisyon öğrenci akış düzeni ile ilgili önerileri inceleyecektir. Ayrıca birinci komisyona bağlı olarak kurulacak iki çalışma grubundan birinde "Ahlâk" dersleri programı taslağı, diğerinde "ders geçme ve kredi düzeni" ile ilgili öneriler uzmanlar kadrosu içinde incelenecektir.

(69) Hemen belirtilmelidir ki, bu öneriler, ihtisas isteyen söz konusu eğitim problemlerinin, 1261 Sayılı Kanuna uygun olarak eğitim, bilim, kültür, sanayi ve iş alanlarının yetkili ve sorumlu temsilcilerinden kurulu Millî Eğitim Şûrasında, bir arada ve kısa zamanda incelenmesini kolaylaştırmak amacıyla hazırlanmıştır. Ön taslak olarak, önceden, Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisinde yüz bin nüsha halinde yayınlanmış ve dağıtılmış olmakla, sadece şûra üyeleri tarafından değil, meslek çevrelerinde, kamu oyunda ve basında geniş ölçüde tartışılmasına imkân verilmiş olan bu öneriler, bu arada, derlenecek çeşitli görüşler ışığında tekrar gözden geçirilecektir. Bundan sonra taslak olarak kesin şeklini alacak ve gerekiyorsa yeniden basılacak olan önerilerin, şûrada etraflı olarak inceleneceği, her konuda muhtemel diğer çözüm yolları üzerinde de durularak geliştirileceği ve böylece en uygun kararlara varılacağı şüphesizdir.

Z. B. 2 Mayıs 1974

İKİNCİ KISIM

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ İÇİNDE PROGRAMLAR VE ÖĞRENCİ AKIŞINI DÜZENLEYEN KURULLAR

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNİ DÜZENLEYEN GENEL ESASLAR

A — TÜRK MİLLÎ EĞİTİMİNİN AMAÇLARI

I — GENEL AMAÇLAR

(70) Türk Millî Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini,

1. Atatürk inkılâplarına ve Anayasanın başlangıcında ifadesini bulan Türk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan millî, demokratik, lâik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirmek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı, desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır. (M. E. T. K. Madde - 2)

II — ÖZEL AMAÇLAR

(71) Türk eğitim ve öğretim sistemi, bu genel amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenir ve çeşitli derece ve türdeki eğitim kurumlarının özel amaçları, genel amaçlara ve aşağıda sıralanan temel ilkelere uygun olarak tespit edilir. (M. E. T. K. Madde - 3)

B — TÜRK MİLLÎ EĞİTİMİNİN TEMEL İLKELERİ

I — GENELLİK VE EŞİTLİK

(72) Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiç bir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz. (M. E. T. K. Madde - 4)

II — FERDİN VE TOPLUMUN İHTİYAÇLARI

(73) Millî eğitim hizmeti, Türk vatandaşlarının istek ve kabiliyetleri ile Türk toplumunun ihtiyaçlarına göre düzenlenir. (M. E. T. K. Madde - 5)

III — YÖNELTME

(74) Fertler, eğitimleri süresince, ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli programlara veya okullara yöneltilerek yerleştirilirler.
Millî Eğitim sistemi, her bakımdan, bu yöneltmeyi gerçekleştirecek biçimde düzenlenir.
Yöneltmede ve başarının ölçülmesinde herberlik hizmetlerinden ve objektif ölçme ve değerlendirme metotlarından yararlanılır. (M. E. T. K. Madde - 6)

IV — EĞİTİM HAKKI

(75) Temel eğitim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır.
Temel eğitim kurumlarından sonraki eğitim kurumlarından vatandaşlar ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanırlar. (M. E. T. K. Madde - 7)

V — FIRSAT VE İMKÂN EŞİTLİĞİ

(76) Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkân eşitliği sağlanır.

Maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek eğitim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyle parasız yatılılık, burs, kredi ve başka yollarla gerekli yardımlar yapılır.

Özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır. (M. E. T. K. Madde - 8)

VI — SÜREKLİLİK

(77) Fertlerin genel ve meslekî eğitimlerinin hayat boyunca devam etmesi esastır.

Gençlerin eğitimi yanında, hayata ve iş alanlarına olumlu bir şekilde uymalarına yardımcı olmak üzere, yetişkinlerin sürekli eğitimini sağlamak için gerekli tedbirleri almak da bir eğitim görevidir. (M. E. T. K. Madde - 9)

VII — ATATÜRK İNKILÂPLARI VE TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ

(78) Eğitim sistemimizin her derece ve türü ile ilgili ders programlarının hazırlanıp uygulanmasında ve her türlü eğitim faaliyetlerinde Atatürk inkılâpları ve Anayasanın başlangıcında ifadesini bulmuş olan Türk milliyetçiliği temel olarak alınır. Millî ahlâk ve millî kültürün bozulup yozlaşmadan kendimize has şekli ile, evrensel kültür içinde korunup geliştirilmesine önem verilir.

Millî birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak Türk dilinin, eğitimin her kademesinde, özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçılmadan öğretilmesine önem verilir; çağdaş eğitim ve bilim dili halinde zenginleşmesine çalışırlar ve bu maksatla Millî Eğitim Bakanlığınca gereken tedbirler alınır. (M. E. T. K. Madde - 10)

VIII — DEMOKRASİ EĞİTİMİ

(79) Güçlü ve istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için yurttaşların sahibolmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevî değerlere saygının, her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışılır; ancak eğitim kurumlarında Anayasada ifadesini bulan Türk milliyetçiliğine aykırı siyasî ve ideolojik telkinler yapılmasına ve bu nitelikteki günlük siyasî olay ve tartışmalara karışılmasına hiç bir şekilde meydan verilmez. (M. E. T. K. Madde - 11)

IX — LÂİKLİK

(80) Türk eğitiminde lâiklik esastır.

Din eğitimi ve öğrenimi ancak kişilerin kendi isteği ve küçüklerin de kanunî temsilcilerinin isteğine bağlı olarak verilir. Bu istek kayıt esasında veliler tarafından okul idaresine yazılı olarak bildirilir. (M. E. T. K. Madde - 12)

X — BİLİMSELLİK

(81) Her derece ve türdeki ders programları ve eğitim metotlarıyle ders araç ve gereçleri, bilimsel ve teknolojik esaslara ve yeniliklere, çevre ve ülke ihtiyaçlarına göre sürekli olarak geliştirilir.

Eğitimde verimliliğin artırılması ve sürekli olarak gelişme ve yenileşmenin sağlanması bilimsel araştırma ve değerlendirmelere dayalı olarak yapılır.

Bilgi ve teknoloji üretmek ve kültürümüzü geliştirmekle görevli eğitim kurumları, gereğince donatılıp güçlendirilir; bu yöndeki çalışmalar maddî ve manevî bakımdan teşvik edilir ve desteklenir. (M. E. T. K. Madde - 13)

XI — PLÂNLILIK

(82) Millî eğitimin gelişmesi iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınma hedeflerine uygun olarak eğitim - insangücü - istihdam ilişkileri dikkate alınmak suretiyle, sanayileşme ve tarımda modernleşmede gerekli teknolojik gelişmeyi sağlayacak, meslekî ve teknik eğitime ağırlık verecek biçimde plânlanır ve gerçekleştirilir.

Mesleklerin kademeleri ve her kademenin ünvan, yetki ve sorumlulukları kanunla tespit edilir ve her derece ve türdeki örgün ve yaygın meslekî eğitim kurumlarının kuruluş ve programları bu kademelere uygun olarak düzenlenir.

Eğitim kurumlarının yer, personel, bina, tesis ve ekleri, donatım, araç, gereç ve kapasiteleri ile ilgili standartlar önceden tespit edilir ve kurumların bu standartlara göre optimal büyüklükte kurulması ve verimli olarak işletilmesi sağlanır. (M. E. T. K. Madde - 14)

XII — KARMA EĞİTİM

(83) Okullarda kız ve erkek karma eğitim yapılması esastır. Ancak eğitimin türüne, imkân ve zorunluluklara göre bazı okullar yalnızca kız veya yalnızca erkek öğrencilere ayrılabilir. (M. E. T. K. Madde - 15)

XIII — OKUL İLE AİLENİN İŞBİRLİĞİ

(84) Eğitim kurumlarının amaçlarının gerçekleştirilmemesine katkıda bulunmak için okul ile aile arasında işbirliği sağlanır.

Bu maksatla kurulacak okul - aile birlikleri, maddî imkânlardan yoksun öğrenciler ile okulun veya okul tarafından seçilecek kardeş okulların zarurî ihtiyaçlarına sarf edilmek üzere her çeşit yardım ve bağış kabul edebilir.

Yardım ve bağışların alınma, sarfedilme ve denetlenme şekil ve esasları Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikle düzlenir. (M. E. T. K. Madde - 16)

XIV — HER YERDE EĞİTİM

(85) Millî eğitimin amaçları yalnız resmî ve özel eğitim kurumlarında değil, aynı zamanda evde, çevrede, işyerlerinde, her yerde ve her fırsatta gerçekleştirilmeye çalışılır.

Resmî, özel ve gönüllü her kuruluşun eğitimle ilgili faaliyetleri, Millî Eğitim amaçlarına uygunluğu bakımından Millî Eğitim Bakanlığının denetimine tabidir. (M. E. T. K. Madde - 17)

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNİN GENEL YAPISI VE PROGRAMLAR

ÖRGÜN VE YAYGIN EĞİTİM

(86) Türk millî eğitim sistemi, örgün eğitim ve yaygın eğitim olmak üzere iki anabölümden kurulur.

Örgün eğitim, okul öncesi eğitimi, temel eğitim, orta öğretim ve yüksek öğretim kurumlarını kapsar.

Yaygın eğitim, örgün eğitim yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümünü kapsar. (M. E. T. K. Madde -- 18)

A — OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ

I — KAPSAM

(87) Okul öncesi eğitimi, mecburî ilköğrenim çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsar.

Bu eğitim isteğe bağlıdır. (M. E. T. K. Madde - 19)

II — AMAÇ VE GÖREVLER

(88) Okul öncesi eğitiminin amaç ve görevleri, millî eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak,

1. Çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak;

2. Onları temel eğitime hazırlamak;

3. Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı yaratmak;

4. Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır. (M. E. T. K. Madde - 20)

III — KURULUŞ

(89) Okul öncesi eğitim kurumları, bağımsız anaokulları olarak kurulabileceği gibi, gerekli görülen yerlerdeki temel eğitim kurumlarının birinci devresine bağlı ana sınıfları halinde veya ilgili diğer öğretim kurumlarına bağlı uygulama sınıfları olarak da açılabilir.

Okul öncesi eğitim kurumlarının nerelerde ve hangi önceliklere göre açılacağı Millî Eğitim Bakanlığınca yönetmelikle düzenlenir.

İş Kanununa tabi işyerlerinin hangi şartlarla okul öncesi eğitim kurumu kurmaları gerektiği, Millî Eğitim ve Çalışma Bakanlıkları tarafından birlikte düzenlenecek bir tüzükte gösterilir. (M. E. T. K. Madde - 21)

B — TEMEL EĞİTİM

I — KAPSAM

(90) Temel eğitim genel olarak 7-14 yaşlarındaki çocukların eğitimini kapsar. (M. E. T. K. Madde - 22)

II — AMAÇ VE GÖREVLER

(91) Temel eğitimin amaç ve görevleri millî eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak,

1. Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu millî ahlâk anlayışına uygun olarak yetiştirmek;

2. Her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünden yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır. (M. E. T. K. Madde - 23)

III — KURULUŞ

1. Temel eğitim kurumları:

(92) Temel eğitim okulları beş yıllık birinci kademe ile üç yıllık ikinci kademe eğitim kurumlarından meydana gelir. Birinci kademe sonunda ilkokul, ikinci kademe sonunda temel eğitim diploması (ortaokul diploması) verilir. (M. E. T. K. Madde - 24)

2. Kuruluş şekilleri:

(93) Temel eğitim kurumlarının birinci ve ikinci kademeleri, bağımsız okullar halinde kurulabileceği gibi, imkân ve şartlara göre, birlikte de kurulabilir.

Nüfus az ve dağınık olan yerlerde, köyler gruplaştırılarak, merkezi durumda olan köylerde temel eğitim bölge okulları ve bunlara bağlı pansiyonlar, gruplaştırmanın mümkün olmadığı yerlerde temel eğitim yatılı bölge okulları kurulur. (M. E. T. K. Madde - 25)

İLKOKUL

(94) (Not: Temel eğitimin birinci kademesi olan ilkokul ile ilgili yönetmelik yeniden düzenlenmiş ve 2.8.1972 tarih ve 304 sayılı kararla kabul edilmiştir. 1972 - 1973 öğretim yılından itibaren bütün ilkokullarda uygulanmaya başlanan bu yönetmelik ve ilkokul programı, IX. Millî Eğitim Şûrasında ortaokul ile ilgili esasların kabulünden sonra, tekrar ele alınacak ve uygulamadan gelen sonuçlar da değerlendirilmek suretiyle ileride yeniden gözden geçirilecektir.) (Bilgi için)

ORTAOKUL

I — AMAÇ VE GÖREVLER

(95) 1. Ortaokul, ilkokulun devamı ve orta öğretimin ortak gövdesi olarak,

a. Öğrencilerin genel eğitimlerini yaş ve fikir seviyelerine uygun surette sağlamak,

b. Çevrenin ekonomik özellikleri de gözönünde bulundurularak öğrencilerin ilgi, istidat ve kabiliyetlerini ortaya çıkarıp geliştirmek,

c. Öğrencilere ikinci devre orta öğretim programlarını takip için gerekli olan bilgi ve becerileri kazandırmak,

ç. Hayata atılmak isteyenlere tutacakları işlerde başarı şartlarının esasları kavratmak;

ile görevli millî bir eğitim ve öğretim kurumudur.

2. Bu görevleri yerine getirebilmek için ortaokulda dersler,

a. Ortak dersler,

b. Seçmeli dersler,

olmak üzere iki grupta toplanır. Ortak dersler her öğrencinin istisnasız olarak alacağı genel derslerdir. Seçmeli dersler ise, çevrenin özelliklerine ve şartlarına göre tespit edilen ve seçimi her öğrencinin isteğine bırakılan derslerdir. (VIII. M. E. Ş. K. Madde - 8 - 9)

II — ORTAOKUL PROGRAMININ GENEL NİTELİKLERİ

(96) *Yanlış ve erken bir yönelmeyi önlemek ve böyle bir yönelme sonucu normal öğrenim süresini uzatabilecek herhangi bir zaman kaybına yer vermemek için, bu kademede genel bir öğretim verilir. Ancak öğrencilerin seçmeli dersler, ders dışı eğitsel ve sosyal faaliyetler, öğretmen - veli ilişkileri, sürekli gözlemler ve rehberlik yolu ile istidat ve kabiliyetlerinin gelişmesi izlenir ve buna göre onlara ya orta öğretimin çeşitli programlarına yöneltilme, ya da hayata hazırlanma bakımından yardım edilir. (Öneri - 1)*

(97) *Ortaokul programı, yukarıda sayılan amaç ve görevlere uygun olarak öğrencileri çalışma hayatına veya üst öğrenime hazırlamak üzere:*

1. Onlara temel bir genel kültür kazandıran ortak dersler ile,

2. Öğrencinin ihtiyacına ve çevrenin özelliklerine cevap veren seçmeli dersleri ve

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerinin belirmesine, gelişmesine ve kişiliklerinin oluşumasına yardımcı olan

a. İnceleme ve uygulama çalışmalarını,

b. Rehberlik faaliyetlerini ve

c. Eğitsel çalışmaları,

kapsar. (Öneri - 2)

III — ORTAK DERSLER VE DERS GRUPLARI

(98) *Ortak dersler, öğrencilere temel bir genel kültür veren ve her öğrencinin alması gereken derslerdir. Bu dersler şunlardır: Türkçe, matematik, sosyal bilgiler, fen bilgisi, yabancı dil, resim-iş, müzik, beden eğitimi ve ahlâk. Ortak dersler orta öğretim kurumlarının, varsa, birinci devrelerinde de aynen uygulanır. (Öneri - 3)*

IV — YABANCI DİL DERSİ

(99) Yabancı dil, orta öğretime girmek isteyen öğrenciler için mecburî bir temel derstir.

Okul müdürü gerekli gördüğü takdirde yabancı dil derslerini A, B C kurları halinde düzenleyebilir. Bu takdirde öğrenciler yabancı dil bilgilerine göre bu kurlara ayrılır.

Yabancı dil öğretmeni bulunmayan yerlerde bu derse ayrılan zaman, öğretmenler kurulu kararı ile, diğer derslerin daha iyi işlenmesi için kullanılabilir.

Ortaokuldan sonra hayata ve iş alanlarına atılmak isteyen öğrenciler, yabancı dil yerine, seçmeli ders alabilirler.

Seçmeli dersler arasında bulunan yabancı dil saati, takviyeli yabancı dil veya ikinci yabancı dil öğreimine ayrılabilir. Okulu bitirdiği zaman öğrencinin yabancı dil bilgi seviyesi A, B veya C kuru olarak dosyasına işlenir (Öneri - 4)

V — SEÇMELİ DERSLER

(100) Seçmeli derslerin amacı,

1. Öğrencilerin hayata, çevreye ve iş alanlarına uyumlarını kolaylaştırmak için onlara gerekli bilgi ve beceriler kazandırmak;

2. Onların her bir konuda ilerlemelerini sağlamak için gerekli ilk unsurları elde etmelerine yardım etmek;

3. Onlara kişisel kabiliyetlerini geliştirme imkânı vermek;

4. Boş zamanlarını faydalı şekilde kullanma alışkanlığı kazandırmaktır. (Öneri - 5)

(101) Haftalık ders dağıtım çizelgesinde, iş hayatına yönelten seçmeli dersler için, okulun ve çevrenin imkân ve şartlarına göre kullanılmak üzere 8 ders saatlik yer ayrılır. Bu süre, seçmeli dersler için gerekli şartlar hazırlanıncaya kadar, en az 4 saat olarak uygulanır. Listede(*) işaretli derslerden birinin merkezî ders olarak alınması ve diğerlerinin bu merkezî dersi destekleyici nitelikte uygulanması sağlanır. (Bu konuda 40 okulda yapılmakta olan deneme sürdürülmektedir. Bu deneme sonuçlarına göre seçmeli dersler listesi gözden geçirilecektir.) (Öneri - 6)

(102) Öğretmenler kurulu, kendi okulunda yer alacak seçmeli derslerin çeşitlerini, zamanını ve programlarını, öğrencilerin de isteklerini dikkate alarak, çevre şartları, öğretmen durumu, eldeki araç ve gereçler ve diğer imkânlara göre kararlaştırır. Bir seçmeli dersin okutulabilmesi için en az 15 öğrencinin o dersi seçmesi gerekir. Öğrenci sayısı 15'den az olduğu takdirde o dersin okutulup okutulmaması hakkında öğretmenler kurulu karar verir. Okul müdürü, her ders yılı başında, okul programında yer alacak seçmeli derslerin günlerini, saatlerini ve yerlerini haftalık ders programında gösterir. (Öneri - 7)

(103) Belli bir seçmeli derse çeşitli sınıflardan öğrenciler katılabilir. Aynı derse istekli olanların sayısı fazla olduğu takdirde çeşitli gruplar teşkil edilir. Özelliğine göre aynı dersi birden fazla öğretmen de idare edebilir. Süresi bir yılı geçen seçmeli derslerde yeni başlayanlarla, daha önce başlamış bulunanlar için ayrı çalışma grupları teşkil edilir. (Öneri - 8)

(104) Seçmeli derslerin devam süresi, konunun gereklerine ve çevrenin imkânlarına göre tespit edilir. (Öneri - 9)

(105) Seçmeli derslerden bir kısmı belli mevsimlerde veya tatil aylarında yahut kısa bir dönemde imkân ve şartlara göre teksifi şekilde yapılabilir. (Öneri - 10)

(106) Bu takdirde okul müdürü, sınıf öğretmenler kurulunun görüşünü alarak, seçmeli derslerin saatlerini diğer derslere eklemeye ve yıllık toplam saati azaltmadan bu derslerden alacağı saatleri seçmeli ders için bir arada toplamağa yetkilidir. (Öneri - 11)

(107) Öğretmenler kurulu Bakanlıkça kabul edilen bir seçmeli dersin programında, çevrenin özelliklerini ve okulun imkânlarını gözönünde bulundurarak, dersin amaçlarına bağlı kalmak kaydıyla, bazı konulara ağırlık vermek, bazılarını çıkarmak veya yenilerini eklemek gibi değişiklikleri yapabilir. Bu gibi değişiklikler hakkında değerlendirilmek üzere Millî Eğitim Bakanlığına bilgi verilir. (Öneri - 12)

(108) Okul müdürü, öğretmenler ve çevredeki resmî ve özel kuruluşlar, aşağıdaki ilstede bulunmayan çevrenin sosyal, ekonomik ve kültürel ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte gördükleri seçmeli derslerin de okul programına alınmasını teklif edebilirler. Teklif olunacak bu derslerin programları ve haftalık saatleri öğretmenler kurulunun kararı ve Millî Eğitim Müdürlüğünün mütalâası ile Bakanlıkça tespit olunur.

Yarıyıl devam eden seçmeli ders de uygulanabilir. (Öneri - 13)

(109) Öğrenciler her yıl haftada 4-8 saati doldurmak üzere aşağıdaki listeden isteklerine, kabiliyetlerine ve okulun imkânlarına göre öğretmenler kurulunca tespit olunacak derslerden bir veya birkaçını seçerler. Seçmeli dersler her öğretim yılının ilk iki haftası içinde değiştirilebilir. (Öneri - 14)

(110) Öğrenciler, seçmeli dersler yerine sınıf öğretmenler kurulunun kararı ile haftanın belli günlerinde iş yerlerine de gönderilebilirler. Bu takdirde öğrencinin iş yerindeki çalışması, okul müdürünce görevlendirilecek bir öğretmen tarafından izlenir. Öğrencinin bu dersteki başarı notu, iş yerinin teklifi de dikkate alınarak, bu öğretmen tarafından verilir.

(111) Öğretmenler kurulunca, okulda mevcut öğretmenlerden seçmeli dersleri yönetecek olanlar ayrılır. Bölgedeki okul öğretmenlerinden ve çevredeki uzman ve ustalardan faydalanmak mümkünse bunlar tespit edilir. Öğretmeni bulunmayan seçmeli dersler için okul müdürü, uzman ve usta öğreticileri geçici olarak, ücretle öğretmenlikte görevlendirebilir. (Öneri - 16)

(112) Listede gösterilen seçmeli ders saatleri zorlayıcı değil, yol gösterici niteliktedir. Öğretmenler kurulu imkân ve şartlara göre ders saatlerini tespit etmeye yetkilidir. (Öneri - 17)

(113) Okulun açılmasından iki hafta önce seçmeli derslerin hazırlığı tamamlanır. (Öneri - 18)

(114) Seçmeli derslerin listesi aşağıdadır: (Öneri - 19)

Seçmeli dersler	Süresi Yıl olarak	Haftalık saati
(*) İş ve teknik eğitim	1 - 3	4
İş ve teknik eğitimini bütünü ile almayanlar için:		
Ağaç işleri	1 - 3	2 - 4
Metal işleri	1 - 3	2 - 4
Modelaj işleri	1 - 3	2 - 4
Elektrik işleri	1 - 3	2 - 4
Mukavva işleri	1 - 3	2 - 4
Teknoloji	1 - 3	2 - 4
Motor bilgisi ve uygulaması	1 - 3	2 - 4

Seçmeli dersler	*Süresi Yıl olarak*	*Haftalık saati*
(*) Mahallî el sanatları (Nakış, yün işleri, dokuma, halıcılık, hasır işleri, bakır işleri, gümüş işleri, toprak işleri, taşçılık v.b.)	*1 - 3*	*4*
(*) Ev ekonomisi	*1 - 3*	*4*
Ev ekonomisini bütün ile almayanlar için:		
Giyim	*1 - 3*	*2 - 4*
El sanatları	*1 - 3*	*2 - 4*
Ev sanatları	*1 - 3*	*2 - 4*
Ev yönetimi	*1 - 3*	*2 - 4*
Çocuk gelişimi	*1 - 3*	*2 - 4*
Besinler ve beslenme	*1 - 3*	*2 - 4*
Toplum ve aile ilişkileri	*1 - 3*	*2 - 4*
Pratik sağlık bilgisi	*1 - 3*	*2 - 4*
(*) Uygulamalı tarım	*1 - 3*	*4*
Uygulamalı tarımı bütünü ile almayanlar için:		
Hayvan ve bitki koleksiyonculuğu	*1*	*2*
Pratik ormancılık	*1*	*2*
Pratik balıkçılık	*1*	*2*
Pratik arıcılık	*1*	*2*
Pratik tavukçuluk	*1*	*2*
(*) İşletmecilik	*1 - 3*	*4*
İşletmeciliği bütünü ile almayanlar için:		
Kooperatifçilik	*1 - 3*	*1 - 2*
Muhasebe	*1 - 3*	*1 - 2*
Pazarlama	*1 - 3*	*1 - 2*
Daktilo	*1 - 3*	*1 - 2*
Otel ve lokanta hizmetleri	*1 - 3*	*1 - 2*
Turizm ve çevre incelemeleri	*1*	*2*
(*) Güzel Sanatlar Eğitimi	*1 - 3*	*4*
Koro	*1 - 3*	*1 - 2*
Müzik aleti	*1 - 3*	*1 - 2*
Resim çalışmaları	*1 - 3*	*1 - 2*
Spor faaliyetleri ve millî oyunlar	*1 - 3*	*1 - 2*
Dramatizasyon	*1 - 3*	*1 - 2*
Güzel konuşma ve yazma	*1 - 3*	*1 - 2*
Diğerleri:		
Fotoğrafçılık	*1 - 3*	*1 - 2*
Kampçılık ve yavrukurt	*1*	*1 - 2*
Trafik	*1*	*1 - 2*
Kütüphanecilik	*1*	*1 - 2*
Yabancı dil	*1 - 3*	*2 - 4*

(Yabancı dil saati, takviyeli yabancı dil veya ikinci yabancı dil öğretimine ayrılabilir.)

VI — DİN BİLGİSİ

(115) *Din bilgisi dersi, isteğe bağlı olarak, altıncı ve yedinci sınıflarda haftada birer saat yer alır. Bu istek kayıt esnasında veli tarafından yazılı olarak okul idaresine bildirilir. Devam etmeyenler için bu saat serbest saat olarak kullanılır. (Öneri - 20)*

VII — REHBERLİK VE EĞİTSEL ÇALIŞMALAR

(116) *Rehberlik ve eğitsel çalışmalar, Üçüncü Bölümün E ve F alt bölümlerinin 230 - 263. maddelerinde yer alan esaslara göre yürütülür.*

Haftalık ders saati toplamına ek olarak,

1. her sınıf öğretmenine rehberlik için haftada 2 ders saati,

2. eğitsel kol yürütücüsü öğretmene haftada bir ders saati zaman ayrılır. (Öneri - 21)

VIII — ORTAOKUL HAFTALIK DERS DAĞITIM ÇİZELGESİ

(117) *Ortaokulun yukarıdaki esaslara göre görevlerini yerine getirmesini sağlayan ortak ve seçmeli derslerin çeşitleri ile bu derslerin sınıflara göre haftalık dağıtımı ön-taslak olarak aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir. (Öneri - 22)*

ORTAOKUL HAFTALIK DERS DAĞITIMI
ÇİZELGESİ ÖN TASLAĞI

	DERSLER		SINIFLARA GÖRE DERS SAATLERİ			
			VI. Sınıf	VII. Sınıf	VIII. Sınıf	Toplam
ORTAK DERSLER	I. Grup	Türkçe	5(4+1)(*)	5 (4 + 1)	5 (4 + 1)	15
		Matematik	4(3+1)	4 (3 +1)	4 (3 + 1)	12
	II. Grup	Sosyal bilgiler	3(2+1)	3 (2 + 1)	4 (3 + 1)	10
		Fen bilgisi	3(2+1)	3 (2 + 1)	3 (2 + 1)	9
		Yabancı diller	3(2+1)	3 (2 + 1)	3 (2 + 1)	9
		Resim İş	1	1	1	3
		Müzik	1	1	1	3
		Beden eğitimi	1	1	1	3
		Ahlâk	1	1	1	3
Toplam			22	22	23	67
SEÇMELİ DERSLER	Seçmeli dersler listesi 114. maddedir. Öğrenci her yıl en az 4 saatlik seçmeli ders alır.		4—8	4—8	4 — 8	12—24
	Din bilgisi		1	1	—	2
	Rehberlik ve eğitsel çalışmalar		3	3	3	9
	Haftalık ders saatleri Toplamı		30	30	30	90

(*) Parantez içindeki birinci rakam sınıfın bütün öğrencilerine, ikinci rakam gruplara ayrılan haftalık ders saatini gösterir. (Bakınız: İkinci Kısım, Üçüncü Bölüm, D. Sınıf mevcutları ve sınıfı iki gruba ayırma düzeni, 226 - 229. maddeler).

(118) *Aynı ortaokul programı ve haftalık ders dağıtım çizelgesi, ikinci devre genel, meslekî ve teknik okulları varsa birinci devrelerinde de aynen uygulanır. Bu okullarda seçmeli derslerin yerini alacak olan meslek derslerinin çeşitleriyle bunların uygulama ve lâboratuvar çalışmaları, ilgili okulun ikinci devresinin amaçları ve özellikleri dikkate alınarak tespit edilir ve gerekiyorsa haftalık ders saati artırılabilir. (Öneri - 23)*

C — ORTA ÖĞRETİM

I — KAPSAM

(119) Orta öğretim, temel eğitime dayalı, en az üç yıllık öğrenim veren genel, meslekî ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsar. (M. E. T. K. Madde - 26)

II — ORTA ÖĞRETİMDEN YARARLANMA HAKKI

(120) Temel eğitimini tamamlayan ve orta öğretime girmeye hak kazanmış olan her öğrenci, orta öğretime devam etmek ve orta öğretim imkânlarından ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanmak hakkına sahiptir. (M. E. T. K. Madde - 27)

III — AMAÇ VE GÖREVLER

(121) Orta öğretimin amaç ve görevleri, Millî Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak,

1. Bütün öğrencilere orta öğretim seviyesinde asgarî ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını tanımak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak,

2. Öğrencileri, çeşitli program ve okullarla ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yüksek öğretime veya hem mesleğe, hem de yüksek öğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır.

Bu görevler yerine getirilirken, öğrencilerin istekleri ve kabiliyetleri ile toplumun ihtiyaçları arasında denge sağlanır. (M. E. T. K. Madde - 28)

IV — KURULUŞ

(122) Orta öğretim, çeşitli programlar uygulayan liselerden meydana gelir.

Belli bir programa ağırlık veren okullara lise, teknik lise ve tarım meslek lisesi gibi eğitim dallarını belirleyen adlar verilir.

Nüfusu az ve dağınık olan ve Millî Eğitim Bakanlığınca gerekli görülen yerlerde, Orta öğretimin, genel, meslekî ve teknik öğretim programlarını bir yönetim altında uygulayan çok programlı liseler kurulabilir.

Orta öğretim kurumlarının öğrenim süresi, uygulanan programın özelliğine göre, Millî Eğitim Bakanlığınca tespit edilir. (M. E. T. K. Madde - 29)

V — ÇEŞİTLİ PROGRAMLAR

(123) Ortaöğretimin amaç ve görevlerini, yerine getirebilmesi için orta öğretim kurumlarında;

1. Yüksek öğretime hazırlayan programlar,

2. Hem mesleğe, hem de yüksek öğretime hazırlayan programlar,

3. Hayata ve iş alanlarına hazırlayan programlar düzenlenir.

Öğrenciler, orta öğretimde, istek ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda bu programlardan birine yönelerek yetişme imkânı bulurlar. (VIII. M. E. Ş. K. Madde - 15)

VI — BÜTÜN PROGRAMLAR İÇİN ORTAK DERSLER

(124) Orta öğretim kurumlarında, çeşitli programların ortak dersleri ve kredi saatleri aşağıda gösterilmiştir.

IX. yıl	*X. yıl*	*XI. yıl*
Türk dili ve edebiyatı I (4)	*Türk dili ve ed. II (4)*	*Kompozisyon (3)*
Matematik I (4)	*M. Güvenlik (2)*	*T. C. Tarihi (2)*
Sosyal bilgiler	*Beden eğitimi (1)*	*T. Coğrafyası (2)*
1. Tarih (2)	*Ahlâk (1)*	*Beden eğitimi (1)*
2. Coğrafya (2)	*Din bilgisi (1) (isteğe bağlı)*	
Fiziksel bilimlere giriş (4)		
Y. dil [*] (4)		
Beden eğitimi (1)		
Ahlâk (1)		
Din bilgisi (isteğe bağlı) (1)		
23	*9*	*8*

Bir öğretim yılı boyunca haftada bir saat (40 - 50 dakika) olarak okutulan derse 1 kredi verilir. Yalnız bir sömerstr süren bir saatlik ders için 1/2 kredi tanınır. (Öneri - 24)

[*] Yabancı dil yüksek öğretime hazırlayan programlar için mecburidir. İstemeyenler seçmeli ders alabilirler.

(125) Her öğrencinin 124. maddede belirtilen ortak derslere ek olarak seçmeli dersler arasından beceri kazandıran en az bir ders alması zorunludur. (Öneri - 25)

VII — ORTA ÖĞRETİMDE YÖNELTME

(126) Yöneltme temel eğitimde başlar; yanılmaları önlemek ve muhtemel gelişmelere göre yeniden yöneltmeyi sağlamak için orta öğretimde de devam eder.

Yöneltme esasları ve çeşitli programlar veya orta öğretim okulları arasında yapılacak yatay ve dikey geçiş şartları Millî Eğitim Bakanlığınca düzenlenir. (M. E. T. K. Madde - 30)

(127) Ortaokulda ilgi ve kabiliyetleri belirlenmekle beraber orta öğretimin başlarında pek çok çocuk henüz yollarını aramakta olduklarından, orta öğretimin özellikle ilk yılında, öğrencilerin kabiliyetlerinin daha belirgin olmasına fırsat verilir ve istekle takibedecekleri çeşitli programlar için yönelme imkânları hazırlanır.

Bu amaçla, dokuzuncu sınıf programlarının düzenlenmesinde aşağıdaki esaslar gözönünde tutulur.

1. Bu sınıfta,

a. Ortaokuldan gelen öğrenciler arasındaki seviye farkları giderilmeğe çalışılır;

b. Öğrencilerin orta öğretimin çeşitli programları için gerekli olan ortak genel kültürü kazanmaları sağlanır;

c. Ortaokul sonunda öğrencilere yapılan yöneltme tavsiyelerindeki muhtemel yanılmaları düzeltme imkân ve fırsatı bulunur.

2. Ortak dersler bütün meslekî ve teknik okulların birinci sınıflarında da aynen uygulanır; bu okulların amaçlarına göre özel dersler (meslek dersleri) için haftalık ders saati artırılabilir.

3. Bu maksatla, birinci ve ikinci kanaat dönemleri sonlarında, sınıf öğretmenler kurulu, "Rehberlik servisi" nin teklifini, öğrencinin isteğini ve sınıf öğretmeninin görüşünü de inceleyerek, öğrencinin bu sınıftan sonra yönelebileceği programı seçme hususunda öğrenci velisine yapılacak tavsiyeyi kararlaştırır. Okul idaresi, yıl sonunda yapılan tavsiyeyi öğrencinin okul dosyasına ve karnesine işler. Bu tavsiye zorlayıcı değil, yol göstericidir.

4. Onuncu yıl programlarına girişte, dokuzuncu sınıfta okutulan derslerden veya ders gruplarından aranacak başarı şartları her programın özelliğine göre ayrı ayrı belirtilir. Bu arada ortaokul başarısı da gözönünde tutulur. (Öneri - 26)

VIII — YÜKSEK ÖĞRETİME HAZIRLAYAN PROGRAMLAR

(128) Onuncu sınıfta yüksek öğretime hazırlayan iki çeşit program vardır:

1. Edebiyat,

2. Fen,

(VIII. E. E. Ş. K. Madde - 22)

(129) Onbirinci sınıfta dört çeşit program vardır: onuncu sınıfın: Edebiyat programından gelenler için,

1. Dil - Edebiyatı,

2. Sosyal ve ekonomik bilimler,

Fen programından gelenler için,

3. Matematik - Fizik,

4. Tabii bilimler.

(VIII. M. E. Ş. K. Madde - 23)

(130) Bu dört program, dört ana yönde öğrencilerin yüksek öğrenime yönelmelerini sağlar. (VIII. M. E. Ş. K. Madde 24).

IX — YÜKSEK ÖĞRETİME HAZIRLAYAN ÇEŞİTLİ PROGRAMLARDA DERSLERİN ÇEŞİTLERİ VE AĞIRLIKLARI

(131) Yüksek öğretime hazırlayan çeşitli programlar, öğrencilerin ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünden olan ferdi farklılıklarına ve yönetildikleri yüksek öğrenim alanlarının istek ve ihtiyaçlarına cevap vermek üzere,

1. Bütün programlar için zorunlu ortak dersler,

2. Programlara ait özel dersler,

3. Seçmeli derslerden kurulur.

Ortak dersler, her programda ve her öğrenci için zorunlu olan derslerdir. Özel dersler, öğrenciyi, ilerde gireceği yüksek öğrenimin çeşitli programlarına yönelten ve ona bu yönde gelişme ve derinleşme imkânı veren, yalnız ilgili programlardaki öğrenciler için alınması gereken derslerdir. Seçmeli dersler, belli bir programa girmiş olan öğrencinin, ortak (mecburi) ve özel dersleri dışında, ilgi ve istidadına göre serbestçe seçtiği derslerdir.

Yüksek öğretime hazırlayan çeşitli programlarda, dersleri yıllara yaymak ilkesi yerine, mümkün olduğu ölçüde teksifi olarak toplamak ilkesi benimsenmiştir. (VIII. M. E. Ş. K. Madde - 25)

X — YÜKSEK ÖĞRETİME HAZIRLAYAN PROGRAMLAR İÇİN ÖZEL DERSLER

(132) Orta öğretim kurumlarında, yüksek öğretime hazırlayan programlar ile hem mesleğe hem de yüksek öğretime hazırlayan programlar için IX, X ve XI. yılların ortak derslerine ek olarak X ve XI. yıllarda yüksek öğretime yönelik başlıca 4 değişik programın her birine göre öğrencilerin almak zorunda oldukları özel dersler ve kredi saatleri aşağıda gösterilmiştir: (Öneri - 27)

(133) 1. Dil ve Edebiyat alanında Yüksek öğretime yönelik programın özel dersleri: (Öneri - 28)

X. Yıl		XI. Yıl	
Matematik II	(3)	Türk dili ve edebiyatı III.	(6)
Tarih II	(3)	Felsefe grubu (Felsefe, Psikoloji, Sosyoloji, Mantık)	(6)
Coğrafya II	(3)		
Fiziksel bilimler	(6)	Biyoloji	(6)
Yabancı dil	(4)	Yabancı dil	(4)
	19		22

(134) 2. Ekonomik ve Sosyal Bilimler alanında yüksek öğretime yönelik programın özel dersleri: (Öneri - 29)

X. Yılı		XI. Yıl	
Matematik II	(3)	Ekonomik grubu	(6)
Tarih II	(3)	Felsefe grubu (Felsefe, Psikoloji, Sosyoloji, Mantık).	(6)
Coğrafya II	(3)		
Fiziksel Bilimler	(6)	Biyoloji	(6)
Yabancı dil	(4)	Yabancı dil	(4)
	19		22

(135) 3. Matematik - Fizik alanında yüksek öğretime yönelik programın özel dersleri: (Öneri - 30)

X. Yıl		XI. Yıl	
Matematik II - III	(6)	Matematik (ileri)	(6)
Kimya	(6)	Fizik	(6)
Tarih II veya Coğrafya II	(3)	Felsefe grubundan iki ders	(3)
Yabancı dil	(4)	Yabancı dil	(4)
	19	—	19

(136) 4. Tabii Bilimler alanında yüksek öğretime yönelik programın özel dersleri: (Öneri - 31).

X. Yıl		XI. Yıl	
Matematik II - III	(6)	Biyoloji	(6)
Kimya	(6)	Fizik	(6)
Tarih II veya Coğrafya II	(3)	Felsefe grubundan iki ders	(3)
Yabancı dil	(4)	Yabancı dil	(4)
	19		19

XI. SEÇMELİ DERSLER

(137) Orta öğretim kurumlarında, yüksek öğretime hazırlayan programlara veya hayata ve iş alanlarına hazırlayan programlara devam eden öğrencilerin alabilecekleri seçmeli dersler ile ilgili esaslar aşağıya çıkarılmıştır: (Öneri - 32)

(138) Orta öğretim kurumlarında seçmeli derslerin amacı,

1. Öğrencilerin hayata, çevreye ve iş alanlarına geçmelerini kolaylaştırmak için onlara gerekli bilgi ve becerileri kazandırmak;

2. Onların çeşitli iş alanlarını tanımalarına, bu alanda beceri kazanmalarına yardım etmek;

3. Onlara kişisel kabiliyetlerini geliştirme imkânı vermek;

4. Onların yönelecekleri yüksek öğretim alanına daha iyi hazırlanabilmeleri için tamamlayıcı bilgi ve beceriler edinmelerine yardım etmek;

5. Onlara boş zamanlarını faydalı şekilde kullanma alışkanlığı kazandırmaktır. (Öneri - 33)

(139) Öğretmenler kurulu, kendi okulunda yer alacak seçmeli derslerin çeşitlerini, zamanını ve programlarını, öğrencilerin isteklerini de dikkate alarak, çevre şartları, öğretmen durumu, eldeki araç ve gereçler ve diğer imkânlara göre kararlaştırır. Bir seçmeli dersin okutulabilmesi için enaz 15 öğrencinin o dersi seçmesi gerekir. Öğrenci sayısı 15'den az olduğu takdirde o dersin okutulup okutulmaması hakkında öğretmenler kurulu karar verir. (Öneri - 34)

(140) Okul müdürü her ders yılı başında, okul programında yer alacak seçmeli derslerin günlerini, saatlerini ve yerlerini haftalık ders programında gösterir. (Öneri - 35)

(141) Belli bir seçmeli derse çeşitli sınıflardan öğrenciler katılabilir. Aynı derse istekli olanların sayısı fazla olduğu takdirde çeşitli gruplar teşkil edilir. Özelliğine göre aynı dersi birden fazla öğretmen de idare edebilir.
Süresi bir yılı geçen seçmeli derslerde yeni başlayanlarla, daha önce başlamış bulunanlar için ayrı çalışma grupları teşkil edilir. (Öneri - 36)

(142) Seçmeli derslerin devam süresi, konunun gereklerine ve çevrenin imkânlarına göre tespit edilir. (Öneri - 37)

(143) Seçmeli derslerden bir kısmı belli mevsimlerde veya tatil aylarında yahut kısa bir dönemde imkân ve şartlara göre teksifi şekilde yapılabilir.
Bu takdirde okul müdürü sınıf öğretmenler kurulunun görüşünü alarak seçmeli derslerin saatlerini diğer derslere eklemeye ve yıllık toplam saati azaltmadan bu derslerden alacağı saatleri seçmeli ders için bir arada toplamağa yetkilidir. (Öneri - 38)

(144) Öğretmenler Kurulu Bakanlıkça kabul edilen seçmeli dersin programında çevrenin özelliklerini ve okulun imkânlarını gözönünde bulundurarak, dersin amaçlarına bağlı kalmak kaydıyla, bazı konulara ağırlık vermek, bazılarını çıkarmak veya yenilerini eklemek gibi değişiklikleri yapabilir. Bu gibi değişiklikler hakkında değerlendirilmek üzere Millî Eğitim Bakanlığına bilgi verilir. (Öneri - 39)

(145) Okul müdürü, öğretmenler ve çevredeki resmî ve özel kuruluşlar, aşağıdaki listede bulunmayan çevrenin sosyal, ekonomik ve kültürel ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte gördükleri seçmeli derslerin de okul programına alınmasını teklif edebilirler. Teklif olunacak bu derslerin programları ve haftalık saatleri öğretmenler kurulunun kararı ve Millî Eğitim Müdürlüğünün mütalâası ile Bakanlıkça tespit olunur.
Yarıyıl devam eden seçmeli ders uygulanabilir. (Öneri - 40)

(146) Öğrenciler, seçmeli dersler yerine sınıf öğretmenler kurulunun kararı ile haftanın belli günlerinde iş yerlerine de gönderilebilirler. Bu takdirde öğrencinin iş yerindeki çalışması okul müdürünce görevlendirilecek bir öğretmen tarafından izlenir. Öğrencinin bu dersteki başarı notu, iş yerinin teklifi de dikkate alınarak, bu öğretmen tarafından verilir. (Öneri - 41)

(147) Öğretmenler kurulunca, okulda mevcut öğretmenlerden seçmeli dersleri yönetecek. olanlar ayrılır. Bölgedeki okul öğretmenlerinden ve çevredeki uzman ve ustalardan faydalanmak mümkünse, bunlar tespit edilir. Öğretmeni bulunmayan seçmeli dersler için okul müdürü, uzman ve usta öğreticileri geçici olarak, ücretle öğretmenlikte görevlendirebilir. (Öneri - 42)

(148) Listede gösterilen ders saatleri zorlayıcı değil, yol gösterici niteliktedir. Öğretmenler Kurulu, imkân ve şartlara göre, ders saatlerini tespit etmeye yetkilidir. (Öneri - 43)

(149) Seçmeli derslerden, meslek liselerinde veya yaygın eğitim kurumlarında başarılan aynı veya benzeri herhangi bir derse de, seçmeli ders gibi kredi tanınır. (Öneri - 44)

(150) Seçmeli derslerin listesi aşağıdadır: (Öneri - 45)

Seçmeli dersler	*Süresi (yılı)*
Teknik resim	*1 - 3 yıl*
Genel endüstri bilgisi ve uygulaması	*1 yıl*
İnşaat meslek resmi	*1 - 3 yıl*
Elektrik bilgisi ve uygulaması	*1 - 3 yıl*
Elektronik bilgisi ve uygulaması	*1 - 3 yıl*
Teknoloji	*1 - 3 yıl*
Trafik	*1 yarı yıl*
Ev ekonomisi (genel)	*1 - 3 yıl*
Giyim	*1 - 3 yıl*
Sebzecilik	*1 yıl*
Tavukçuluk	*1 yıl*
Arıcılık	*1 yıl*
El sanatları	*1 - 3 yıl*
Ev yönetimi	*1 - 3 yıl*
Besinler ve beslenme	*1 - 3 yıl*
Çocuk gelişimi ve eğitimi	*1 - 3 yıl*
Toplum ve aile ilişkileri	*1 yarı yıl*
Ev dekorasyonu	*1 - 3 yıl*
Moda resmi	*1 - 3 yıl*
Kuaförlük	*1 - 3 yıl*
Mankenlik	*1 yarı yıl*
Genel muhasebe	*1 - 2 yıl*
T. C. Anayasası	*1 yıl*
İstatistik	*1 yıl*
Kooperatifçilik	*1 - 2 yıl*
Pazarlama	*1 - 2 yıl*
İşletmecilik bilgisi	*1 yıl*
Turizm rehberliği	*1 - 2 yıl*
Genel hukuk bilgisi	*1 yıl*
Daktilo - steno	*1 - 2 yıl*
Uygulamalı genel tarım	*1 - 3 yıl*
Balıkçılık	*1 yıl*
Meyvecilik	*1 yıl*
Pratik genel sağlık bilgisi	*1 - 3 yıl*
Hasta bakımı	*1 - 3 yıl*
Dramatizasyon	*1 - 3 yıl*
Konuşma ve yazma	*1 yıl*
Kütüphanecilik	*1 yıl*
Gazetecilik	*1 - 3 yıl*
Spor faaliyetleri ve millî oyunlar	*1 - 3 yıl*
Müzik enstrümanı	*1 - 3 yıl*
Koro	*1 yıl*
Sanat tarihi	*1 - 3 yıl*
Resim çalışmaları	*1 - 3 yıl*
Batı edebiyatı	*1 yıl*
Jeoloji	*1 yarı yıl*
Astronomi	*1 yarı yıl*
Yabancı dil [*]	*1 - 3 yıl*

[*] Yabancı dil ders saati, takviyeli yabancı dil veya ikinci yabancı dil öğretimine ayrılabilir.

XII — HEM MESLEĞE HEM DE YÜKSEK ÖĞRETİME HAZIRLAYAN PROGRAMLAR

(151) 1. Hem mesleğe hem de yüksek öğretime hazırlayan programların öğrenim süresi, IX. sınıf üzerine üç yıldır. Bu programlar özellikle teknik liseler ile imam - hatip liseleri gibi eğitim kurumlarında uygulanır. (VIII. M. E. S. K. Madde - 27)

2. Bu okullarda, yüksek öğretime hazırlayan programlar arasından seçilecek biri veya birkaçı ile meslek dersleri ve uygulamaları verilir. Sadece bazı özel ders-ler ile meslek dersleri arasında aynilik yerine denklik düşünülür. Gerekiyorsa haftalık ders saati artırılır. (VIII. M. E. Ş. K. madde - 28)

3. Diğer Bakanlıklara bağlı teknisyen seviyesinde eleman yetiştiren okullar da bu gruba girer. (VIII. M. E. Ş. K. Madde - 29)

4. Bu okulları bitirenlerin personel statülerinde bir yıllık öğrenim farkı değerlendirilir. Ayrıca bunların hangi yüksek öğretim kurumlarına tercihli olarak alınabilecekleri belirtilir. (VIII. M. E. Ş. K. Madde - 30)

(152) Hem yüksek öğretime hem de mesleğe hazırlayan programlarla ilgili olarak 151. madde gereğince hazırlanan teknik lise elektrik bölümü, teknik lise beslenme bölümü ve imam - hatip lisesi haftalık ders dağıtım çizelgesi ön taslakları Şuraya ayrıca sunulacaktır. (Bilgi için)

XIII — HAYATA VEYA İŞ ALANLARINA HAZIRLAYAN PROGRAMLAR

(153) Orta öğretim derecesinde bir öğrenimle yetinmek isteyen öğrenciler için onları hayata veya iş alanlarına hazırlayan çeşitli programlar düzenlenir. Bunlar;
1. Az masraflı tesis, araç ve gereç isteyen programlar,
2. Masraflı tesis ve atelyeler gerektiren programlar olarak başlıca iki grupta toplanır. (VIII. M. E. Ş. K. Madde - 31)

(154) 1. Az masraflı tesis, araç ve gereç isteyen programlar:
Bu gruba giren programlar az masraflı tesis, araç ve gereç isteyen çalışma alanlarını kapsar.
Bu programlar, imkân ve şartları elverişli olan ikinci devre her orta öğretim kurumunda düzenlenebilir.
Bu programların ortak özelliği, öğrenci hangi programı seçerse seçsin, ona orta öğretim seviyesinde asgari bir genel kültür kazandırmasıdır; buna ek olarak da bir iş alanı tanıtılır, sevdirilir, bu yolda temel beceriler kazandırılır ve kişisel kabiliyetler geliştirilir. Bunu sağlıyabilmek için, dokuzuncu sınıfı takip eden iki yılın programı, öğrenciye yarı yarıya genel kültür ve meslek formasyonu verecek şekilde düzenlenir. (VIII. M. E. Ş. K. Madde - 32 - 33 - 34)

(155) 2. Masraflı tesis ve atelyeler gerektiren programlar:
Bu programlar masraflı tesis, atelye, araç ve gereç isteyen meslek türlerini kapsar.
Bu programlar ancak gerekli tesisleri olan meslek ve teknik öğretim kurumlarında düzenlenir.
Bu programların ortak özelliği, öğrenciye seçtiği programda vasıflı işçi seviyesinde bir meslek formasyonu kazandırmaktır. Bunu sağlıyabilmek için yöneltme sınıfına dayalı onuncu ve onbirinci sınıflarda ders saatlarının en az üçte ikisi meslek derslerine ve uygulamalara ayrılır. Bazı meslekler için yalnız onuncu sınıfta meslek belgesi veren programlar da düzenlenebilir.
Bu programların türleri öğrenci sayısına, ihtiyaca, çevrenin imkân ve şartlarına göre kararlaştırılır. Aynı kurumun imkânlarından birkaç okul ortaklaşa yararlanabilir. Mümkün olan hallerde ve yerlerde sanayi ile işbirliği yapılır. (VIII. M. E. Ş. K. Madde - 35 - 36 -38).

(156) Meslek programları yukarıda 124. maddede belirtilen "Bütün programlar için ortak dersler"e ek olarak, meslek dersleri ve uygulamalarını kapsar. (Örnek olarak hazırlanan elektrik bölümü, tesviye bölümü, giyim bölümü, beslenme bölümü, sekreterlik bölümü ve muhasebe bölümü ders dağıtım çizelgesi ön taslakları ayrıca Şûraya sunulacaktır. (Bilgi için)

(157) Yaygın eğitim kurumlarında takip edilen meslek ve atelye derslerinden, meslek lisesi derslerine denkliği Bakanlıkça kabul edilenler meslek liselerinde kredi olarak değerlendirilir. (Öneri - 46)

(158) Yüksek öğretime geçiş hakkı vermeyen lise diploması sahipleri, başardıkları derslere göre hayata ve iş alanlarına hazırlanmış olurlar. Bu gibilerden eksik derslerini (gerekiyorsa yetiştirme kursları ile) her zaman okul dışından imtihan vermek sureti ile başaranlara yüksek öğretime geçiş hakkına sahip olma imkânları verilerek eğitimde hiç kimsenin önünün tıkanmaması ilkesi gerçekleştirilecektir. (Öneri - 47)

(159) Öğretim yılı içindeki pratik öğretim (atelye - teknoloji - laboratuvar) okul atelyelerinde yapılır. Ancak, okul - sanayi ilişkilerini geliştirmek ve öğrencileri gerçek iş hayatına hazırlamak amacıyla bu çalışmalar, Bakanlığın uygun göreceği sanayi ve iş yerlerinde de yapılabilir.
Pratik öğretiminin yapılacağı iş yerleri, okul müdürünün başkanlığında ilgili bölüm öğretmenlerinden ve iş yeri temsilcilerinden meydana gelecek bir komisyon tarafından incelenir ve program amaçlarına uygun bir pratik öğretimin yapılabileceği tespit edildikten sonra durum Bakanlığa bir raporla teklif edilir. Bakanlıkça da uygun görüldükten sonra, pratik öğretimin yapılması konusunda, iş yeri ile bir protokol düzenlenir.
Pratik öğretimin etkinliğini ve sürekliliğini sağlamak için, haftalık, aylık veya yıllık programlar, amaç ve muhtevayı zedelememek şartıyla, teksifi bir şekilde işlenebilir veya dersler bloklaştırılabilir. (Öneri - 48).

XIV — ORTA ÖĞRETİMDE YATAY VE DİKEY GEÇİŞLERİ

(160) Orta öğretimde, yüksek öğretime hazırlayan çeşitli programlar arasında sınıflara göre yatay ve dikey geçiş imkânları sağlanır;bu maksatla başarılması gereken farklı dersler açık olarak belirtilir.
Yüksek öğretime hazırlayan programlardan hayata veya iş alanlarına hazırlayan herhangi bir programa geçilebileceği gibi, hayata veya iş alanlarına hazırlayan bir programdan yüksek öğretime hazırlayan herhangi bir programa da farklı derslerden imtihan verme yoluyla geçilebilir veya dışardan bitirme imtihanlarına girilebilir. (VIII. M. E. Ş. K. Madde - 39)

XV — LİSE DİPLOMASI

(161) Orta öğretim sonunda ortak dersleri ve özel dersleri başararak belli krediyi tamamlayanlara lise diploması verilir.
Bu diploma üzerinde takip edilen program, başarılan dersler ve diplomanın yüksek öğretime geçiş hakkı verip vermediği belirtilir. (Öneri - 49)

XVI — YÜKSEK ÖĞRETİME GEÇİŞ

(162) Orta öğretimin yüksek öğretime veya hem mesleğe hem de yüksek öğretime hazırlayan programlarını bitiren öğrencilere, yetiştirildikleri yönde, üniversitelere, akademilere ve yüksek okullara girmek için aday olma hakkı tanınır.
Hangi fakülte, akademi ve yüksek okullara hangi programları bitirenlerin nasıl girecekleri ilgili kurumlarca kararlaştırılır. Giriş şartlarının tespitinde ve uygulamada Millî Eğitim Bakanlığı ile ilgili kurumlar arasında işbirliği yapılır.

Giriş, ya yalnızca diplomadaki derecelere ve notlara göre, ya merkezi müsabaka imtihanları sistemiyle, ya da her kurum tarafından münferit olarak düzenlenebilir. (M. E. T. K. Madde - 31)

XVII — ORTA ÖĞRETİMLE İLGİLİ ESASLARIN UYGULANMASI

(163) *Orta öğretim programları ile ilgili olarak yukarıda 119 - 162. maddelerde yer alan esaslar, "Öğrenci Akışını Düzenleyen Kurallar" bölümünün G alt başlığı altında belirtilen "Orta öğretimde ders geçme ve kredi düzeni" ile ilgili 264 - 271. maddelerde sıralanan esaslar uyarınca denemeye konacak ve deneme sonuçlarına göre genelleştirilecektir.*

Ders dağıtım çizelgeleri ve ders çeşitlerinin alacağı son şekle göre mevcut bütün ders programları gözden geçirilecek ve bunlardan gerekli görülenler ile seçmeli derslerin programları yeniden hazırlanacaktır (Öneri 50)

XVIII — ORTA ÖĞRETİMDE YILLIK DERS ÇEŞİDİNİN AZALTILMASI VE DERSLERİN TEKSİFİ OLARAK OKUTULMASI

(164) *Genel gerekçenin ilgili bölümünde "Orta öğretimde yıllık ders çeşidinin azaltılması ve derslerin teksifi olarak okutulması" uygun görülmüştür. Bu maksatla hazırlanan iki ders dağıtım çizelgesi ön taslakları aşağıya çıkarılmıştır.*

Orta öğretimde ders geçme ve kredi düzenine geçiş dönemi içinde bu iki ders dağıtım çizelgesi uygulanacaktır. Uygulama 1974 - 1975 öğretim yılında liselerin dokuzuncu sınıfından itibaren başlayacak ve üç yılda genelleşmiş olacaktır. Halen onuncu ve onbirinci sınıflarda bulunan öğrenciler mevcut statüye göre öğrenimlerine devam edeceklerdir. (Öneri - 51)

(165) *BÜTÜN LİSELERDE (MODERN FEN VE MATEMATİK PROGRAMI UYGULAYANLAR HARİÇ) UYGULANACAK HAFTALIK DERS DAĞITIM ÇİZELGESİ ÖN TASLAĞI (Öneri - 52).*

	IX. yıl		X. yıl				XI. yıl				Üç yıllık toplam			
			Fen		Ed.		Fen		Ed.		Yeni		Eski	
Dersler	Y.	E.	Y.	E.	Y.	E.	Y.	E.	Y.	E.	Fen	Ed.	Fen	Ed.
Türk dili ve ed.	5	5	5	4	5	5	2	3	6	6	12	16	12	16
Matematik	6	5	6	6	6	4	6	8	—	3	18	12	19	12
Yabancı dil	4	5	4	4	4	5	4	4	4	5	12	12	13	15
Coğrafya	5	2	—	2	—	2	—	1	—	2	5	5	5	6
Tarih	—	2	4	2	4	2	2	2	2	3	6	6	6	7
Sanat tarihi	—	—	—	—	2	2	—	—	—	1	—	2	—	3
Psikoloji, Felsefe, Mantık, Sosyoloji	—	—	—	2	—	2	5	3	8	6	5	8	5	8
Ahlâk	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	2	2	—	—
Millî güvenlik	—	1	—	1	—	1	2	1	2	1	2	2	3	3
Tabiat bilgisi	6	3	—	2	—	2	—	1	—	—	6	6	6	5
Kimya	—	3	8	3	6	2	—	3	—	1	8	6	9	6
Fizik	—	3	—	3	—	2	8	4	6	2	8	6	10	7
Beden eğitimi	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	3	3	3
Seçmeli (Resim, Müzik Yabancı dil)	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	5	5	5	5
Din bilgisi	1	1	1	1	1	1	—	—	—	—	2	2	2	2
TOPLAM														
Ders saati sayısı (yeni)	31		32		32		31		30		94	93		
Ders saati sayısı (eski)		33		33		33		32		32			98	98

(166) *MODERN FEN VE MATEMATİK PROGRAMI UYGULAYAN LİSELERDE UYGULANACAK HAFTALIK DERS DAĞITIM ÇİZELGESİ ÖN TASLAĞI (Öneri - 53).*

DERSLER	IX. yıl	X. yıl		XI. yıl		
		Fen	Ed.	Mat.	Tab.	Ed.
Türk dili ve edebiyatı	5	4	5	2	2	6
Yabancı dil	4	4	4	4	4	4
Coğrafya	5	—	—	—	—	—
Tarih	—	4	4	2	2	2
Sanat tarihi	—	—	3	—	—	—
Felsefe grubu	—	—	—	4	4	8
Ahlâk	1	1	1	—	—	—
Millî güvenlik	—	—	—	2	2	2
Matematik	5	5	2	8	[*]	—
Biyoloji	—	—	—	—	6	6
Kimya	—	—	—	6	6	—
Fizik	—	8	—	—	—	—
Fen bilgisi	4	—	6	—	—	—
Beden eğitimi	1	1	1	1	1	1
Seçmeli	2	2	2	1	1	1
Din bilgisi	1	1	1	—	—	—
Seminer	2	—	1	—	—	—
TOPLAM	30	30	30	30	30	30

[*] *Tabiî bilimler kolunda öğrenci seçimli olarak ya 4 saat matematik ya da 2 saat jeoloji alacaktır. Matematik alanlar için haftalık ders saati sayısı 32 dir.*

(167) *Bu iki ders dağıtım taslağının hazırlanmasında aşağıdaki esaslar gözönünde tutulmuştur: (Öneri - 54)*

1. Lise programındaki derslerin çeşitleri, müfredatı ve üç yıllık toplam haftalık ders saati sayıları genellikle aynen alınmıştır.

2. Bugün 3 yılda 98 saat tutan haftalık ders saati sayısı, özellikle çift öğretimde karşılaşılan güçlükleri gidermek için, 93 - 94'e indirilmiş ve bu nedenle bazı derslerin ders saati sayılarında aşağıdaki ayarlamalar yapılmıştır:

a. Yabancı dil bütün sınıflarda ve kollarda dörder saat olarak tespit edilmiş, böylece edebiyat kolunda 3, fen kolunda 1 saat azalma olmuştur.

b. Edebiyat kolunda fizik, tarih, coğrafya, sanat tarihi millî güvenlik derslerinden birer saat, fen kolunda matematik, millî güvenlik, kimya derslerinden birer saat, fizikten de 2 saat azaltılmış ve dokuzuncu ve onuncu sınıflarda birer saat ahlâk dersi konmuştur.

Bu ayarlamalar, ders çeşidinin azaltılması ve derslerin teksifi olarak okutulmasının sağlayacağı yararlarla, program uygulamasını aksatmıyacaktır.

3. Dersleri yıllara teksif ederken dersler arası bağıntı dikkate alınmıştır.

4. Temel araç dersler olan anadil, matematik ve yabancı dil de gereken süreklilik sağlanmıştır.

5. Bazı dersler için "özel derslik" düzeni getirilebileceği düşünülmüştür.

6. Edebiyat kolunda astronomi okutulmayacaktır.

7. Psikoloji, mantık, sosyoloji ve felsefe derslerinde notların ortalaması alınarak öğrenci başarısı "felsefe grubu dersleri" adı altında tek not halinde değerlendirilecektir.

8. Cebir, geometri ve astronomi derslerinde notların ortalaması alınarak öğrenci başarısı matematik adı altında tek not halinde değerlendirilecektir.

9. Türk dili ve edebiyatı ve kompozisyon derslerinde notların ortalaması alınarak öğrenci başarısı "Türk dili ve

edebiyatı" adı altında tek not halinde değerlendirilecektir.

10. "Modern fen ve matematik programlarının uygulandığı 100 lise ve 89 ilköğretmen okulunda uygulanacak haftalık ders dağıtım çizelgesi taslağı"nın hazırlanmasında, ayrıca dikkate alınan esaslar aşağıda sıralanmıştır:

a. Bu okullarda son sınıfta fen ve edebiyat kolu yerine, şu üç kol vardır: Dil ve edebiyat, matematik, tabii bilimler.

b. Yeni ders olarak, fiziksel bilimlere giriş (fizik - kimya) ve fiziksel bilimler II ihdas edilmiştir.

c. Kollara göre üç ayrı düzeyde matematik vardır.

ç. Fen ve matematik derslerine ayrılan saatler normal liselerin programlarından farklıdır ve genellikle daha azdır.

d. Tabii bilimler kolunda öğrenci, seçimli olarak, ya 4 saat matematik, ya da 2 saat jeoloji alacaktır. Matematik alanlar için haftalık ders saati sayısı 32 dir.

e. Matematik ve fen dersleri dışında kalan dersler normal liselerde okutulan derslerin aynıdır.

11. Bütün derslerin bitirme imtihanları o yılın sonunda yapılacak ve notlar diploma defterine işlenecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ İÇİNDE ÖĞRENCİ AKIŞINI DÜZENLEYEN KURALLAR

A — TEMEL EĞİTİMDE ÖĞRENCİ BAŞARISININ ÖLÇÜLMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ İLE İLGİLİ GENEL ESASLAR

Temel eğitim ve orta öğretim kurumlarında öğrenci başarısını ölçme ve değerlendirme ile ilgili genel esaslar aşağıda sıralanmıştır: (*)

I — NOT VERME DÜZENİ

(168) Öğrencileri kabiliyetlerine ve başarılarına göre yöneltmek ve çalışmağa teşvik etmek esas olduğundan, ölçme ve değerlendirme objektif yöntemlerle yapılarak her derste öğrenci başarısı dört ayrı notla, başarısızlık ise bir tek notla değerlendirilir. Buna göre verilecek notlar şunlardır: (VIII M.E.Ş.K. Madde - 42)

Pekiyi	A (5)
İyi	B (4)
Orta	C (3)
Geçebilir	D (2)
Yetersiz	E (1)

(169) Ortalamanın hesaplanmasında her derecenin sayısal sınırları aşağıda gösterilmiştir: (Öneri - 55)

1,00 — 1,49 = E
1,50 — 2,49 = D
2,50 — 3,49 = C
3,50 — 4,49 = B
4,50 — 5,00 = A

II — İMTİHANLARIN GEÇERLİ, GÜVENİLİR VE OBJEKTİF OLMASI

170) Bir imtihanın başarıyı ölçecek nitelikte sayılabilmesi için o imtihanın,

1. Geçerli,
2. Güvenilir,
3. Objektif.

esaslara uygun olarak yapılması gerekir. (Öneri - 56)

(*) Temel eğitim birinci kademesi (ilkokul) için öğrenci başarısının ölçülmesi ve değerlendirilmesiyle ilgili esaslar 2.VIII.1972 gün ve 304 sayılı kararla kabul edilen yeni yönetmelikte belirtilmiştir.

(171) GEÇERLİLİK: Bir imtihan aracının geçerli olabilmesi için soruların okutulan konular ve bunlarla kazandırılmak istenen davranışlar ve yetenekler bakımından hem kapsayıcı, hem de dengeli olması gerekir.

İmtihan bir amaç olmadığına göre öğrencilerin sadece imtihan sorularını cevaplandıracak şekilde yetiştirilmeleri doğru olmaz. Bu bakımdan evvelce öğrencilere verilen sorular arasından seçilmiş sorularla yapılan bir imtihan geçerli sayılmaz.

GÜVENİLİRLİK : Bir imtihanın güvenilir olması kararlı ölçme yapması demektir. Eğer bir ölçü aracı herhangi bir nesneyi her ölçtüğü zaman aynı puvanla değerlendirirse veya nesneleri bulundukları grup içinde her uygulanışta aynı şekilde sıralayabilirse o ölçü güvenilir sayılır.

Bir imtihanın güvenilirliğini artırmak için,

1. Soruların, gerek sayı ve gerekse nitelik yönünden, imtihanlara değerlendirme alanını temsil edici iyi bir örnekleme olma özelliğini kazandıracak nitelikte olmasına;
2. İmtihan süresinin öğrencilerin çoğunluğunun soruları cevaplandırılabilecekleri genişlikte verilmesine;
3. Soruların bilenle bilmeyeni ayırdedici nitelikte ve öğrencilerin çoğunluğu tarafından doğru olarak cevaplandırılabilecek seviyede seçilmesine;
4. Soruların her öğrenci tarafından aynı şekilde anlaşılır açıklıkta olmasına dikkat edilir.

OBJEKTİFLİK: Objektif ölçme demek her öğretmenin aynı imtihan kağıdına her zaman aynı puvanları verebilmesi demektir. Bunu sağlamak için puvanlamaları, imtihandan önce hazırlanmış ve belirlenmiş bir açıklamaya uyularak yapmak; böylece zamandan ve puvanlayıcıdan doğabilecek farklılıkları yok etmek gerekir. Bu maksatla,

1. Sorular hazırlandıktan hemen sonra cevap anahtarı yapılır ve anahtarın nasıl uygulanacağı açıklanır;
2. Puvanlama yapılırken cevap anahtarına ve açıklamaya uyulur; imkân varsa, notlandırmağa geçilmeden önce puvanlanmış olan kağıtların tamamı veya rastgele alınmış bir kısmı, puvanlayıcı veya bir başkası tarafından tekrar puvanlanarak kontrol edilir;
3. Öğrenci kimliğinin kapalı yapıldığı imtihanlarda, cevap kağıtlarında öğrenci kimliğine ayrılan köşeler, kağıt üzerindeki bütün işlemler tamamlanıncaya kadar kapalı kalır;
4. Kompozisyon türü sorulara verilen cevapların incelenmesinde bir imtihan kağıdının bütün sorularını birden inceleme ve değerlendirme yerine, önce bütün kağıtlarda aynı soru numarasını taşıyan cevaplar incelenir ve bütün kağıtlarda bir soru bitirildikten sonra diğer bir soruya geçilmek suretiyle değerlendirme sürdürülür.

İmtihanların yukardaki esaslara göre yapılması için hem öğretmenler veya imtihan komisyonları, hem de okul idareleri tarafından gerekli bütün tedbirler alınır. (Bilgi için)

III — NOT VERME

(172) *Toplu yapılan imtihanlarda her öğrenciye verilen puvanlar nota çevrilirken bu puvanların sınıftaki dağılımı ve sınıf seviyesi gözönünde tutulur. (Öneri - 57)*

(173) Toplu yapılan imtihanlarda her öğrenciye verilen puvanlar nota çevrilirken aşağıdaki yol izlenebilir:

1. Cevap kağıtları anahtara göre puvanlanır ve puvanların toplamı kağıdın uygun bir yerine yazılır. Toplam puvanda hata olmaması için ya puvanlama iki defa yapılır veya kağıt kümesinin yüzde 10'u kadar kağıt rastgele

seçilerek kontrol edilir. Hata bulunursa bütün kağıtlar gözden geçirilir.
2. En yüksek puvana tekabül eden sayıdan başlıyarak en küçük puvana kadar bütün sayılar birer aralıkla alt alta sıralanarak bir cetvel meydana getirilir.
3. Bu suretle hazırlanan cetvel üzerinde her kağıt için o kağıdın puvan toplamına eşit olan sayı karşısına bir çizgi çizilir; yani çeteleme yapılır.
4. Bu işlem sonunda cetveldeki sayılardan bazılarının karşılarına çizgi rastlamadığı görülebilir. Bu noktalara "kopma" noktaları denir. Aynı şekilde cetveldeki bazı sayfalar karşısında 1 veya en çok 2 çizgi bulunmasına rağmen, bu sayının alt ve üstünde daha fazla sayıda çizgilere de rastlanabilir. Bu takdirde bir veya iki çizgilik puvan değeri de kopma yeri olarak kabul edilebilir.
5. Kopma yerleri yatay çizgilerle ayrılacak olursa, çizgiler arasında kalan puvanlar eşdeğerli bilgi grupları sayılır.
6. Öğretmen sınıf seviyesini gözönünde tutarak en alt ve en üst bilgi seviyelerine hangi notların verileceğini kararlaştırır ve verir. Arada kalan bilgi gruplarının da geri kalan notlara göre ya birleştirme veya bir grubu ikiye ayırma suretiyle ayarlar.
7. Öğretmen imtihan sonuçlarını bir başarı dağılımı eğrisi halinde tespit eder. (Bilgi için)

IV — İMTİHAN SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ VE ÖĞRENCİLERE DUYURULMASI

(174) *Öğretmen, her imtihan sonunda,*

1. Her öğrencinin hangi soruları doğru olarak cevaplandırdığını,

2. Her sorunun kaç öğrenci tarafından doğru olarak cevaplandırıldığını,

3. Öğrencilere verilen notların sınıf ortalamasını tespit etmek suretiyle imtihan sonucunu değerlendirir, anormallikler varsa sebeplerini araştırır ve gerekli tedbirleri alır.

İmtihan sonuçlarının her bakımdan etkili olabilmesi için imtihan kağıtları kısa sürede değerlendirilir ve değerlendirmeyi izleyen ilk derste sorular ile bu sorulara verilen cevaplar, öğrencilerle birlkite incelenir. (Öneri - 58)

V — İMTİHANIN YENİLENMESİ

(175) *Öğretmen tarafından yapılan imtihanın, değerlendirilmesi sonunda, öğretmen yukarıdaki nitelikleri taşımadığı kanaatına vardığı takdirde, ya imtihanı yeniler veya buna ek olarak ayrı bir imtihan daha yapar.*

Komisyon tarafından yapılan imtihanlar yenilenmez. (Öneri - 59)

VI — KARŞILAŞTIRMALI İMTİHANLAR

(176) *Aynı sınıfı veya aynı dersi ayrı şubelerde okutan öğretmenlerin ortak değerlendirme yapabilmelerine imkân vermek üzere imtihanların bir veya birkaçı birlikte düzenlenebilir. Zümre öğretmenleri veya aynı sınıfı okutan öğretmenler bu ortak imtihanların sorularını birlikte hazırlar, yapılış zamanını ve değerlendirme esaslarını kararlaştırırlar.*

Aynı çevrede ayrı okulların aynı sınıflarında ortak değerlendirmeler de yapılabilir; böylece okullararası sınıf seviyeleri arasındaki farklılıkları ortaya çıkarmak ve öğretmenlere, değerlendirmeleri hakkında karşılaştırma yapmak imkânı sağlanır.

Bakanlık tarafından zaman zaman gönderilecek testler ve diğer ölçme araçları ile de başarı seviyesi ölçülür ve bunlarla öğretmenlerin kendi ölçme ve değerlendirme sonuçları karşılaştırılır.

Öğretmenler bu karşılaştırma sonuçlarından yararlanarak, sonraki ölçme ve değerlendirme faaliyetleri için gerekli değişiklikleri yapabilirler. (Öneri - 60)

(177) *Ölçme ve değerlendirme ile ilgili problemler, bu maksatla gerekli görülen zamanlarda toplanacak olan öğretmenler kurulunda görüşülür ve ortak çözüm yolları araştırılır. (Öneri - 61)*

VII — BAŞARI DAĞILIMININ DENETLENMESİ

(178) *Zümre toplantılarında, sınıf öğretmenler kurulunda ve okul öğretmenler kurulunda, yerine göre, her dersin, her sınıfın ve okulun başarı dağılımı incelenir, anormallikler varsa başarısızlık sebepleri tartışılır ve gerekli tedbirler alınır.*

Denetlemelerde, örnekleme yoluyle imtihanların başarı dağılımı incelenir ve her öğretmenden her sınıfın başarı durumunu açıklaması istenir. (Öneri - 62)

B — ORTAOKULDA ÖĞRENCİNİN BİR DERSTEN YILLIK BAŞARISININ DEĞERLENDİRİLMESİ

I — BİR DERSİN YIL SONU BAŞARI NOTU

(179) *Bir öğretim yılında iki dönem vardır. Her dönem sonunda öğrenciye, dönem sonu notu verilir. (Öneri - 63)*

(180) *Bir dersten yıl sonunda başarılı sayılmak için o dersin ikinci dönem notunun en az "geçebilir (D)" olması şarttır. (Öneri - 64)*

(181) *Her hangi bir dersin yıl sonu başarı notu, o dersin, ikinci dönem notu en az "geçebilir (D)" olmak şartıyla, her iki dönem notlarının sayısal değerlerinin aritmetik ortalamasıdır. İkinci dönem notu E olduğu takdirde, birinci dönem notu ne olursa olsun, öğrenci o dersten başarısız sayılır. (Öneri - 65)*

II — BİR DERSİN DÖNEM NOTU

(182) *Dönem sonu notu öğrencinin bir dersten dönem içinde aldığı notların ağırlıklı ortalamasıdır.*

Bu maksatla öğretmen her dönemde aşağıdaki ölçme faaliyetlerinde bulunur ve dönem sonu notunu bu ölçme faaliyetlerine tanıyacağı ağırlıklara göre tespit eder:

1. Ara imtihanları,
2. Dönem sonu imtihanı,
3. Sözlü yoklamalar.
4. Ödevler,
5. Uygulamalar.

Dönem sonu imtihanına tanınan ağırlık hiç bir suretle ara imtihanlarının ağırlıkları toplamını geçemez. (Öneri-66)

(183) *Birinci dönemin ara imtihanları ekim ve kasım ayları, dönem sonu imtihanı aralık ayı içinde; ikinci dönemin ara imtihanları şubat,mart ve nisan ayları dönem sonu imtihanı mayıs ayı içinde yapılır.*

Her ara imtihanı, o imtihan devresine giren zaman içinde öğrenilen konuları; birinci dönem sonu imtihanı, imtihan devresine giren zaman içinde öğrenilen konular ile aynı zamanda genel çizgileriyle olmak şartıyle o dönem konularını; ikinci dönem sonu imtihanı ise, imtihan devresine giren konularla genel çizgileriyle olmak üzere her iki dönemin konularını kapsar. (Öneri - 67)

III — ÇEŞİTLİ DERSLERİN ARA VE DÖNEM SONU İMTİHANLARI

(184) *Birinci dönemde en az iki ara imtihanı ve bir dönem sonu imtihanı, ikinci dönemde ise en az üç ara imtihanı ve bir dönem sonu imtihanı yapılır. Her iki dönemde de sözlü yoklama, ödev ve uygulamalara sadece puvanlar verilir*

ve her dönem sonunda bu puvanlar tek nota çevrilir. Bu notun dönem sonu notunu etkileme ağırlığı bir ara imtihanı ağırlığından fazla olamaz. (Öneri - 68)

(185) *Öğretim yılı başında, zümre öğretmenleri toplantısında, her dersten o yıl içinde yapılacak,*

1. Ara imtihanlarının sayısı ve ara imtihanları ile dönem sonu imtihanlarının hangi tarihlerde yapılacağı,

2. Sözlü yoklama, ödev ve uygulamalara dönem içinde verilecek puvanların nasıl nota çevrileceği,

3. Ara ve dönem sonu imtihanları notları ile sözlü yoklama, ödev ve uygulamalara verilecek tek notun hangi ağırlıklarla dönem notunu etkileyeceği kararlaştırılır; bu karar öğretmenin yıllık ders dağıtım çizelgesinde gösterilir ve öğrencilere duyurulur. (Öneri-69)

IV — İMTİHAN TARİHLERİ VE DUYURULMASI

(186) *Her ders için, yıl içinde yapılacak imtihanların tarihleri dersin öğretmeni tarafından en az bir hafta önce öğrencilere duyurulur. Aynı günde bir veya en çok iki dersten imtihan yapılır. İmtihan günlerinin tespiti için öğretmenler sınıf öğretmeni ile işbirliği yaparlar. (Öneri - 70)*

V — YILİÇİ İMTİHANLARININ ENGELİ

(187) *Öğrenci öğretmen tarafından yıl içinde yapılan bütün imtihanlara girmek zorundadır. İmtihana girmeyen öğrenciye not verilmez. Ancak "boş" (0) gösterilmek suretiyle öğrenci bu imtihan hakkını kullanmış sayılır ve dönem sonu notunun tespitinde "boş" (0) olarak işlem görür. Öğretmen, özürleri okul idaresince kabul edilen öğrenciyi ayrıca engel imtihanına alır. Bu maksatla her yıl içi imtihanın, kendi ağırlığı içinde geçerli olmak üzere, engel imtihanı vardır. İmtihanların engeli, eş değer sorularla, öğretmenin tayin edeceği bir zamanda yapılır. (Öneri - 71)*

VI — NOT ÇİZELGELERİNİN VERİLİŞ TARİHLERİ

(188) *Her öğretmen dönem sonu notunu ve öğrenciler hakkındaki genel görüşlerini not çizelgelerine geçirir ve bunları karnelerin veriliş gününden en geç beş gün önce okul müdürüne teslim eder. Okul müdürü, bunları inceleyip onayladıktan sonra "sınıf öğretmenleri"ne verir. (Öneri - 72)*

VII — ÖĞRENCİ GELİŞİM KARNESİ

(189) *Her dönem sonunda öğrencilerin o döneme ait başarı, gelişme ve devam durumları birer karne ile velilerine bildirilir. Birinci karne ara tatilinden önce verilir ve veli tarafından imzalandıktan sonra ara tatili sonunda sınıf öğretmenine iade edilir. İkinci karne iade edilmez.*

Karnede her dersin başarı notu ve sınıf öğretmeninin öğrenci hakkındaki genel görüşü belirtilir. Bu görüş öğrencinin, öğrenim durumu, karşılaştığı güçlükler, okul içi ve dışı tavır ve hareketleri, arkadaşları ile geçimi, okulu ve ders araç-gereçlerini temiz tutma ve korumada gösterdiği özen, derslere karşı ilgi ve gayreti, uyarmalardan yararlanma derecesi ve benzeri hususların bir bütün halinde değerlendirilmesini kapsar. Bu hususlardaki gözlemler sınıf öğretmeni tarafından karnelere ve gerektiğinde, ayrıca, yazılı olarak öğrenciye ve öğrenci velisine duyurulur. Bu gözlemlerin isabetli olması için sınıf öğretmenleri, gerektiğinde, öğrencilerin durumu hakkında ders öğretmenlerinden bilgi alır ve onların daha iyi yetişmeleri için alınması gerekli tedbirler hakkında ders öğretmenleri ile işbirliği yapar. (Öneri - 73)

VIII — NOTLARIN İŞLENMESİ

(190) *Her sınıf öğretmeni sınıfındaki öğrencilerin karnelerini doldurur ve öğrencinin okul dosyasına ve ilgili defterlere işler karneler sınıf öğretmeni ile okul müdürü tarafından imzalanır. Sınıf öğretmenlerince tutulan kayıtlar, okul idaresince muhafaza edilir. (Öneri-74)*

C — TEMEL EĞİTİMDE ÖĞRENCİNİN BÜTÜN DERSLERDEN BAŞARISININ DEĞERLENDİRİLMESİ

I — TEMEL EĞİTİMDE YETİŞTİRME GÖREVİ

(191) *Sekiz yıllık bir eğitimle öğrencileri hayata ve üst öğrenime hazırlamakla görevli olan temel eğitimde her öğrencinin her sınıfta bir öğretim yılı ders görmesi esastır. Öğrenci her sınıfın programından ilgi, istidat ve kabiliyeti ölçüsünde yararlanır ve ertesi yılda bir üst sınıfın programına devam eder. Buna göre öğretmen, her öğrencinin okulda yetişmesini sağlayıcı tedbirleri almakla görevlidir. (Öneri - 75)*

II — AMAÇ, PROGRAM VE ÖLÇME-DEĞERLENDİRME İLİŞKİSİ

(192) *Temel eğitimde her öğrenciyi okulda yetiştirebilme görevini başarabilmek için öğretmen,*

1. Programı amaç olarak değil, araç olarak kullanır ve her öğrencinin kabiliyeti ölçüsünde daha ileri bir düzeye geçmesine yardım eder;

2. Ölçme ve değerlendirmeyi, yetişmemiş saydığı öğrenciyi elemek için değil, fakat öğretimin verimliliğini ve etkinliğini artırmaya yarayan bir araç olarak kullanır. (Öneri - 76)

İLKOKULDA

(193) (İlkokulda ölçme ve deerlendirme ile ilgili esaslar 2,8, 1972 tarih ve 304 sayılı yönetmelikle yeniden düzenlenmiştir. Ortaokul ile ilgili aşağıdaki esasların kabulünden ve uygulama sonuçlarının değerlendirilmesinden sonra ilkokul yönetmeliği yeniden gözden geçirilecektir.) (Bilgi için)

ORTAOKULDA

I — YIL SONUNDA BAŞARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

(194) *Altıncı ve yedinci sınıfın sonunda öğrenciler başarı derecelerine göre ya doğrudan doğruya bir üst sınıfa kabul edilirler veya bütünleme imtihanlarına hazırlık kurslarına alınırlar. (Öneri - 77)*

(195) *Yıl sonunda bulunduğu sınıfın bütün derslerinden en az "geçebilir" not alan öğrenci doğrudan doğruya bir üst sınıfa kabul edilir. (Öneri - 78)*

(196) *Yıl sonunda bulunduğu sınıfın derslerinden "yetersiz" notu olan öğrencilerden Türkçe ve matematik derslerinin herbirinden en az "geçebilir" not alan ve bütün derslerinin not ortalaması en az orta dereceyi tutan öğrenci de doğrudan doğruya üst sınıfa kabul edilir. (Öneri - 79)*

(197) *Başarı durumları bu şartlara uymayanlar "yetersiz" not aldıkları derslerden yetiştirme kurslarına ve bütünleme imtihanlarına alınırlar. (Öneri - 80)*

(198) *Bütünleme imtihanlarında her dersten en az "geçebilir" not alanlar üst sınıfa kabul edilirler. (Öneri - 81)*

(199) *Bütünleme imtihanları sonunda "yetersiz" notu olan öğrencilerin durumları okul müdürünün başkanlığında toplanacak olan sınıf öğretmenler kurulunda ayrı ayrı görüşülür. Sınıf öğretmenler kurulu bu toplantıda her öğrencinin diğer dersleri ve geçen yıllardaki başarıları ile devam ve disiplin durumlarını inceler, eğitsel kol çalışmalarına katılmasını ve bu çalışmalardaki başarısını gözden geçirir, yıllık genel başarı durumunu bütünü ile değerlendirerek öğrencinin,*

1. Ya bir üst sınıfta denenmesine karar verir;
2. Ya da şu dört yoldan birine yönelmesi hususunda öğrenci velisine yapılacak tavsiyeyi kararlaştırır:
a. Öğrenci özel sınıfa yönelmelidir.
b. Öğrencinin aynı sınıfı tekrarlaması yetişmesi bakımından yararlıdır.
c. Öğrenci yaygın eğitim kurumlarına geçmelidir.
d. Öğrenci dışarda beklemek suretiyle gelecek dönemde yetersiz derslerden imtihanlara girmelidir. (Öneri-82)

(200) Sınıf öğretmenler kurulunun bu tavsiye kararı gerekçeli olarak okul müdürü tarafından öğrenci velisine yazı ile duyurulur. Öğrenci velisi yapılan tavsiyeye uymadığı takdirde diğer üç yoldan birini seçebilir. (Öneri - 83)

(201) "Bir üst sınıfta deneme" kararı ile "sınıf tekrarlama" her öğrenci için ortaokul öğrenimi boyunca ancak bir defa uygulanabilir. (Öneri - 84)

II — YETİŞTİRME PROGRAMI VE BÜTÜNLEME İMTİHANLARI

(202) İkinci dönem sonunda yetersiz dersleri olan öğrenciler için, bu derslerden ek bir çalışma ile eksiklerini tamamlamalarına imkân vermek ve en geç 20 haziranda bitmek üzere, en az 20 günlük teksifi bir yetiştirme programı düzenlenir. (Öneri - 85)

(203) Yetiştirme programı sınıf öğretmeni ile birlikte okul müdürü tarafından hazırlanır. Öğrenciler, bu programda bütünlemeye girecekleri derslerden kendi ders öğretmenleri veya okul müdürünün uygun göreceği öğretmenler tarafından yetiştirilirler. (Öneri - 86)

(204) Yetiştirme programına katılacak öğrenciler yaklaşık olarak 20 şer kişilik gruplara ayrılır. (Öneri - 87)

III — BÜTÜNLEME İMTİHAN SORULARI VE DEĞERLENDİRME

(205) Bütünleme imtihanları, yetiştirme programlarını izleyen on gün içinde yapılır. (Öneri - 88)

(206) Öğrencinin bütünleme imtihanında aldığı not, o dersin yıl sonu başarı notu sayılır. (Öneri-89)

IV — İMTİHAN HAKKI

(207) Sekizinci sınıf bütünleme imtihanlarında başarı göstermeyen öğrenci, başarısız olduğu derslerin imtihanlarına, isterse müteakip yılların imtihan dönemlerinde sınırsız olarak girebilir. (Öneri - 90)

V — YILLIK GENEL BAŞARI NOTU

(208) Yıllık genel başarı notu, öğrencinin her dersten aldığı yıl sonu notları sayısal değerleri ile her dersin haftalık saati çarpımları toplamının bütün derslerin haftalık ders saati sayısına bölünmesiyle tespit edilir. Kesirler virgülden sonra iki basamak halinde gösterilir. Yıllık genel başarı ortalaması öğrenci dosyasına ve öğrenci karnesine işlenir. (Öneri - 91)

VI — ORTAOKUL DİPLOMASI

(209) Sekizinci sınıf sonunda veya bütünleme imtihanları sonunda son sınıfın bütün derslerinden en az "geçebilir" not alan öğrenciye "ortaokul diploması" verilir. Sekizinci sınıf sonunda son sınıf derslerinde "yetersiz" notu olan öğrencilerden,

1. Türkçe ve matematik derslerinin herbirinden en az "geçebilir" not alan ve son sınıfın bütün derslerinin ortalaması en az "geçebilir" olan, veya

2. Üç yıllık genel başarı notları ortalaması, en az "orta" olan öğrenciye de ortaokul diploması verilir. (Öneri-92)

(210) Başarı durumları bu şartlara uymayan öğrenciler "yetersiz" not aldıkları derslerden yetiştirme kurslarına ve bütünleme imtihanına alınırlar. Bütünleme imtihanları sonunda başarı durumları yukarıdaki şartlara uyanlara da "ortaokul diploması" verilir. (Öneri - 93)

VII — ORTA ÖĞRETİME GEÇİŞ HAKKI

(211) Ortaokul diploması alanlardan son sınıfın bütün derslerinden en az "geçebilir" not almış bulunan öğrenci orta öğretime geçiş hakkını kazanır. (Öneri - 94)

(212) Ortaokul diploması alıp da son sınıfın derslerinde "yetersiz" notu bulunanlardan, Türkçe ve matematik derslerinin herbirinden ve fen bilgisi veya sosyal bilgiler derslerinin sadece birinden en az "orta" not alan öğrenci de orta öğretime geçiş hakkı kazanır. (Öneri - 95)

(213) Öğrencinin "orta öğretime geçiş hakkının kazanıp kazanmadığı" diploma üzerinde belirtilir. (Öneri - 96)

VIII — SON SINIF BÜTÜNLEME İMTİHANLARI

(214) Ortaokul diplomasını alamayanlar ile ortaokul diploması alıp da orta öğretime geçiş hakkı kazanmamış olanlardan orta öğretime geçmek isteyenler, sekizinci sınıfın yetersiz not aldıkları derslerinden müteakip yıllarda bütünleme imtihanlarına sınırsız olarak girebilirler. (Öneri-97)

IX — DİPLOMA DERECESİ

(215) Diploma derecesi öğrencinin üç yıllık genel başarı notlarının ortalamasıdır.
Diploma derecesindeki kesirler, virgülden sonra iki basamak yürütülmek suretiyle gösterilir. (Öneri - 98)

X — YÖNELTME TAVSİYESİ

(216) Sekizinci sınıfın sonunda sınıf öğretmenler kurulu öğrencinin sekiz yıllık okul hayatını bütünüyle değerlendirerek öğrencinin ortaokuldan sonraki hayatı için yapılacak yöneltme tavsiyesini kararlaştırır.
Bu tavsiye,

1. Öğrencinin
a. takip ettiği sınıflar (normal, özel),
b. ortaokulu kaç yılda başardığı,
c. varsa başaramadığı dersler,
ç. tekrarladığı sınıflar,

2. öğrenci hakkında
a. sınıf öğretmeninin görüşleri,
b. okul rehberlik örgütünün tavsiyeleri,

3. Öğrencinin sınıf öğretmenine bildirdiği yöneltme isteği,

gibi hususlar bir arada ve bütünüyle sınıf öğretmenler kurulunca değerlendirerek kararlaştırılır.
Yukarıdaki hususlarda gerekli bilgiler sınıf öğretmeni tarafından sağlanır. (Öneri-99)

(217) Yöneltme tavsiyesinde orta öğretimde öğrencinin takip edebileceği program hakkında sınıf öğretmenler kurulunun görüşü açık olarak belirtilir. Bu karar öğrencinin okul dosyasına işlenir. (Öneri-100)

XI — OKUL DIŞI BİTİRME İMTİHANLARI

(218) Okul dışından imtihana girmek suretiyle ortaokul diploması almak isteyenler, 6,7, ve 8. sınıflarda okutulan Türkçe, matematik, sosyal bilgiler, fen bilgisi ve yabancı dil derslerinden imtihana tabi tutulurlar. Bu imtihanlara ilkokul diplomasına sahip olanlardan 14 yaşını tamamlamış olanlar girebilirler. Bunlardan bir süre temel eğitimin ikinci kademe normal sınıflarına devam etmiş olanlar, bu sınıflarda başarmış oldukları derslerden muaf tutulurlar. Bu gibilerin ortaokul diploması alabilmeleri için, her sınıfın yukarıda belirtilen her dersinden ayrı ayrı en az "geçebilir" not almaları şarttır. (Öneri-101)

XII — DEVAM ZORUNLULUĞU

(219) *Öğrencinin okula devamı zorunludur. Devamsızlık disiplin olayıdır. Mazereti kabul edilmeyen öğrenciler için disiplin olayı olarak, rehberlik ve disiplin örgütleri çerçevesinde gerekli tedbirler alınır.*

Okula devam ederken, yangın, deprem, gibi tabii afetler yüzünden veya ana, baba, kardeş gibi yakınlarından birinin ölümü gibi sebeplerle kendilerine izin verilenler ile tedavi yahut ameliyatı gerektiren bir hastalıktan dolayı devam edemeyen öğrencilerin özürleri okul müdürlüğünce,

1. devam süresinin en az beşte dördünü doldurmuş, "dönem sonu notlarını" almış bulunmak,

2. özürleri resmi bir makamdan usulüne göre alınmış ve zamanında okul idaresine teslim edilmiş bir rapor veya belge ile tespit edilmiş olmak,

3. çalışkanlığına sınıf öğretmenler kurulunca kanaat getirilmiş bulunmak şartiyle normal olarak devam eden öğrenciler gibi işleme tabi tutulur ve bu öğrenciler hakkında disiplin işlemi yapılmaz. (Öneri-102)

XIII — ORTAOKULDA ÖZEL EĞİTİME MUHTAÇ ÇOCUKLAR

(220) *Beden, zihin, duygu ve sosyal gelişmeleri yönünden normal olarak ortaokul programlarına devam edemeyen öğrencilerle bu öğretim kademesi sonunda hayata atılmak isteyenlerin, ondört yaş sonuna kadar okul çatısı altında yetişmelerine imkân vermek ve okul programlarından ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanabilmelerini sağlamak amacıyla özel sınıflar kurulur. (Öneri-103)*

(221) *Özel sınıfa ayrılma kararı altıncı sınıf sonunda sınıf öğretmenler kurulunca verilir. Bu karar zorlayıcı değil, yol gösterici niteliktedir. (Öneri-104)*

(222) *Bu sınıflarda uygulanacak programın haftalık ders saatleri normal sınıfların aynı, muhteva ve metotları farklıdır.*

Özel sınıflarda öğrenciler, yetersiz oldukları mecburi dersler yerine kendilerini hayata ve iş alanlarına hazırlayan uygulamalı dersler alabilirler.

Bu öğrenciler, uygulamalı dersler yerine, haftanın belli günlerinde iş yerlerine de gönderilebilirler. (Öneri-105)

(223) *Özel sınıf açılabilmesi için en az 10 öğrencinin bulunması şarttır. Öğrenci sayısının daha az olması halinde bu öğrenciler normal sınıflar içinde ayrı seviye grubu halinde ve ihtiyaçlarına uygun programlarla yetiştirilirler.*

İmkân ve şartları elverişli yerlerde özel sınıf öğrencileri Millî Eğitim Müdürlüğünce uygun görülen ayrı bir okulda toplanabilir. (Öneri-106)

(224) *Özel yedinci sınıf sonunda, sınıf öğretmenler kurulu Türkçe ve matematik, derslerindeki başarı durumu yeterli sayılan bir öğrencinin normal sınıfa yöneltilmesini oy çokluğu ile karar verilebilir. (Öneri-107)*

(225) *Özel sekizinci sınıf sonunda kendileri için düzenlenmiş bulunan programı en az "geçebilir" seviyede başaranlara da ortaokul diploması verilir.*

Bunlardan orta öğretime geçiş hakkı almak isteyenler, sekizinci sınıfın Türkçe, matematik, sosyal bilgiler, fen bilgisi ve yabancı dil derslerinden, dışardan bitirme imtihanlarına alınırlar. (Öneri-108)

D — ORTAOKULDA SINIF MEVCUTLARI VE SINIFI İKİ GRUBA AYIRMA DÜZENİ

I — SINIF MEVCUTLARININ 40 ÖĞRENCİYİ GEÇMEMESİ ESASTIR.

(226) *Yeni programların hedefi, kısaca, öğrenciye öğrenme yollarını öğretmektir. Bu konuda getirilen yeniliklerin esasını, muhteva açısından öğrenciye bilgi aktarmayı hedef tutan programlar yerine, öğrencinin anlama, ifade etme, bilimsel düşünme, problem çözme, inceleme ve araştırma yeteneklerini geliştiren yeni ders programları, daha çok dinlemeyi, hafızada tutmayı veya ezberlemeyi hedef tutan öğretim metotları yerine ise, öğrencinin görerek, işiterek, okuyarak, yaparak, tartışarak, araştırarak ve yaşayarak öğrenmeyi öğreten metotların kullanılması teşkil etmektedir. Kalabalık sınıflarda bu işin yapılması mümkün değildir. Ders çeşidinin azaltılması, derslerin teksifi olarak okutulması ve özellikle ders geçme düzeninin uygulanması, bir derse devam eden öğrenci gruplarının, her dersin özelliğine göre teşkil edilmesine imkân verecektir. İşte bu nedenle, ister sınıf geçme, ister ders geçmede olsun, sınıf mevcutlarının 40 öğrenciyi geçmeyecek şekilde düzenlenmesi esastır. (Öneri-109)*

II — GRUPLARA AYIRMA

(227) *Öğrencilerin her dersten sınıf içinde yeterli bir seviyede yetişebilmeleri için onlara hem ferdî olarak, hem de küçük kümeler halinde çalışma imkânlarının yaratılması gerekir.*

Kalabalık sınıflarda ferdî çalışmalar ve küme çalışmaları düzenlemek mümkün olmadığından, öğretmen haftalık ders saatinin bir kısmını sınıfın bütün öğrencileriyle birlikte topluca, bir kısmını da öğrencilerini iki gruba ayırarak öğrenci seviyelerine göre farklı olarak kullanabilir. İkiye ayırdığı gruplarda öğretmen, müşterek saatte topluca işlenen konular üzerinde öğrencilerinin ferdi çalışmalar veya küme çalışmaları yaparak birbirleriyle etkileşebilmelerine, pratik çalışma, uygulama, alıştırma vb. faaliyetlerde bulunmalarına, böylece zayıf öğrencilerin en azından yeterli, başarılı öğrencilerin de daha başarılı olmalarına yardımcı olur. (Öneri-110)

III — ÇALIŞMA PROGRAMININ DÜZENLENMESİ

(228) *Haftalık ders dağıtımı grup çalışmalarına imkân verecek şekilde düzenlenir. Okul idaresi grup çalışmasını düzenliyebilmek için gerekiyorsa normal ders saati toplamına ek olarak serbest saat ihdas etmekle yetkilidir. Serbest saatte bulunan grup veya gruplar, okulun elverişli bir sınıfında veya kütüphane salonunda bir öğretmenin gözcülüğü altında özel çalışma yapma imkânı bulabileceği gibi rehberlik ve eğitsel kol çalışmaları da yapabilirler.*

Grup çalışma saatlerinin düzenlenebilmesi için bazı grupların okula daha erken gelmeleri veya okuldan daha geç ayrılmaları da mümkündür.

Okul müdürü bu şartlara göre okulun ve çevrenin öğretmen ve bina durumunu azamî kapasitede kullanmak suretiyle, grup çalışmalarına yer verecek şekilde, haftalık ders programını hazırlamakla yükümlüdür. (Öneri-111)

IV — KAPASİTENİN VERİMLİ ŞEKİLDE KULLANILMASI

(229) *Millî Eğitim Müdürleri kendi illerindeki okullarda grup çalışmalarının yapılabilmesi için çevrede mevcut her derece ve türdeki okul bina ve tesislerinin kullanılış tarzını tespit ve öğretmenlerin asil veya ek görevli olarak çeşitli okullarda rasyonel bir şekilde istihdam edilebilmelerini temin etmekle görevli ve yetkilidirler.*

Bu maksatla Millî Eğitim Müdürünün veya temsilcisinin başkanlığında merkezde ve ilçelerde ilgili okul müdürlerinden kurulacak komisyon veya komisyonlar, mevcut imkân ve şartları azamî kapasitede kullanmak için gerekli tedbirleri tespit etmekle Millî Eğitim Müdürüne yardımcı olurlar. (Öneri-112)

E — ORTAOKULDA REHBERLİK ÇALIŞMALARI

(Bilgi için) 6 Mayıs 1974
1788

I — REHBERLİĞİN AMACI

(230) Ortaokullarda öğrencilerin, bedenî, zihnî, ahlâkî ve sosyal yönlerden "Türk Millî Eğitiminin Amaçları" na uygun bir şekilde gelişebilmeleri, kendi problemlerini çözebilmeleri, çeşitli alanlarda beklenen uyumları sağlıyabilmeleri, ilgi ve yetenekleri yönünde bir öğrenim görebilmeleri ve bir mesleğe ve işe yönelebilmeleri hususlarında kendilerine sistemli, sürekli bir yardım sağlamak amacıyla rehberlik çalışmaları düzenlenir,

II — REHBERLİK ÇALIŞMALARINA KATILMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

(231) Okuldaki bütün görevliler rehberlik çalışmalarına katılmakla yükümlüdürler.

III — REHBERLİK DANIŞMA KURULU

(232) Her okulda rehberlik çalışmalarına yardımcı olmak üzere bir REHBERLİK DANIŞMA KURULU teşkil olunur. Bu kurul okul müdürünün başkanlığında danışman rehber, grup rehberleri, sınıf öğretmenleri temsilcisi, eğitsel kol öğretmenleri temsilcisi, okul-aile birliği temsilcisi, okul koruma derneği temsilcisi, ve varsa okul doktorundan teşekkül eder.

IV — REHBERLİK DANIŞMA KURULUNUN GÖREVLERİ

(233) Rehberlik danışma kurulu istişarî nitelikte olup öğretim yılı başında, ortasında ve sonunda olmak üzere en az üç kere toplanır. Toplantılarda yıllık çalışma programı gözden geçirilir, işbirliği esasları belirtilir ve rehberlik görevlileri tarafından değerlendirilen program uygulama çalışmaları da dikkate alınarak gerekli tavsiyelerde bulunulur.

V — DANIŞMAN REHBER

(234) Rehberlik çalışmalarını, müdür tarafından görevlendirilmiş, müdür yardımcısı statüsünde bir "danışman rehber" yürütür. Danışman rehber, rehberlik alanında yetişmiş, gerekli meslekî formasyon almış kişilerden; yoksa kurs veya seminerlerde yetiştirilmiş öğretmenler arasından seçilir.

VI — DANIŞMAN REHBERİN GÖREVLERİ

(235) Danışman rehberin başlıca görevleri şunlardır:

1. Rehberlik programının düzenlenmesinde, geliştirilmesinde ve yürütülmesinde birinci derecede görev almak;
2. Rehberlik programının gereği olan çevre ile temasları plânlamak;
3. Çeşitli testlerin ve diğer ölçme araçlarının uygulanıp değerlendirilmesi işini düzenlemek;
4. Genel problemler ile öğretmenlerce, usulüne göre aksettirilen, özel vakalar üzerinde bizzat çalışmak veya çalışılmasını sağlamak;
5. Öğrencilerin geldiği okullar ve mezunlarının gittikleri okullar, çalıştıkları iş yerleri ve kurumlarla gerekli ilişkileri kurmak;
6. Öğrencilerin gözlenmesi ve öğrencilere çeşitli yönlerden rehberlik edilmesi konularında grup rehberlerine, sınıf öğretmenlerine ve eğitsel kol öğretmenlerine yardımcı olmak, öğrencilerin başarılarını artırıcı tedbirler üzerinde durmak;
7. Grup rehberleri ve sınıf öğretmenleri ile birlikte rehberlik çalışma programlarının tespit etmek ve bu programın öğretim programı ile ahenkli bir şekilde uygulanmasını sağlamak;
8. Grup rehberleri ve sınıf öğretmenlerinin çalışmaları arasında koordinasyonu sağlamak;
9. Öğrencileri tanımak için gerekli her türlü fiş, gözlem kartı, anket vb. araçları sağlamak;
10. Öğrencilerin çalışmalarını daha verimli bir yola sevketmek maksadıyle grup rehberleri, sınıf öğretmenleri, dal öğretmenleri ve velilerle görüşmek;
11. Grup rehberleri veya sınıf öğretmenlerinin ihtiyaç gösterdikleri öğrencilerle mülâkat yapmak;
12. Öğrencilerin her türlü problemlerinin çözülmesinde sınıf öğretmenlerine yardım etmek;
13. Eğitsel faaliyetleri yöneten öğretmenlere, programın hazırlanmasında ve uygulanmasında yardım etmek;
14. Sınıf öğretmenlerince işlenen öğrenci kişisel dosyalarının düzenlenmesine yardımcı olmak, korunmasını ve gizliliğini sağlamak.

Danışman rehber, okul müdürlüğü yoluyla, çevredeki rehberlik kuruluşları ile işbirliği yapar ve gerekli gördüğü hallerde işyerleri ve meslek dernekleri ile ilişki kurar.

Danışman rehber olarak görev yapanlar rehberlik ve eğitsel çalışmalardan başka diğer idarî işlerde ve disiplin kurulunda görevlendirilemez.

VII — YIL SONU RAPORU

(236) Danışman rehber her yılın sonunda o yılki çalışmalarını ve gelecek yıla ait tekliflerini rapor halinde özetliyerek okul müdürüne verir.

VIII — GRUP REHBERİ

(237) Öğrenci mevcudu fazla olan ortaokullarda her 500 öğrenci için bir grup rehberi görevlendirilir.

IX — GRUP REHBERLERİNİN GÖREVLERİ

(238) Grup rehberlerin başlıca görevleri şunlardır:

1. Sınıf öğretmenleri ile işbirliği yaparak okulun yıllık rehberlik programının hazırlanması ve uygulanmasında danışman rehbere yardımcı olmak;
2. Danışman rehberle işbirliği yaparak öğrencileri tanımak ve gerekli bilgileri toplamak için fiş, gözlem kartları ve anket vb. doldurmak, kendi grubunda uygulamak ve sonuçlarını dosyalarda saklamak;
3. Başka okullardan gelen öğrencilere ait kişisel dosyalardaki bilgileri değerlendirmek;
4. Aile, idare, sınıf ve ders öğretmenlerince problemi olduğu tespit edilen öğrencilerle mülâkat yapmak ve gerektiğinde sonucu, danışman rehbere ve diğer ilgililere bildirmek;
5. Okul, iş ve meslek seçiminde öğrencilere yardım etmek;
6. Eğitsel kol faaliyetlerini yöneten öğretmenlere programın hazırlanmasında ve uygulanmasında yardım etmek;

Grup rehber öğretmenleri oya katılmamak şartıyle öğretmenler kuruluna, dal öğretmenleri ile Okul-Aile Birliği toplantılarına katılabilirler.

X — SINIF ÖĞRETMENİ

(239) Her sınıfın rehberlik çalışmalarını yürütmek üzere bir sınıf öğretmeni görevlendirilir.

Sınıf öğretmenleri, öğretim yılı başında toplanan öğretmenler kurulunca, tercihan asil öğretmenler arasından seçilir. Öğretmen sayısı yeterli olan okullarda kalabalık sınıflar için iki sınıf öğretmeni görevlendirilebilir.

XI — SINIF ÖĞRETMENİNİN GÖREVLERİ

(240) Sınıf öğretmeninin başlıca görevleri şunlardır:

1. Diğer sınıf öğretmenleri ile işbirliği yaparak yıllık çalışma programı hazırlamak ve kendi grubunda uygulamak;

2. Danışman rehber veya grup rehberi ile işbirliği yaparak öğrenciyi tanımak ve gerekli bilgileri toplamak için fiş, gözlem kartları anket vb. doldurmak, kendi grubunda uygulamak ve sonuçları dosyalara işlemek;
3. Başka okullardan gelen öğrencilere ait kişisel dosyalardaki bilgileri incelemek ve değerlendirmek;
4. Öğrencilerle, öğretmenlerle, ailelerle görüşmek ve gerektiğinde sonuçları grup rehberine veya danışman rehbere bildirmek ve "Öğrenci Kişisel Dosyası"na işlemek;
5. Öğrencilerin ders seçmelerinde kendilerine yardım etmek;
6. Aile, okul idaresi ve öğretmenlerce problemi olduğu tespit edilen öğrencilerle mülâkat yapmak ve gerektiğinde sonucu danışman rehbere bildirmek;
7. Okul, iş ve meslek seçimlerinde öğrencilere yardım etmek;
8. Öğrencilerin eğitsel kol çalışmalarına istekli ve etkin bir şekilde katılmaları için tedbirler almak;
9. Ortaya çıkabilecek kişisel ve ailevî problemlerin çözülmesinde öğrencilere yardım etmek;
10. Öğrencileri başkaları ile iyi ilişkiler kurmanın yolları üzerinde düşündürmek.

XII — SINIF ÖĞRETMENLERİ TOPLANTISI

(241) Sınıf öğretmenleri, grup rehberleri ve danışman rehber, her dönemde en az iki defa okul müdürünün başkanlığında toplanarak o zamana kadar yapılan çalışmaları gözden geçirir ve alınması gereken tedbirleri öğretmenler kuruluna teklif ederler.

XIII — REHBERLİK VE EĞİTSEL ÇALIŞMA SAATLERİNİN BİRLEŞTİRİLMESİ

(242) Rehberlik ve eğitsel kol çalışmaları bütün sınıf ve gruplar için haftanın belli bir gününde aynı saatlerde yapılır. Rehberliğe ve eğitsel çalışmalara ayrılan haftalık saatler, gerektiğinde birleştirilerek rehberlik veya eğitsel kol çalışmaları için kullanılabilir.

XIV — ÖĞRENCİ KİŞİSEL DOSYASI

(243) Öğrencilerin bedenî, zihnî, sosyal ve duygusal yönlerden gelişimini izlemek, bu konuda bilgi toplayarak ileriki yıllarda yararlanmak amacıyle her öğrenci için "Öğrenci Kişisel Dosyası" tutulur. Ortaokul öğrenimi sonunda, üst öğrenime devam eden öğrencilerin kişisel dosyaları ilgili okullara gönderilir.

XV — YÖNELTME TAVSİYESİ

(244) Ortaokul sonunda sınıf öğretmenleri, eğitsel kol öğretmenleri ve grup rehberleri danışman rehberin başkanlığında toplanarak, öğrencilerin kişisel dosyalarındaki bilgileri değerlendirmek suretiyle, ilgi, yetenek ve başarı durumlarına göre üst öğrenimde çeşitli programlara yöneltme veya iş hayatına atılma hususunda velilere, çocukların gelişimleri ve başarılı olabilecekleri alanlarla ilgili olarak yapılacak tavsiyeleri kararlaştırırlar. Bu tavsiyeler sınıf öğretmenler kurulunda görüşüldükten sonra her öğrencinin kişisel dosyasına işlenir ve velisine duyurulur.

XVI — EK DERS ÜCRETİ

(245) Rehberlik çalışmaları için sınıf öğretmenlerine haftada iki saat ek ders ücreti ödenir.

XVII — REHBERLİK PROGRAMI

(246) Rehberlik çalışmaları programı aşağıya çıkarılmıştır.

REHBERLİK PROGRAMI
(Bilgi için)

AMAÇLAR

Rehberliğin amacı öğrencinin;

1. Okul içinde ve dışında kişiliğinden gelen veya çevrenin, toplumun etkileri sonucu ortaya çıkan problemlerini çözebilmek için en doğru, en uygun kararları alabilecek yeterliği kazanabilmesi,
2. Zihnî, bedenî ve sosyal yönlerden dengeli ve eğitim amaçlarımıza uygun bir şekilde yetişebilmesi,
3. Yeteneklerini kavrayıp etkili bir şekilde geliştirebilmesi,
4. İlgi ve yetenekleri yönünde bir öğrenim programını seçerek yürütebilmesi,
5. İlgi ve yeteneklerine uygun bir işi veya mesleği tanıyıp seçebilmesi,
6. Çeşitli alanlarda beklenen uyumları sağlıyabilmesi için gerekli tercihleri yapması, kararları alması, bunları planlaması ve uygulayabilmesi,
7. İnsanlarla iyi ilişkiler kurabilmesi ve hayata karşı olumlu bir tutum geliştirebilmesi,
8. Boş zamanlarını iyi kullanmada anlayış ve görüş kazanabilmesi hususlarında kendisine sürekli, sistemli ve etkili bir yardım sağlamaktır.

REHBERLİK FAALİYETLERİNİN DÜZENLENMESİNDE VE YÜRÜTÜLMESİNDE GÖZÖNÜNDE TUTULACAK İLKELER

1. Rehberlik faaliyeetleri, eğitimin, ayrılmaz bir parçası ve bütünleyicisidir. Bu sebeple rehberlik faaliyetleri diğer eğitim faaliyetleriyle birlikte düşünülmeli ve düzenlenmelidir.
2. Rehberlik okuldaki bütün personeli kapsayan idareci ve öğretmenlerin müşterek sorumluluğu altında yürütülen bir faaliyettir. Bütün idareci ve öğretmenlerin bu çalışmalara katılmaları ve aralarında yakın bir işbirliği kurmaları sağlanmalıdır.
3. Her öğrencinin rehberliğe ihtiyacı olduğu dikkate alınarak rehberlik himetinin bütün öğrencilere ulaşması sağlanmalıdır.
4. Rehberlik faaliyetlerinde, duruma göre bireysel ve grup çalışmalarına yer verilmelidir.
5. Her öğrenci, ortaokulda sınıf veya grup bütünlüğü içinde düşünülmeli, her sınıf öğretmeni kendi sınıfına ait ve her grup rehber öğretmeni de 500 kişilik grubun rehberlik çalışmalarının sorumluluğunu taşımalıdır.
6. Sınıf veya grup rehber öğretmenleri tarafından her öğrenci için rehberlik faaliyetlerine ışık tutacak, objektif esaslara göre elde edilmiş bilgileri kaydetmek üzere bir "Öğrenci Kişisel Dosyası" tutulur.
Öğrenciler hakkında toplanan bilgilerden, öğrencinin kişiliğini olumsuz yönde etkileyecek, gelişimini ve geleceğini engelliyecek nitelikte olanlar bu dosyaya işlenmemeli ve diğer okullara gönderilmemelidir.
7. Seçmeli derslere ayrılma ve meslekî rehberlikle ilgili faaliyetlere birinci sınıfdan itibaren önem verilmelidir.
8. Rehberliğe ayrılan zamanda öğrenciyi tanıma tekniklerinden gerekli olanlar da uygulanmalıdır.
9. Rehberlik faaliyetleri okulun şart ve imkânlarına ve çevrenin ihtiyaçlarına göre düzenlenmelidir.
10. Rehberlik faaliyetinin verimli olabilmesi için okul-aile-çevre işbirliğine, öğrencinin de istekle katılması sağlanmalıdır.
11. Rehberliğe ayrılan saatlerde kişisel sorunlardan daha çok grupça ele alınabilecek sorunlara önem verilmelidir.
12. Rehberlik hizmeti, hayata atılacak öğrencinin ilgi, ihtiyaç ve kabiliyetine uygun bir işe yerleşmesinde kendisine yardımcı olmalıdır. İşe yerleştirilen öğrencilerin işlerindeki başarıları ve intibak durumları yakından izlenmeli ve gereken yardımlar yapılmalıdır.
13. Çeşitli programlara ayrılan, üst okullara giden veya iş hayatına atılan öğrencilerin çalışmaları izlenerek, okul rehberlik faaliyetleri sistemli bir şekilde değerlendirilmelidir.

REHBERLİĞİN BAŞLICA FAALİYET ALANLARI

1. Öğrencinin ve problemlerinin her yönü ile objektif olarak tanınması (Bu amaçla test, envanter, problem tarama listesi gibi araçlar ile, otobiyografi, sosyometri, vaka kayıtları v.b. teknikler kullanarak alınan bilgilerin değerlendirilip öğrencilerin kişisel dosyalarına işlenmesi),

2. Rehberlikte öğrenciyi tanımaya yarıyabilecek diğer bilgilerin toplanması (öğrencinin kimliği, ailesi, başarısı, sağlık durumu, okul hayatı, öğrenciye uygulanmış çeşitli testlerin sonuçları, ilgileri v.b. bilgilerden mümkün olanlarının okulun ve çevrenin şartlarına ve imkânlarına göre toplanması),

3. Okul hakkında bilgi verilmesi (okulun fiziki imkânları okuldaki personelin görevleri, öğretim programının özellikleri, mecburi ve seçmeli dersler, okuldaki kuruluşlar, verimli ders çalışma yolları, arkadaşları ile iyi geçinme, görgü kuralları, eğitsel kollar, okulda açılan kurslar v.b. hususlarda öğrencilere bilgi verilmesi),

4. Çeşitli kaynaklardan derlenen faydalı haber ve bilgilerin öğrencilere duyurulması (Çeşitli kurumlarla resmi dairelerden gelen, yazı, genelge, broşür ve gazete kupürleri v.b. kaynakların bir dosyada toplanması ve bunların özetlenerek öğrencilere duyurulması ve onların okumalarının sağlanması),

5. Öğrencilerin yönetilmesi (öğrencilerin eğitsel kollara, açılanyetiştirici kurslara, diğer çeşitli faaliyetlere katılmalarına, özellikle seçmeli dersler ile inceleme ve uygulama çalışmaları için uygun tercihler yapmalarına, karar vermelerine ve seçtikleri alanlara yönelmelerine yardımcı olunması),

6. Okul içinde öğrencilerin izlenmesi (Eğitsel kollara, seçmeli derslere, kurslara v.b. faaliyetlere yöneltilen öğrencilerin izlenmek suretiyle elde edilen sonuçlardan yararlanarak rehberlik çalışmalarına yön verilmesi),

7. Sonuçların değerlendirilmesi (Bir yıl için plânlanan çalışmalardan ne kadarının gerçekleştirildiğinin tespiti, bu çalışmaların, öğrencilere ne kadar yararlı olduğunun değerlendirilmesi ve değerlendirme sonucuna göre gelecek yılın programına alınması gereken konuların tartışılıp karara bağlanması).

REHBERLİK İÇİN UYGULANABİLECEK TEKNİKLER VE YARARLANILABİLECEK ARAÇLAR

1. Öğrenciyi tanıma fişi,
2. Otobiyografi (öğrencinin hayatını, problemlerini bizzat açıklanması),
3. Gözlem (öğrencinin grup içinde ve kişi olarak değerlendirilmesi ve problemlerinin tesbit edilmesi),
4. Problem tarama listesi (öğrenci problemlerinin tesbit edilmesinden yararlanılır),
5. Sosyometri (öğrenciyi tanımada ve kişiler arası ilişkilerin bilinmesinde yararlanılır),
6. Anket (öğrenciyi tanımada bilgi toplamak için belli bir amaca göre hazırlanmış sorulara cevap alma),
7. Mülâkat (bir konuda bilgi almak amacıyla, yapılan, konuşma),
8. Vak'a kaydı (Anekdot),
9. Psikolojik danışma
10. Başarı, kabiliyet, ilgi, kişilik v.b. testler,
11. Çeşitli envanterler,
12. Bu konuda yazılmış kaynak kitaplar, makaleler, broşürler, dergiler ve okulun rehberlik kaynak dosyası,
13. Rehberlikle ilgili öğretici filmler.

FAALİYETLER

Rehberliğe ayrılan saatlerde grupça yapılabilecek işlerden, üzerinde durulabilecek konulardan bazıları aşağıda belirtilmiştir. Ancak her okul kendi imkân ve ihtiyacına göre, bu faaliyetleri planlarken yıllar arasında değişiklik yapabileceği gibi yeni faaliyetler de ekliyebilir. Ayrılan zaman içinde öğrenciyi tanıma tekniklerinden gerekli olanlar uygulanabilir.

(Birinci Yıl Haftada 2 Saat)

1. Öğrencilerin birbiriyle tanışması,
2. Okulun günlük ve haftalık çalışma programlarının tanıtılması,
3. Öğrencilerin okula alıştırılması,
a. Okulun tanıtılması (Kütüphane, laboratuvar, işlik dersane, yemekhane, atelye, spor, v.b. yerlerin tanıtılması ve bu gibi yerlerden yararlanma yollarının açıklanması),
b. Okul personelinin tanıtılması (Müdür, müdür yardımcıları, öğretmenler, memurlar ve diğer görevliler hakkında gerekli kısa bilgilerin verilmesi),
4. Öğrencilerin uymaları gereken yönetmelik hükümlerinin ve okul kurallarının açıklanması (Disiplin yönetmeliği, imtihan ve sınıf geçme yönetmeliği ve idare yönetmeliklerinin önemli maddelerinin açıklanması ve-mümkünse-çoğaltılarak öğrencilere dağıtılması),
5. Çeşitli bölümleriyle öğretim programının kısaca tanıtılması (Mecburi ve seçmeli dersler hakkında genel bilgi verilmesi),
6. Okuldaki kuruluşların tanıtılması (öğrenci yönetim kolu ve eğitsel kolların v.b. kuruluşların tanıtılması),
7. Yakın köy ve kasabalardan gelen öğrencilere okul çevresindeki yerleşme yerlerinin, beslenme imkânlarının tanıtılması (aile yanında ve pansiyonlarda bulunan kişilerin birbirleriyle ilişkilerinin nasıl olması gerektiği hakkında bilgi verilmesi),
8. Okul çevresinin tanıtılması (Okula geliş-gidiş yollarının, kütüphane, müze, anıt, tiyatro, sinema, ticaret ve sanayi kurumlarının tanıtılması),
9. Verimli ders çalışma ve beceri kazanma yollarının tartışılması (Öğrencilerin kötü çalışma alışkanlıklarından kurtulması, iyi çalışma alışkanlıkları edinmelerinin sağlanması, çalışma isteklerinin artırılması),
10. Bir yıllık rehberlik çalışmalarının topluca gözden geçirilmesi ve öğrencilere yararlı oması yönünden değerlendirilmesi.

(İkinci Yıl Haftada 2 Saat)

1. Gruba yeni gelen öğrencilerin tanıştırılması,
2. Okulun ve yakın çevrenin tanıtılması,
3. Öğrencilerin uymaları gereken yönetmelik hükümleri ve okul kurallarının incelenmesi, değişikliklerin tanıtılması,
4. Sağlıklı ve güvenlik içinde yaşama yollarının tartışılması (zihnî ve bedenî yönlerden sağlıklı yaşama yollarının tanıtılması, intizamlı ve düzenli yaşamanın önemi üzerinde durulması ve öğrencilerin bu konularda beklenir alışkanlıklar edinmelerinin sağlanması),
5. Grupla iyi ilişkiler kurma yolları üzerinde durulması (birlikte yaşama ve işbirliği yapma, grup çalışmalarına katılma, insanlarla iyi ilişkiler kurma ve hayata karşı olumlu bir tutum geliştirmenin önemi üzerinde durulması),
6. Okulla ilişkili kuruluşların tanıtılması (Okul-aile birliği okul koruma derneği v.b.),
7. Çevredeki önemli iş yerleri ile tarımsal ve endüstriyel kuruluşların tanıtılması,
8. Gelecek yıla ait öğretim programı hakkında bilgi verilmesi ve seçmeli derslerle ilgili olarak öğrenci eğilimlerinin tesbit edilmesi.
9. Bir yıllık rehberlik çalışmalarının topluca gözden geçirilmesi ve sonuçların öğrencilere yararlı olması yönünden değerlendirilmesi.

(Üçüncü Yıl Haftada 2 Saat)

1. Gruba yeni gelen öğrencilerin tanıştırılması,
2. Öğrencilerin uymaları gereken yönetmelik hükümleri ve okul kurallarının hatırlatılması,
3. Geçen yıl okunan derslerdeki başarının grupça değerlendirilmesi, başarı durumunun genel yönleriyle tartışılması,
4. Çevredeki üst öğrenim kurumları ile iş yerlerinin gezilmesi,
5. Öğretim kurumları ve iş yerlerinden davet edilecek iş ve meslek adamları aracılığı ile bu alanlarda bilgi verilmesi,
6. Sınavlarda başarılı olma ve çalışma yollarının öğretilmesi,
7. İş yerlerinde, okullarda ve ailede kişiler arası ilişkilerin tartışılması,
8. Kendi kendini yetiştirme ve başarılı olma yolları üzerinde durulması,
9. Ortaokul öğreniminin, öğrenciler açısından değerlendirilmesi,
10. Rehberlik çalışmalarının değerlendirilmesi ve kazandırdıklarının gözden geçirilmesi.

F — ORTAOKULDA EĞİTSEL ÇALIŞMALAR
(Bilgi için)

I — EĞİTSEL ÇALIŞMALARIN AMACI

(247) Okul müdürü, müdür yardımcıları, rehberlik görevlileri ve öğretmenler, eğitsel çalışmalar programının amaçlarını da gözönünde bulundurarak öğrencilerin gerek derslerde ve gerekse okulun genel hayatı içinde kişisel gelişmelerine imkân hazırlamak, yurt severlik ve yardım severlik duygularını geliştirmek, boş zamanlarını iyi kullanmalarına yardımcı olmak; onları millî ve toplumsal hayatın gerektirdiği iş bölümüne ve birlikte çalışmaya alıştırmak için tedbirler almakla yükümlüdürler.

II — ÖĞRENCİLERİN OKUL HAYATINA KATILMALARI

(248) Ortaokulda eğitsel çalışmalarla güdülen amaçlara erişilebilmesi için öğrencilerin mümkün olduğu kadar geniş ölçüde okul hayatına katılmaları ve kendi kendilerini yönetmeye çalışmaları gereklidir.

III — EĞİTSEL KOL ÖĞRETMENLİĞİ

(249) Her eğitsel kolun gözetiminden sorumlu olmak üzere öğretmenler kurulunca bir öğretmen görevlendirilir.

Gerektiğinde bir öğretmene birden fazla eğitsel kol öğretmenliği verilebilir.

IV — EĞİTSEL KOL ÖĞRETMENİNİN GÖREVİ

(250) Eğitsel kol çalışmalarını yöneten öğretmenlerin görevi genel bir gözetimden ileri gitmez, işlerin plânlanması ve yürütülmesi öğrencilere bırakılır.

V — EĞİTSEL KOLLAR

(251) Eğitsel çalışma amaçlarına ulaşmak için, imkân ve şartlara göre aşağıda örnekleri verilen öğrenci kollarından gerekli görülenler kurulur:

Öğrenci Yönetim Kolu
Tanıtma ve Yayın Kolu
Müzik Kolu
Folklor Kolu
Temsil Kolu
Kitaplık Kolu
Kooperatif Kolu (Okul Kooperatifi)
Gezi ve İnceleme Kolu
Eski Eserleri Tanıtma ve Koruma Kolu
Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşma Kolu (Kızılay, Çocuk Esirgeme, Yeşilay vb. kollar)
Köycülük Kolu
Sağlık, Temizlik ve Görgü Kolu
Spor Kolu (Oyun Yuvası)
Havacılık Kolu
El Sanatları Kolu
Fotoğrafçılık ve Resim Kolu
Kolleksiyonculuk Kolu
Bahçe İşleri Kolu
Ormancılık ve Ağaçlandırma Kolu
Hayvanları Koruma Kolu
Turizm Kolu
Trafik Kolu

Eğitsel kolların başkanları öğrenciler arasından seçilir.

VI — EĞİTSEL KOLLAR YÖNETİM KURULU

(252) Eğitsel kolların başkanlarından (öğrencilerden) meydana gelen kurula "Eğitsel Kollar Yönetim Kurulu" adı verilir. Bu kurul; müdürün veya danışman rehberin yönetiminde çeşitli eğitsel kollar arasında işbirliğini sağlar. Gerekli hallerde eğitsel kol öğretmenleri de bu toplantılara katılabilirler.

VII — EĞİTSEL KOLLARIN TÜR VE SAYILARI

(253) Eğitsel kolların tür ve sayıları, öğrencilerin istekleri de gözönünde tutularak okulların ve çevrenin şart ve imkânlarına göre ders yılı başında öğretmenler kurulunca tespit edilir. Gerekirse yıl içinde yeni kollar kurulabilir.

VIII — EĞİTSEL KOLLARA AYRILMA

(254) Eğitsel çalışmalar, sorumlu öğretmenlerin rehberliği altında okulun bütün öğrencilerinin kendi istekleriyle seçtikleri çeşitli faaliyetler olarak kabul edilir.

IX — EĞİTSEL ÇALIŞMALARIN PLANLANMASI

(255) Bu çalışmaların planlanması ve programlanması danışman rehberin başkanlığında eğitsel kol öğretmeleri ve sınıf öğretmenleri tarafından öğretim yılı başında birlikte yapılır.

X — YILLIK ÇALIŞMA PROGRAMLARI

(256) Her eğitsel kolun yıllık çalışma programı ve iç yönetmeliği eğitsel kol öğretmeninin gözetim ve yönetiminde, öğrenciler tarafından yapılır; öğretmenler kurulunca incelenir ve onaylanır.

XI — ÇEŞİTLİ EĞİTSEL KOLLARA KATILABİLME

(257) Her öğrenci en az bir eğitsel kolun çalışmalarına katılmak zorundadır. Her öğrenci bir kolun üyesi olmakla beraber, isterse, ders saati dışında, diğer kolların faaliyetlerine katılabilir.

XII — EĞİTSEL KOLLARDA GÖREV ANLAYIŞI

(258) Eğitsel kollardaki bütün görevlerin aynı derecede önemli olduğu anlayışı öğrencilere benimsetilir.

XIII — EĞİTSEL ÇALIŞMALARIN SAATLERİ

(259) Eğitsel çalışmalara ayrılan haftalık ders saati bütün öğrenciler için aynı saate raslatılmalıdır.

XIV — KAYITLARIN TUTULMASI

(260) Eğitsel kolların para ve hesap işleri ile ilgili kayıtlar eğitsel kol öğretmenlerinin gözetimi altında düzenli olarak tutulur ve ilgililerce sık sık denetlenir. Defter, dosya ve kararların düzenli bir şekilde tutulması, işlenmesi ve saklanmasından eğitsel kol öğretmenleri sorumludur. Eğitsel kollarca yapılacak ödemeler kol yönetim kurulunca kararlaştırılır ve ödeme ile ilgili belgeler saklanır.

XV — ÇEŞİTLİ İMKÂNLARDAN YARARLANMA:

(261) Eğitsel çalışmalar, okul içinde ve dışında her türlü imkândan yararlanılarak eğitsel öğrenci kolları içinde disiplinli bir şekilde yürütür.

XVI — EK DERS ÜCRETİ:

(262) Eğitsel çalışmalar için eğitsel kol öğretmenlerine haftada bir saat ek ders ücreti ödenir.

XVII — EĞİTSEL ÇALIŞMALAR PROGRAMI:

(263) Eğitsel çalışmalar programı aşağıya çıkarılmıştır:

EĞİTSEL ÇALIŞMALAR PROGRAMI
(Bilgi için)
(Haftada 1 saat)

Öğrencilerin, Atatürk ilkelerine ve devrimlerine bağlı; Türk olmanın gururunu duyan; millî, ahlâki, insanî değerlere sahip; yapıcı ve yaratıcı; demokrasi ilkelerini benimsemiş kişiler olarak yetişmelerini sağlamak için bütün okul çalışmalarını demokratik yaşayış kurallarına göre düzenlemek, bu maksatla da eğitsel kol çalışmalarına özellikle önem vermek gerekir.

Eğitsel çalışmalar, öğrencilerin millî ve toplumsal hayata etkili bir şekilde katılmalarını kolaylaştırma yanında, onların değişik faaliyetlerle ferdî ilgi ve yeteneklerinin gelişmesini, özgür düşünme, sorumluluk alma ve boş zamanlarını değerlendirebilme gibi alışkanlıklar kazanmalarını da sağlar.

AMAÇLAR

Eğitsel çalışmaların amacı öğrencilere;

1. Başkalarıyla işbirliği yapabilme,
2. Başkalarını dikkatle dinleyebilme,
3. Kendi görüşlerini başkalarına etkili bir şekilde anlatabilme,
4. Kişisel teşebbüste bulunabilme ve bunu başarı ile sürdürebilme,
5. Grupça verilen ödevleri tamamlamak için istekle çalışabilme,
6. Grubuna karşı sorumluluk duyabilme,
7. Grubun çoğunluk kararlarına saygı gösterebilme,
8. Farklı görüş ve anlayışları hoşgörü ile karşılayabilme,
9. Kendi başına ve plânlı olarak çalışabilme,
10. Sosyal ilişkilerinde anlayışlı, saygılı ve ölçülü olabilme,
11. Yeni durum ve ortamlara uygun hareket edebilme,
12. Başkalarına ve kendine güvenebilme,
13. Kendini anlayabilme ve kabul edebilme,
14. Kendi yeteneklerini tanıma ve onları geliştirici yönde çalışabilme,
15. Çevre problemleriyle ilgilenebilme,
16. Kişisel olarak veya grup halinde çevre problemlerini çözücü nitelikte projeler geliştirme, yürütme ve bu türlü projelere katılabilme,
17. Boş zamanlarını yararlı şekilde değerlendirebilme güç ve yeteneklerini kazandırıp geliştirmektir.

EĞİTSEL ÇALIŞMALARIN DÜZENLENMESİNDE GÖZÖNÜNDE TUTULACAK İLKELER

1. Eğitsel çalışmalar, sorumlu öğretmenlerin rehberliği altında okulun bütün öğrencilerinin kendi istekleriyle seçtikleri çeşitli faaliyetler olarak kabul edilmelidir.
2. Eğitsel çalışmaların planlanma ve yürütülmesinde öğrencilerin ferdî özellikleri, ilgi, istidat ve yetenekleri ile çevrtenin imkânları, şartları ve ihtiyaçları gözönünde tutulmalıdır.
3. Eğitsel çalışmalar, grup çalışmalarına olduğu kadar ferdî çalışmalara da imkân vermelidir.
4. Grup çalışmaları öğrencilerin istekle katılmalarını sağlayacak, kişiliklerini ve istidatlarını geliştirecek, ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlenmelidir.
5. Eğitsel çalışmalar, okul içinde ve dışında her türlü imkânlardan yararlanılarak, eğitsel öğrenci kolları vasıtasiyla yürütülmelidir.
6. Her öğretmenin en az bir eğitsel kolda sorumlu öğretmen olarak görev alması sağlanmalıdır.
7. Eğitsel kollar, sınıf seviyesine bakılmaksızın, ortak istek, ilgi ve kabiliyetlere sahip olan öğrencilerden kurulmalıdır.
8. Öğretim programında eğitsel çalışmaların düzenlenmesi ve yürütülmesi için belli bir saat ayrılmıştır. Ancak, bu gibi faaliyetlerin yalnız belirtilerin zamanla sınırlanması gerekmez. Çalışmalar, öğrencilerin boş zamanlarını da kapsayacak ve değerlendirecek şekilde düzenlenmelidir.
9. Eğitsel çalışmalara ayrılan zaman genellikle, bütün öğrenciler için aynı saatlere rastlatılmalıdır.
10. Bu çalışmaların planlanması eğitsel kol öğretmenleri ile grup rehber öğretmenleri tarafından ortaklaşa yapılmalı, planlamaya öğrencilerin katılması da sağlanmalıdır.

AMAÇLARIN GERÇEKLEŞTİRİLEBİLMESİ İÇİN YAPILACAK ÇALIŞMALAR

1. Çevre incelemeleri (Kişisel veya grup halinde gözlemlerde bulunmak, inceleme ve geziler yapmak; çevre problemleriyle ilgili projeler geliştirmek ve uygulamalara girişmek.),
2. Genel ve millî kültürü artırıcı çalışmalar (Temsil, konser, konferans,grup tartışmaları vb.),
3. Anne - babalara, büyüklere ve yaşlılara saygı gösterme gibi olumlu gelenekleri değerlendirici ve millî duyguları geliştirici çalışmalar (Millî tarihimizin önemli olaylarını, Türk büyüklerini anma ve kutlama günleri vb.),
4. Önemli günleri kutlama çalışmaları,
5. Özel ilgiler ve meraklar yönünden çalışmalar (kolleksiyonculuk, fotoğrafçılık, el sanatları vb.),
6. Beden eğitimi çalışmaları (Atletizm ve sportif oyunlar, izcilik çalışmaları vb.),
7. Millî ve mahallî oyunlar (Halk oyunları, dansları, vb.),
8. Öğrenci problemlerinin çözümünde katkı getirici çalışmalar (Okulun disiplini, temizliği ve düzeni ile ilgili toplantılar, çalışmalar vb.),
9. Sağlık ve sosyal yardım çalışmaları (Çeşitli yardımlaşma kampanyaları vb.),
10. Kooperatifçilik çalışmaları,
11. Öğrencilerin kendi kendilerini yönetme çalışmaları,
12. Okullar ve diğer kurumlar arası ilişkileri geliştirici çalışmalar (Ortak sergiler, yarışmalar, çevre gezileri, konserler, grup tartışmaları vb.).

EĞİTSEL KOLLAR

Eğitsel çalışmaların düzenli ve etkili bir şekilde yürütülebilmesi için çeşitli öğrenci kolları kurulmalıdır. Bu kolların gereği gibi çalışabilmeleri için okul idaresi tarafından her türlü tedbir alınmalıdır.

Kolların türü ve sayısı öğrencilerin isteklerine, çevre ihtiyaç ve imkânlarına, okuldaki araç ve gereçlerin durumuna, vb. hususlara göre kararlaştırılmalıdır. Aşağıda örnek olmak üzere bazı kol adları verilmiştir:

Öğrenci Yönetim Kolu
Tanıtma ve Yayım Kolu
Müzik Kolu
Folklor Kolu
Temsil Kolu

Kitaplık Kolu
Kooperatif Kolu (Okul Kooperatifi)
Gezi ve İnceleme Kolu
Eski Eserleri Tanıtma ve Koruma Kolu
Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşma Kolu (Kızılay, Çocuk Esirgeme, Yeşilay vb. kollar (*)),
Köycülük Kolu
Sağlık, Temizlik ve Görgü Kolu
Spor Kolu (Spor Yuvası)
Havacılık Kolu
El Sanatları Kolu
Fotoğrafçılık ve Resim Kolu
Spor Kolu (Spor Yuvası)
Kolleksiyonculuk Kolu
Bahçe İşleri Kolu
Ormancılık ve Ağaçlandırma Kolu
Hayvanları Koruma Kolu
Turizm Kolu
Trafik Kolu

G — ORTA ÖĞRETİMDE DERS GEÇME VE KREDİ DÜZENİ

I — DERS GEÇME VE KREDİ DÜZENİ

(264) Orta öğretim kurumlarında çeşitli programların ders geçme ve kredi düzenine göre tamamlanması ilke olarak kabul edilmiştir .(VIII. M.E.Ş.K. Madde-41)

II — DİPLOMA KREDİSİ

(265) *Orta öğretimde hangi programda olursa olsun, lise diplomasına hak kazanabilmek için her öğrencinin bir ders yılında en az 30 kredi olmak üzere üç yıllık öğretim kurumlarında en az 90, dört yıllık öğretim kurumlarında en az 120 kredilik bir öğrenimi başarı ile tamamlaması şarttır. (Öneri-113)*

III — ÖNŞARTLI DERSLER

(266) *X. yılda yüksek öğretime hazırlayan programlara geçebilmek için Türk dili ve edebiyatı ile matematik I ve fiziksel bilimlere giriş derslerini başarmak önşarttır. (Öneri-114)*

IV — PROGRAMLARA YÖNELME ŞARTLARI

(267) *Edebiyat programına yönelmek isteyen öğrenciler için Türk dili ve edebiyatı ile matematik I derslerinin her birinden en az D notu almış olmak ve bu derslerin yıl sonu başarı notu ortalaması en az 3,00; fen programına yönelecek öğrenciler için de matematik I ve fiziksel bilimlere giriş derslerinin her birinden en az D notu almış olmak ve bu derslerin yıl sonu başarı notu ortalaması en az 3,00 olması gerekir. (Öneri-115)*

V — SEÇMELİ DERSLERLE KREDİ TAMAMLAMA

(268) *Yüksek öğrenime devam etmeyi düşünmeyen veya yukarıdaki maddedeki ön şartları sağlayamayan öğrencilerin, lise diplomasına hak kazanabilmeleri için, ortak derslerin dışında, sınıf öğretmeni veya rehberlik örgütünün yardımıyla ve okul imkânları da gözönünde bulundurularak ilgi, istek ve kabiliyetlerine göre 90 krediyi tamamlayacak şekilde bir öğrenim plânını gerçekleştirmeleri gerekir. (Öneri-116)*

VI — DAYALI DERSLER

(269) *Matematik II ve III, matematik I'e; ileri matematik, matematik II ve III'e; yabancı dil kursları bir öncekine dayalıdır. Dayalı derslerin dayandığı derslerden başarı aranmaz. Bu derslere devam etmiş olmak yeterlidir. (Öneri-117)*

VII — BAŞARISIZ DERSLER

(270) *Başarılamayan derslere yeniden devam mecburiyeti yoktur. Öğrenci isterse başarısız olduğu derslerin imtihanlarına imtihan dönemlerinde girerek başarmaya çalışır. Başarısızlığa uğranılan dersler ortak dersler değilseler bunlar yerine başka dersler seçilerek bu derslere devam edilebilir. (Öneri-118)*

VIII — DERS SEÇİMİNDE REHBERLİK

(271) *Ortak dersler dışındaki derslerin seçim işinde, sınıf öğretmenleri veya rehberlik örgütü öğrencinin ilgisini, başarısını ve yönelmek istediği alanı gözönünde bulundurarak kendisine yardımcı olurlar. (Öneri-119).*

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YÜKSEK ÖĞRETİM

(Bilgi için)

I — KAPSAM

(272) Yüksek öğretim, orta öğretime dayalı en az iki yıllık yüksek öğrenim veren eğitim kurumlarının tümünü kapsar. (M. E. T. K. Madde - 34)

II — AMAÇ VE GÖREVLER

(273) Yüksek öğretimin amaç ve görevleri, milli eğitimin gene amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak,

1. Öğrencileri ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yurdumuzun bilim politikasına ve toplumun yüksek seviyede ve çeşitli kademelerdeki insan gücü ihtiyaçlarına göre yetiştirmek;
2. Çeşitli kademelerde bilimsel öğretim yapmak,
3. Yurdumuzu ilgilendirenler başta olmak üzere, bütün bilimsel, teknik ve kültürel sorunları çözmek için bilimleri genişletip derinleştirecek inceleme ve araştırmalarda bulunmak;
4. Yurdumuzun türlü yönde ilerleme ve gelişmesini ilgilendiren bütün sorunları, Hükümet ve kurumlarla da elbirliği etmek suretiyle öğretim ve araştırma konusu yaparak sonuçlarını toplumun yararlanmasına sunmak ve Hükümetçe istenecek inceleme ve araştırmaları sonuçlandırarak düşüncelerini bildirmek;
5. Araştırma ve incelemelerinin sonuçlarını gösteren, bilim ve tekniğin ilerlemesini sağlayan her türlü yayınları yapmak;
6. Türk toplumunun genel seviyesini yükseltici ve kamu oyunu aydınlatıcı bilim verilerini sözle, yazı ile halka yaymak ve yaygın eğitim hizmetlerinde bulunmaktır. (M. E. T. K. Madde - 35)

III — KURULUŞ

(274) Yüksek öğretim kurumları şunlardır:

1. Üniversiteler,
2. Akademiler,
3. Yüksek Okullar.

Yüksek öğretim kurumlarının amaçları ve açılış, kuruluş, işleyiş öğretim üye ve yardımcıları ile ilgili esasları, üniversiteler, akademiler ve yüksek okullar kanunlarında düzenlenir. (M. E. T. K. Madde - 36)

IV — YÜKSEK ÖĞRETİMİN DÜZENLENMESİ

(275) Yüksek öğretim, millî eğitim sistemi çerçevesinde, öğrencileri lisans öncesi, lisans ve lisans üstü seviyelerinde yetiştiren bir bütünlük içinde düzenlenir.

(*) Büyük okullarda ayrı kollar halinde de kurulabilir.

Bu bütünlük içinde çeşitli görevleri yerine getiren ve farklı seviyelerde öğretim yapan kuruluşlar bulunur.
Farklı seviyeler ve kuruluşlar arasında öğrencilere kabiliyetlerine göre yatay ve dikey geçiş yolları açık tutulur. (M. E. T. K. Madde - 37)

V — YÜKSEK ÖĞRETİM PLANLAMASI

(276) Yüksek öğretimde, öğretim elemanlarından tesislerden ve öğrencinin zamanından en verimli bir şekilde yararlanmayı mümkün kılacak ve çeşitli bölgelerdeki yüksek öğretim kurumlarının dengeli bir şekilde gelişmesini sağlayacak tedbirler alınır; yüksek öğretimin bütününü kapsayan ve orta öğretimle ilgisini sağlayan bir planlama düzeni kurulur. (M. E. T. K. Madde - 39)

(277) Millî Eğitim Temel Kanunun 36. maddesi, Yüksek Öğretim Kurumlarının amaçları ve açılış, kuruluş, işleyiş ve öğretim üye ve yardımcıları ile ilgili esasların kanunla düzenlenmesini âmirdir. Yüksek öğretim kurumları üniversiteler, akademiler ve yüksek okullardır. Üniversiteler ve akademiler özel kanunlarına tabiidirler. Son yıllara kadar Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olan Mühendislik ve Mimarlık Yüksek Okulları ile Güzel Sanatlar Akademisi ve İktisadî ve Ticarî İlimler Akademileri de özel kanunlarla akademi statüsüne kavuşturulmuşlardır. Sıra, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı diğer yüksek okullara gelmiştir. Bunlar için hazırlanmış olan Yüksek Okullar Kanun Tasarısı taslağı, Yüce Meclislere sunulmak üzeredir. Böylece okul öncesi, temel eğitim, orta öğretim ve yüksek öğretim kurumlarını kapsayan örgün eğitim yapı bakımından dengeli ve ahenkli bir sistem bütünlüğü kazanmış olmaktadır. .
Yüksek öğretim ile ilgili şu üç doküman, ayrıca, Şûra üyelerinin bilgisine sunulacaktır.
1. Yüksek Okullar Kanun Tasarısı taslağı,
2. "Yüksek Öğretime Giriş" konusunda Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) kararı,
3. "Önlisans Öğretiminin Düzenlenmesi" konusunda Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) kararı.

BEŞİNCİ BÖLÜM

YAYGIN EĞİTİM

(Bilgi için)

I — KAPSAM, AMAÇ VE GÖREVLER

(278) Yaygın eğitimin özel amacı, millî eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak, örgün eğitim sistemine hiç girmemiş yahut, herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademeden çıkmış vatandaşlara, örgün eğitimin yanında veya dışında.
1. Okuma-yazma öğretmek, eksik eğitimlerini tamamlamaları için sürekli eğitim imkânları hazırlamak;
2. Çağımızın bilimsel, teknolojik, iktisadî, sosyal ve kültürel gelişmelerine uymalarını sağlayıcı eğitim imkânları hazırlamak;
3. Millî kültür değerlerimizi koruyucu, geliştirici, tanıtıcı, benimsetici nitelikte eğitim yapmak;
4. Toplu yaşama, dayanışma, yardımlaşma, birlikte çalışma, ve örgütlenme anlayış ve alışkanlıkları kazandırmak,
5. İktisadi gücün arttırılması için gerekli beslenme ve sağlıklı yaşama şekil ve usullerini benimsetmek;
6. Boş zamanları iyi bir şekilde değerlendirme ve kullanma alışkanlıkları kazandırmak;
7. Kısa süreli ve kademeli eğitim uygulayarak ekonomimizin gelişmesi doğrultusunda ve istihdam politikasına uygun meslekleri edinmelerini sağlayıcı imkânlar hazırlamak;
8. Çeşitli mesleklerde çalışmakta olanların hizmet içinde ve mesleklerinde gelişmeleri için gerekli bilgi ve becerileri kazandırmaktır. (M. E. T. K. Madde - 40)

II — KURULUŞ

(279) Yaygın eğitim, örgün eğitim ile birbirini tamamlayacak, gereğinde aynı vasıfları kazandırabilecek ve birbirinin her türlü imkânlarından yararlanacak biçimde bir bütünlük içinde düzenlenir.
Yaygın eğitim, genel ve meslekî - teknik olmak üzere iki temel bölümden meydana gelir. Bu bölümler birbirini destekleyici biçimde hazırlanır. (M. E. T. K. Madde - 41)

III — KOORDİNASYON

(280) Genel, meslekî ve teknik yaygın eğitim alanında görev alan resmî, özel ve gönüllü kuruluşların çalışmaları arasındaki koordinasyon Millî Eğitim Bakanlığınca sağlanır.
Genel yaygın eğitim programlarının düzenleniş şekli yönetmelikle tespit edilir.
Meslekî ve teknik yaygın eğitim faaliyetlerini yürüten Bakanlıklar ile özerk eğitim kurumları ve resmî ve özel işletmeler arasında Millî Eğitim Bakanlığınca sağlanacak koordinasyon ve işbirliğinin esasları kanunla düzenlenir. (M. E. T. K. Madde - 42)

IV. — ÖRGÜN VE YAYGIN EĞİTİM İLİŞKİSİ

(281) Meslekî yaygın eğitim kurumlarında uygulanacak programların çeşit ve muhtevaları, sanayinin ve iş yerinin ihtiyaçlarına cevap verecek ve benzeri örgün eğitim programlarına denkliği sağlanacak şekilde yeniden düzenlenecektir. Böylece belirli bir zamana bağlı kalmaksızın, yaygın eğitim kurumlarında takip edilen programlardan alınan kredilerin, örgün eğitim kurumlarında geçerliliği bir esasa bağlanacaktır.

ALTINCI BÖLÜM

ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ

(Bilgi için)

1 — ÖĞRETMENLİK

(282) Öğretmenlik, Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenler bu görevlerini Türk Millî Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifa etmekle yükümlüdürler.
Öğretmenlik mesleğine hazırlık genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon ile sağlanır.
Yukarıda belirtilen nitelikleri kazanabilmeleri için, hangi öğretim kademesinde olursa olsun, öğretmen adaylarının yüksek öğrenim görmelerinin sağlanması esastır. Bu öğrenim lisans öncesi, lisans ve lisans üstü seviyelerde yatay ve dikey geçişlere de imkân verecek biçimde düzenlenir. (M. E. T. K. Madde - 43)

II — ÖĞRETMENLERİN NİTELİKLERİ VE SEÇİMİ

(283) Öğretmen adaylarında genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon bakımından aranacak nitelikler Millî Eğitim Bakanlığınca tespit olunur.
Öğretmenler, öğretmen yetiştiren kurumlardan, akademilerden ve üniversitelerin ilgili fakülte, enstitü ve bölümlerinden ve bunlara denkliği Millî Eğitim Bakanlığınca kabul edilen yurt dışı kurumlardan mezun olanlar arasından Millî Eğitim Bakanlığınca seçilirler.
Yüksek öğrenimleri sırasında pedagojik formasyon kazanmamış olanların ihtiyaç duyulan alanlarda, öğretmenliğe atanmaları halinde bu gibilerin adaylık dönemi içinde

yetişmeleri için Millî Eğitim Bakanlığınca gerekli tedbirler alınır.

Hangi derecede ve türdeki eğitim, öğretim, teftiş ve yönetim görevlerine, hangi seviye ve alanda öğrenim görmüş olanların ne gibi şartlarla seçilebilecekleri yönetmelikle düzenlenir. (M. E. T. K. Madde - 45)

III — ÖĞRETMENLERİN BÖLGE HİZMETİ

(284) Öğretmenlikte yurdun çeşitli bölgelerinde görev yapmak esastır.

Hizmet bölgeleri ve ihtiyaçlara göre bu bölgelerarası yer değiştirme esasları yönetmelikle düzenlenir. (M. E. T. K. Madde - 46)

IV — UZMAN VE USTA ÖĞRETİCİLER

(285) Örgün ve yaygın eğitim kurumlarında ve hizmet içi yetiştirme kurs, seminer ve konferanslarında uzman ve usta öğreticiler de geçici olarak görevlendirilebilir.

Öğretimin tür ve seviyelerine göre uzman ve usta öğreticilerin seçimlerinde aranacak şartlar, görev ve yetkileri yönetmelikle tespit edilir. (M. E. T. K. Madde - 47)

V — ÖĞRETMENLERİN HİZMET İÇİ YETİŞTİRİLMESİ:

(286) Öğretmenlerin daha üst öğrenim görmelerini sağlamak üzere yaz ve akşam okulları açılır veya hizmet içinde yetiştirilmeleri maksadıyle kurslar ve seminerler düzenlenir.

Yaz ve akşam okulları öğretmen yetiştiren kurumlarca açılır, bunlara devam ederek yeterli krediyi dolduran öğretmenlere o kurumun belge veya diploması verilir.

Millî Eğitim Bakanlığınca açılan kurs ve seminerlere devam edenlerden başarı sağlayanlara belge verilir. Bu belgelerin, öğretmenlerin atama, yükselme ve nakillerinde ne ölçüde ve nasıl değerlendirileceği yönetmelikle düzenlenir. (M. E. T. K. Madde - 48)

VI — YURT İÇİ VE YURT DIŞI YETİŞME İMKÂNLARI

(287) Yurt içinde ve dışında daha üst öğrenim yapmak veya bilgi, görgü, ve ihtisaslarını artırmak isteyen öğretmenlerin belli şartlarla, aylıklı veya aylıksız izinli sayılmaları sağlanır; bu şartlar, millî eğitimin ihtiyaçları gözönünde tutularak, hazırlanacak yönetmelikle belirtilir. (M. E. T. K. Madde - 49)

VII — ÖĞRETMEN KONUTLARI

(288) Millî Eğitim Bakanlığınca gerekli görülen yerlerde, özellikle mahrumiyet bölgelerinde görevli öğretmenlere konut sağlanır.

Konutlar okul binaları ile birlikte plânlanır ve yapılır. Eski eğitim kurumlarının konut ihtiyacı bir plâna bağlanır ve bu konutların yapımı için, her yıl Millî Eğitim Bakanlığı Bütçesine gerekli ödenek konur. (M. E. T. K. Madde - 50)

VIII — ÖĞRETMENLİK HİZMET ALANLARI

(289) Öğretmenlik mesleği, Millî Eğitim Temel Kanununda belirlenen temel eğitim (okul öncesi dahil), orta öğretim ve yüksek öğretim kademelerine uygun olarak başlıca üç ayrı hizmet alanını kapsar.

1. Temel eğitim (anaokulu, ilkokul, ortaokul) öğretmenliği,

2. Orta öğretim (genel, mesleki veya teknik öğretim) öğretmenliği,

3. Yüksek öğretim (üniversite, akademi veya yüksek okul) öğretim üyeliği ve yardımcılığı.

IX — ÖĞRETMEN YETİŞTİREN KURUMLARIN DÜZENLENMESİ

(290) Millî Eğitim Temel Kanunu öğretmen yetiştiren kurumların lisans öncesi, lisans ve lisans üstü seviyelerde yatay ve dikey geçişlere imkân verecek şekilde düzenlenmesini âmirdir. Bu hükme göre öğretmenlerin lisans seviyesinde bir öğretimle yetiştirilmeleri hedef olmakla beraber, bir yandan çok sayıda temel eğitim öğretmenine ihtiyaç olması, öte yandan lisans seviyesinde öğrenim verecek kurumlar için gerekli sayıda ve nitelikte öğretim üyesi yetiştirmenin zamana bağlı bulunması sebebiyle, temel eğitim öğretmenlerinin geçici bir süre için önlisans seviyesinde yetiştirilmesi zorunlu olmaktadır. Bu gerekçe ile, temel eğitim sınıf öğretmenlerinin şimdilik, iki yıllık önlisans seviyesinde bir yüksek öğrenimle yetiştirilmeleri kararlaştırılmıştır (27 Mart 1974 gün ve 191 Sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Kararı). (İlköğretmen okullarının ikinci devresinde 1973 - 1974 öğretim yılında birinci sınıftan itibaren bazı ek derslerle takviyeli lise programı uygulamaya başlanmıştır. Bu programa göre 1975 - 1976 öğretim yılında çıkacak ilk mezunlar, iki yıllık bir yüksek öğrenimle ilkokulda sınıf öğretmeni olacaklardır. Halen iki yıllık yüksek öğrenimin program hazırlıkları yapılmaktadır. Deneme niteliğindeki uygulamaya daha önce, sınırlı olarak başlanacaktır.)

(291) Öğretmen yetiştirme işinin, lise üstünde iki yıllık bir yüksek öğretimle sağlanmasına paralel olarak, mevcut ilkokul öğretmenlerimizin mektupla öğretim, yaz okulları, akşam okulları ve hizmet içi eğitim yoluyle öğrenim durumlarının yüksek öğretim düzeyine getirilmesi amacı ile gerekli tedbirler alınacaktır.

(292) Temel eğitim dal öğretmenleri (ortaokul dal öğretmenleri) şimdilik, bugün olduğu gibi, üç yıllık eğitim enstitülerinde yetiştirilmeye ve bunların orta öğretimde de görevlendirilmesine devam olunacaktır.

(293) Ayrıca, temel eğitim sınıf ve dal öğretmenlerinden gerekli şartları yerine getirenlere, lisans öğrenimi yapma imkânı vermek üzere, imkânları elverişli bazı eğitim enstitülerinde dört yıllık lisans seviyesinde öğrenim düzenlenmesiyle ilgili çalışmalar da sürdürülmektedir.

Öğretmenlikte belli bir süre başarı ile çalışmış olanlar arasından, yönetim ve denetim hizmetlerini bir ihtisas alanı olarak seçmek isteyenlerin yetişmelerine imkân vermek amacı ile öğretmen yetiştiren kurumlarda ayrı programlar düzenlenecektir.

X — ÖĞRETMENLİK FORMASYONUNUN ORTAK VE FARKLI YÖNLERİ

(294) Millî Eğitim Temel Kanunu, öğretmenliği, Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan bir ihtisas mesleği olarak tanımlanmış ve öğretmenlik mesleğine hazırlığın "genel kültür", "özel alan eğitimi" ve "pedagojik formasyon" ile sağlanmasını hükme bağlamak suretiyle, hangi kademe için olursa olsun, öğretmenlik formasyonunda eşitlik getirmiştir. Bu hükümlere göre, temel eğitim ve orta öğretim öğretmen adaylarını, genel kültür ve pedagojik formasyon bakımından, eş değerli bir formasyon vererek yetiştirmek; özel alan eğitimi bakımından ise temel eğitim ve orta öğretimdeki alan eğitimi bakımından çeşitli dalların icabına göre farklı yetiştirmek gerekir.

(295) Millî Eğitim Temel Kanunu, öğretmen adaylarında genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon bakımından aranacak niteliklerin Millî Eğitim Bakanlığınca tespit edilmesini; yüksek öğretim kurumları (üni-

versite, akademi, yüksek okul) öğretim üye ve yardımcı ları ile ilgili esasların ise özel kanunlarla düzenlenmesini âmirdir. Bu hükümlere göre, temel eğitim ve orta öğretim kurumlarında hangi derslerin veya ders gruplarının hangi formasyonu almış öğretmenlere tevdi edileceği Bakanlıkça tespit edilecektir. Öğretmene verilecek öğretim görevinin tespitinde sadece, dersler veya ders grupları değil; aynı zamanda ve özellikle, haftalık ders saatleri, öğretmenin mecburi ders saatini tamamlaması, okulların optimal büyüklükte kurulması ve verimli olarak işletimesi gibi temel unsurların gözönünde tutulması gerekir.

XI — ÖZEL ALAN EĞİTİMİ BAKIMINDAN FARKLI FORMASYON GEREKTİREN DALLAR

(296) 1. temel eğitim öğretmenliğinde "özel alan eğitimi" bakımından farklı formasyon gerektiren dallar şunlardır:

a. Sınıf öğretmenliği,
b. Türkçe,
c. Matematik,
ç. Sosyal bilgiler,
d. Fen bilgisi,
e. Yabancı dil (İngilizce, Fransızca, Almanca),
f. Müzik,
g. Beden eğitimi,
h. Resim-iş (İş ve teknik eğitimi dahil),
i. Ev ekonomisi ve uygulaması,
ı. İşletmecilik ve uygulaması (ticaret),
j. Tarım ve uygulaması,
k. Okul öncesi eğitim,
l. Özel eğitime muhtaç çocukların eğitimi,
m. Din bilgisi.

Temel eğitim kurumlarının optimal büyüklükte kurulması ve verimli olarak işletilmesi ve öğretmenleri mecburi ders saatlerini tamamlamalarının sağlanabilmesi için, temel eğitim öğretmen adaylarının, birincisi esas dal, ikincisi yardımcı dal seviyesinde olmak üzere, iki ayrı dalda özel alan eğitimi görmüş olmaları gerekir. Bu itibarla, öğretmen yetiştiren kurumlarda yukarıda sıralanan dallarda lisans öncesi derecesinde "özel alan eğitimi", esas dal ve yardımcı dal olmak üzere iki ayrı programla verilir. Esas dal öğretimi, o dalda tam bir yeterlikle öğretmenlik yapabilmek için gerekli anlayış, bilgi ve beceri kazandırmayı, yardımcı dal öğretimi ise, daha çok, bu alanda temel eğitim kurumlarında yapılacak öğretimle ilgili temel bilgi ve metotları kazandırmayı hedef tutar.

(297) 2. Orta öğretim öğretmenliğinde özel alan eğitimi bakımından farklı formasyon gerektiren dallar şunlardır:

a. Türk dili ve edebiyatı (Kompozisyon dahil),
b. Matematik,
c. Fizik,
ç. Kimya,
d. Biyoloji,
e. Tarih,
f. Coğrafya,
g. Felsefe grubu (felsefe, mantık, sosyoloji, psikoloji ve ahlâk),
h. Ekonomi grubu,
i. Teknik liselerle meslek liselerinin meslek ve teknik dersleri (atelye ve uygulama dahil).

(298) Din bilgisi, yabancı dil, müzik, beden eğitimi, resim ve seçmeli dersler için temel eğitim ve orta öğretim öğretmenlerinde aynı "özel alan eğitimi" formasyonu aranır.

(299) Orta öğretim kurumlarının optimal büyüklükte kurulması ve verimli olarak işletilmesi ve öğretmenlerin mecburi ders saatlerini tamamlamalarının sağlanabilmesi için, orta öğretim öğretmen adaylarının, birincisi esas dal, ikincisi yardımcı dal seviyesinde olmak üzere, iki ayrı dalda "özel alan eğitimi" görmüş olmaları gerekir Bu itibarla, öğretmen yetiştiren kurumlarda, yukarıda sıralanan dallarda lisans derecesinde "özel alan eğitimi" esas dal ve yardımcı dal olmak üzere iki ayrı programla verilir. Esas dal öğretimi o dalda tam bir yeterlilikle öğretmenlik yapabilmek için gerekli anlayış, bilgi ve beceri kazandırmayı; yardımcı dal öğretimi ise, daha çok bu alanda orta öğretim kurumlarında yapılacak öğretimle ilgili temel bilgi ve metotları kazandırmayı hedef tutar.

XII — GENEL KÜLTÜR VE PEDAGOJİK FORMASYON DERSLERİ

(300) Temel eğitim öğretmenliği veya orta öğretim öğretmenliği için gerekli "genel kültür" ve "pedagojik formasyon" derslerinin adları ve sömestr saatleri toplamı taslak halinde aşağıda gösterilmiştir.

Yarıyıl saatleri, bir dersin haftada kaç saatten kaç yarıyıl okutulacağını gösterir. (Yani, yarıyıl saatleri toplamı = haftalık ders saati × yarıyıl sayısıdır.)

Aşağıdaki yarıyıl saatlerinin tespitinde haftalık ders saatleri toplamının 20 saat olması ve yabancı dil derslerinin A, B, ve C kurları halinde haftalık ders saatleri toplamı dışında verilmesi esas olarak alınmıştır.

(301) Genel kültür dersleri ve yarıyıl saatleri aşağıda gösterilmiştir:

Haftalık ders saati		Yarıyıl sayısı	Yarıyıl saatleri toplamı
Türkçe	2	2	4
Devrim tarihi	2	2	4
Kültür tarihi	2	2	4
Beden eğitimi	1	4	4
Yabancı dil (A.B.C. kurulları halinde)	4	3	12
TOPLAM			28 (16+12)

(302) Pedagojik formasyon dersleri ve yarıyıl saatleri aşağıda gösterilmiştir:

	Haftalık ders saati	Yarıyıl sayısı	Yarıyıl saatleri toplamı
Eğitime giriş	3	1	3
Eğitim psikolojisi	3	2	6
Eğitim sosyolojisi	3	1	3
Ölçme ve değerlendirme	2	1	2
Seçmeli meslek dersleri (Rehberlik, okul idareciliği, özel öğretim, okul öncesi eğitimi, eğitim araçları, halk eğitimi v.b.)	2	2	4
Genel öğretim bilgisi	4	1	4
Özel öğretim	3	2	6
Uygulama	8	1	8
TOPLAM			36

(303) "Genel kültür" ve "pedagojik formasyon" dersleri öğretmen adayları için mecburi derslerdir. Öğrenciler bu dersleri gerek lisans öncesi dönemde gerekse lisans döneminde "özel alan eğitimi" dersleri ile aynı zamanda görebilecekleri gibi özel alan eğitiminden sonra da alabilirler. Bu derslerden lisans öncesi dönemde başarılanlara lisan döneminde muafiyet tanınır.

XIII — ÖĞRETMEN YETİŞRMEDE LİSANS ÖNCESİ VE LİSANS EĞİTİMİ

(304) Bakanlığa bağlı olarak açılacak öğretmen yetiştiren kurumlarda "özel alan eğitimi".

1. Lisans öncesi,
2. Lisans,

olmak üzere iki kademede verilir.

Lisans öncesi özel alan eğitiminin iki amacı vardır: Birincisi temel eğitim öğretmenliği için asil ve yardımcı dalda gerekli formasyonu sağlamak; ikincisi lisans öğrenimi için ilk iki yılda alınması gerekli formasyonu sağlamak. Lisans öncesi özel alan eğitimi dersleri bu iki amacı aynı zamanda gerçekleştirecek şekilde düzenlenir. İlk iki yıl sonunda lisans öğretimine geçiş için sadece özel alan eğitimi derslerinde belli bir başarı seviyesi veya veya geçiş imtihanı şart koşulur.

Lisans öğretimine kabul edilirken, lisans öncesi dönemde başarılan derslere kredi veya muafiyet tanınır. Bu hususta gerekirse imtihan veya mülâkat yoluna da gidilebilir. Lisans öncesi ve lisans seviyesindeki "özel alan eğitimi" ile ilgili ders programları, üniversitelerin ilgili bölümlerinde okutulan temel dersler gözönünde tutulmak suretiyle yeniden düzenlenecektir.

XIV — ÖĞRETMEN YETİŞTİREN KURUMLARA GİRİŞ

(305) Orta öğretimin yüksek öğretime veya hem mesleğe hem de yüksek öğretime hazırlayan programlarını bitirmiş olan öğrenciler, öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarına belli şartlarla girebilirler.

XV — LİSANS ÖNCESİ VE LİSANS ÖĞRETİMİ YAPACAK OKULLAR

(306) Lisans öncesi ve lisans öğretiminin çeşitli dallara göre hangi yüksek okullarda uygulanacağı tespit edilecek ve seçilecek kurumlarda uygulama için gerekli imkân ve şartlar sağlanacaktır.

XVI — ÖĞRETMEN YETİŞTİREN KURUMLARIN ADI

(307) Böylece öğretmen yetiştiren kurumlar, eğitim sistemine paralel bir bütünlüğe kavuşturulmuş olacağından, öğretmen yetiştiren bugünkü "ilköğretmen okulu, eğitim enstitüsü ve yüksek öğretmen okulu" adları da "YÜKSEK ÖĞRETMEN OKULU" adı altında bütünleştirilecektir.

Verilecek diplomalarda, temel eğitim veya orta öğretim öğretmenliği olarak ihtisas alanları ve dalları belirtilecektir.

XVII — ÜNİVERSİTE VE AKADEMİLERDE ÖĞRETRETMEN YETİŞTİRME

(308) Üniversite veya akademilerde gerek lisans öncesi gerekse lisans kademesinde bir öğrenimle öğretmen olmak üzere yetişeceklerde aranacak nitelikler, yukarıdaki esaslara uygun olarak, bu kurumlarla işbirliği yapılmak suretiyle tespit edilecektir.

XVIII — YÜKSEK ÖĞRETMEN OKULLARINA ÖĞRETMEN YETİŞTİRME

(309) Lisans öncesi ve lisans öğrenimi verecek yüksek öğretmen okullarına lisans üstü seviyede öğretim üyesi yetiştirilmesi bir plana bağlanacaktır. Bu arada ilk tedbir olarak, lisans üstü öğretim için seçilecek üniversite, akademi ve yüksek okul mezunlarına burs verilecek; ayrıca lisans üstü öğrenime giriş şartlarını yerine getiren öğretmenlerin aylıklı izinli sayılmaları sağlanacaktır.

XIX — HALEN ÖĞRETMEN YETİŞTİREN EĞİTİM KURUMLARINDA BULUNAN ÖĞRENCİLERİN STATÜLERİ

(310) Bugünkü öğretmen okullarının 2, 3, ve 4. sınıfları ile eğitim enstitüleri ve yüksek öğretmen okullarında bulunan öğrenciler öğrenimlerine mevcut statü içinde devam edeceklerdir.

XX — MEVCUT ÖĞRETMENLERİN YENİ ÖĞRETMEN YETİŞTİRME MODELİNE İNTİBAKI

(311) Hizmet içinde bulunan öğretmenlerin yeni öğretmen yetiştirme modeline intibak ettirilmesi konusu ayrıca ele alınacaktır.

XXI — YAYGIN EĞİTİM KURUMLARINA ÖĞRETMEN YETİŞTİRME

(312) Yaygın eğitim kurumlarına öğretmen ve usta öğretici yetiştirilmesi, yukarıdaki esaslar gözönünde tutularak, ayrıca düzenlenecektir.

XXII — ÖĞRETMEN YETİŞTİREN KURUMLARIN STATÜSÜ

(313) Yukarıdaki esaslar Millî Eğitim Temel Kanununa ve Yüksek Okullar Kanun Tasarısına uygun olarak hazırlanmıştır. Yüksek Okullar Kanun tasarısının kanunlaşmasından sonra gerekiyorsa, bu esaslar gözden geçirilecektir.

YEDİNCİ BÖLÜM

OKUL YAPI VE TESİSLERİ

(Bilgi için)

OKUL YAPILARI

(314) Her derece ve türdeki eğitim kurumlarına ait bina ve tesisler çevrenin ihtiyaçlarına ve uygulanacak programların özelliklerine göre Millî Eğitim Bakanlığınca planlanır ve yaptırılır.

Bu maksatla her yıl Millî Eğitim Bakanlığ bütçesine gerekli ödenek konur.

Arsa temini ile okul bina ve tesislerin yapım ve donatımında, Devletin azami imkânlarının kullanılması yanında vatandaşların her türlü yardımlarından da yararlanılır ve yardımlar teşvik edilir ve değerlendirilir. (M.T.E.K. Madde-51)

SEKİZİNCİ BÖLÜM

EĞİTİM ARAÇ VE GEREÇLERİ

(Bilgi için)

I — KAPSAM

(315) Eğitim araç ve gereçleri, eğitim kurumlarında kullanılacak ders kitapları ile öğretmen ve öğrencilere kaynak ve yardımcı olacak basılı eğitim malzemesini, millî eğitimin genel amaçlarının gerçekleşmesine yararlı olacak di-

ğer eserleri ve eğitim araç ve gereçlerini kapsar. (M.T.E.K. Madde-52)

II — GÖREV

(316) Millî Eğitim Bakanlığı, kendisine bağlı eğitim kurumlarının eğitim araç ve gereçlerini, gelişen eğitim teknolojisine ve program ve metotlara uygun olarak sağlamak, geliştirmek, yenileştirmek, standartlaştırmak, kullanılma süresini ve telif haklarını ve ders kitabı fiyatlarını tespit etmek, paralı veya parasız olarak ilgililerin yararlanmasına sunmakla görevlidir. (M.E.T.K. Madde-53)

III — GÖREVİN YERİNE GETİRİLMESİ

(317) Millî Eğitim Bakanlığı eğitim araç ve gereçlerini,
1. Hazırlamak, imal etmek ve satın almak;
2. Kişilere veya kuracağı komisyonlara veya yarışmalar düzenleyerek hazırlatmak;
3. Özel kesimce hazırlananlar veya imal edilenler arasından seçmek veya tavsiye etmek suretiyle 53 üncü maddede belirtilen görevini yerine getirir. (M.E.T.K. Madde-54)

IV — ÜCRET ÖDENMESİ

(318) Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanacak veya hazırlatılacak eğitim araç ve gereçlerinin hazırlama, inceleme ve seçme işleri veya redaksiyonu ile görevlendirilecek kimselere ve teşkil edilecek jürilerin memur olmayan üyelerine ücret ödenir ve yarışmalarda derece alanlara ödül verilir. Eğitim araç ve gereçlerinin kabulü, süresi, telif hakkı ve ücretlerle ilgili esaslar yönetmelikle düzenlenir. (M.E.T.K. Madde-55)

DOKUZUNCU BÖLÜM
EĞİTİM VE ÖĞRETİM ALANINDAKİ GÖREV VE SORUMLULUK
(Bilgi için)

I — YÜRÜTME, GÖZETİM VE DENETİM

(319) Eğitim ve öğretim hizmetinin, bu kanun hükümlerine göre Devlet adına yürütülmesinden, gözetim ve denetiminden Millî Eğitim Bakanlığı sorumludur. (M.E.T.K. Madde-56)

II — YASAKLIK

(320) Askeri maksatlarla açılacak okullar hariç, bu kanun hükümlerine aykırı hiç bir eğitim faaliyetinde bulunulamaz. (M.E.T.K. Madde-57)

III — OKUL AÇMA YETKİSİ

(321) Türkiye'de hiç bir örgün eğitim kurumu Millî Eğitim Bakanlığının izni olmaksızın açılamaz.
Millî Eğitim Bakanlığı veya diğer bir bakanlık tarafından açılmış veya açılacak örgün eğitim kurumları (askeri liseler dahil) ile özel eğitim kurumlarının derecelerinin tayini Millî Eğitim Bakanlığına aittir.
Askerî eğitim kurumlarının dereceleri Millî Savunma Bakanlığı ile birlikte tespit edilir.
Diğer bakanlıklara bağlı orta öğretim kurumlarının program ve yönetmelikleri, ilgili bakanlıkla Millî Eğitim Bakanlığı tarafından birlikte yapılır ve Millî Eğitim Bakanlığınca onanır.
Yüksek okulların program ve yönetmelikleri (Harb okulları hariç) Millî Eğitim Bakanlığının görüşü alınmak şartıyle ait olduğu bakanlık tarafından hazırlanır ve Millî Eğitim Bakanlığınca incelenerek onanır.
Diğer bakanlıklara bağlı orta ve yüksek dereceli okullar Millî Eğitim Bakanlığının gözetim ve denetimine tabinudir. (M. E. T. K. Madde - 58)

IV — YURT DIŞI EĞİTİM

(322) Türk vatandaşlarının yurt dışında, eğitim, öğrenim ve ihtisas görmeleri ile ilgili Devlet hizmetlerinin düzenlenmesinden (askeri öğrenciler hariç), Millî Eğitim Bakanlığı sorumludur. (M.E.T.K. Madde-59)

ONUNCU BÖLÜM
OKULLAŞMA HEDEFLERİ
(Bilgi için)

(323) Millî eğitimin bir yandan fertler arasında eğitimde fırsat eşitliğini, diğer yandan bölgeler arasında dengeli kalkınmayı, nihayet Türk toplumunda sosyal adeleti sağlıyacak şekilde gelişmesi uzun dönemli ve kısa dönemli planlara bağlanmıştır.
Yurdumuzda nüfusun hızla artmasına, yerleşmenin çok dağınık, yerleşme birimlerinin çok küçük ve coğrafi şartların çok güç olmasına ve buna karşılık eğitime ayrılabilen malî kaynakların çok sınırlı bulunmasına rağmen, 1928'de yeni harflerin kabulü ile çok düşük olan okuma-yazma oranı son sayımda yüzde 55'e yükselmiş, 1972-1973 te okullaşma oranları ilkokul çağında yüzde 90'a ortaokul çağında yüzde 42'ye, lise ve lise dengi meslekî ve teknik öğretim kurumlarında yüzde 21'e, yüksek öğretimde yüzde 6,8 e ulaşmıştır. Öğrenci sayıları ise, ilköğretimde 5 397 711'e, ortaöğretimde 1 487 766'ya, yüksek öğretimde 185 000'e varmıştır. Örgün eğitim alanında nüfusun 1/5'i okullardadır.
Uzun Dönemli Kalkınma Stratejisi ve Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında ilgili yaş nüfuslarında okullaşma oranları olarak temel eğitimin birinci kademesi için, 1977 de yüzde 100; ikinci kademesi için, 1977 de yüzde 50, 1995 de yüzde 75; orta öğretim için, 1977 de yüzde 25, 1995 de yüzde 45; yüksek öğretim için, 1977 de yüzde 9, 1995 de yüzde 15 gibi ileri hedefler öngörülmüştür.
Eğitim hizmetleri bu hedeflere göre gerçekleştirilecektir. Bu maksatla gerekli finansman kaynakları, kalkınma planlarında öngörülmüştür. Yıllık programlar, uzun dönemli planda öngörülen okullaşma oranları ve uygulama hedefleri ile finansman kaynaklarına uygun olarak, program bütçe tekniği ile hazırlanmaktadır.

ÜÇÜNCÜ KISIM
1974-1975 ÖĞRETİM YILINDA YENİ SİSTEMLE İLGİLİ UYGULUAMA PLANI

(Bu kısımda, daha önceki kısımda yer alan önerilerden, 1974-1975 öğretim yılında hangilerinin ne ölçüde uygulanacağı gösterilmiştir. Hemen belirtilmektedir ki bunlar sadece birer öneridir. Şûrada her önerinin uygulanabilirliği tartışılacaktır. Şûrada kabul edilecek önerilerin uygulamaya konması Bakanlıkça ayrıca ele alınacaktır.)

ÖNERİ 1. İLKOKUL VE ORTAOKUL PROGRAMLARI KAYNAŞTIRILMIŞ BİR BÜTÜN HALİNDE YENİDEN DÜZENLENECEKTİR.

(324) **İlkokul Türkçe programı ile ortaokul Türkçe ve dilbilgisi programı temel eğitimin amaçlarına uygun olarak bütünleştirilecek; bu maksatla mevcut ortaokul programı gözden geçirilecek ve yarışma açma veya komisyon kurma yolu ile tek kitap yazdırılacaktır.**

(325) İlkokul ve ortaokul matematik programları gözden geçirilerek modern kavramların programda yer alması yolundaki çalışmalar sürdürülecek ve yarışma açma veya komisyon kurma yolu ile tek kitap yazdırılacaktır.

(326) İlkokulların 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler programı ile ortaokul sosyal bilgiler programının temel eğitimin amaçlarına uygun olarak kaynaştırılmış bir bütün teşkil edecek şekilde yeniden düzenlenmesiyle ilgili çalışmalar sürdürülecektir. Bu maksatla hazırlanmış olan program taslağı Tebliğler Dergisinde yayımlanacak ve yeni programa göre 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar için yarışma açma veya Komisyon kurma yoluyle Bakanlıkça tek kitap yazdırılacaktır.

(327) İlkokul 4. ve 5. sınıf fen ve tabiat bilgileri programı ile ortaokul fen bilgisi programının temel eğitimin amaçlarına uygun olarak "fen bilgisi" adı altında kaynaştırılmış bir bütün teşkil edecek şekilde yeniden düzenlenmesiyle ilgili çalışmalar sürdürülecektir. Bu maksatla hazırlanmış olan program taslağı Tebliğler Dergisinde yayımlanacak ve yeni programa göre 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar için tek kitap yazdırılmak üzere ödüllü yarışma düzenlenecek veya komisyon kurarak yazdırılacaktır.

ÖNERİ 2. YENİ YABANCI DİL PROGRAMLARI GENELLEŞTİRİLECEKTİR.

(328) Ortaokullar için geliştirilen yeni yabancı dil programları genelleştirilecektir.

ÖNERİ 3. AHLÂK DERSİ PROGRAMLARI UYGULANMAYA BAŞLANACAKTIR.

(329) Temel eğitim ve orta öğretim için hazırlanan ahlâk dersi programları IX. Millî Eğitim Şûrası kararları sonuçlarına göre uygulamaya konacaktır.

ÖNERİ 4. SEKİZ YILLIK OKUL PROGRAM DENEMESİ SÜRDÜRÜLECEKTİR.

(330) Yatılı bölge okullarımızda denenmekte olan temel eğitim program geliştirme çalışması sürdürülecek ve alınan sonuçlar değerlendirilecektir.

ÖNERİ 5. ORTAOKUL YENİ DERS DAĞITIM ÇİZELGESİ UYGULAMAYA KONACAKTIR.

(331) Ortaokul programı ve haftalık ders dağıtım çizelgesi, IX. Millî Eğitim Şûrası kararlarına uygun olarak, altıncı sınıftan itibaren bütün okullarda uygulamayı konacaktır. Meslekî ve teknik ortaöğretim kurumlarının birinci devrelerinde, seçmeli dersler yerine, ikinci devrenin amaç ve özellikleri de dikkate alınarak meslek dersleri verilecektir.

ÖNERİ 6. ORTA ÖĞRETİMDE YILLIK DERS ÇEŞİDİ AZALTILACAK VE DERSLER TEKSİFİ OLARAK OKUTULACAKTIR.

(332) (Bakınız madde 164 - 167)

ÖNERİ 7. PROGRAM GELİŞTİRME ÇALIŞMALARI ARAŞTIRMA PROJELERİ HALİNDE SÜRDÜRÜLECEKTİR.

(333) Ders dağıtım çizelgesinin IX. Millî Eğitim Şûrasında kesin şeklini almasından sonra program geliştirilmesi çalışmaları bu çerçeve içinde ele alınacak ve orta öğretim kademesinde:

1. yüksek öğretime hazırlayan,

2. hem mesleğe hem yüksek öğretime hazırlayan,

3. hayata ve iş alanlarına hazırlayan programların ortak derslerine ve seçmeli derslerine ait ders programlarının gözden geçirilmesi veya yeniden hazırlanması yolunda girişilen çalışmalar sürdürülecektir.

(334) Modern fen ve matematik programlarının 100 lise ve 89 ilköğretmen okulunda uygulanması ile ilgili araştırma projesi sürdürülecektir. Ayrıca, modern fen ve matematik programları, imkân ve şartlara göre, bazı liseler ile deneme niteliğinde olmak üzere bazı teknik lise ve meslek liselerinde de uygulanacaktır.

(335) Yabancı dil öğretimini getiştirmek üzere Avrupa Konseyi ve ilgili ülkelerin katkısı ile ortak bir proje halinde yürütülmekte olan "Yabancı Dil Öğretimini Geliştirme Projesi" çerçevesindeki çalışmalar sürdürülecektir. Proje çerçevesinde,

1. giriş,
2. başlangıç,
3. orta,
4. ileri olmak üzere başlıca dört seviyede geliştirilmekte olan

a. öğrenci kitapları,
b. görme araçları,
c. işitme araçları,
ç. öğretmen kitaplarının denenmesi ve denenen malzemenin yayınlanması ve dağıtımı sağlanacaktır.

(336) IX. sınıf için Türk dili ve edebiyatı, tarih, coğrafya, elektrik ve elektronik ve uygulaması, teknik resim, genel endüstri bilgisi ve uygulaması, tarım ve uygulaması, ticaret bilgisi ve uygulaması derslerine ait yeni program taslakları hazırlanmış ve Tebliğler Dergisinde yayımlanmıştır. Bunlara uygun ders kitaplarının yazdırılması için hem Bakanlıkça yetkili komisyonlar kurulmuş, hem de serbest basına açık tutulmuştur. Bu çalışmalara, devam olunacaktır.

(337) Fen projesi ve yabancı dil öğretimi projesinden edinilen tecrübelerin ışığında diğer derslerin programlarının da "araştırma projeleri" halinde Bakanlıkça geliştirilmesine çalışılacaktır. Bu maksatla Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı 1974 bütçesine araştırma ödeneği konmuştur.

(338) Teknik lise ve meslek liselerinin mesleğe yönelik derslere ve uygulamalara ait programlarının ve temrin yapraklarının, araştırma projesi halinde, Bakanlıkça geliştirilmesi bir plana bağlı olarak yürütülecektir.

(339) Ahlâk dersi programı kesin şeklini aldıktan sonra, temel eğitim ve orta öğretim din bilgisi programları gözden geçirilecek; bu konuda Diyanet İşleri Başkanlığı ile işbirliği yapılacaktır.

ÖNERİ 8. YENİ PROGRAMLAR DENEMEDEN SONRA GENELLEŞTİRİLECEKTİR.

(340) Yeni programların uygulamaya konmasında sırasıyla aşağıdaki yol tutulacaktır:

1. Hazırlanan yeni ders kitapları ve diğer öğretim araçlarının denenerek uygulanacağı okullar çeşitli bölgelerden ve şartları değişik olan okullar arasından seçilecek;

2. Bu okullarda yeni programları deneyecek olan öğretmenler seminerlere alınacak;

3. Uygulama, Bakanlık yetkilileri ve Bakanlık müfettişleri tarafından takip edilecek ve idareci ve öğretmenlere gereken rehberlikte bulunulacak;

4. Uygulama sonunda yapılacak değerlendirmede yararlanılmak için anketler düzenlenecek;

5. Denemeye katılan öğretmenlerin bir yıllık uygulama sonuçlarından yararlanılmak üzere değerlendirme seminerleri tertiplenecek;

6. Anket ve seminerlerden de yararlanılarak programlar, yeni ders kitapları ve diğer araçlar gözden geçirilecek;

7. Deneme sonuçları değerlendirilerek programlar teşmil edilecek;

8. Öğretmen kitapları hazırlanacak;

9. Yeni programlar öğretmen yetiştiren öğretim kurumlarında öğretmen adaylarına tanıtılacak;

10. Öğretmeni işbaşında yetiştirme faaliyetleri arasında yeni programlarla ilgili seminerlere öncelik verilecektir.

ÖNERİ 9. TEK KİTAP UYGULAMASINA GEÇİLECEKTİR.

(341) Mecburi öğrenim çağını kapsayan temel eğitimin gereği olarak, öğrencilere tamamen veya kısmen parasız kitap vermek veya çok ucuz bir fiatla sağlamak amacıyla Bakanlıkça ilkokul ve ortaokul kitapları için başlatılan tek kitap uygulaması sürdürülecektir.

(342) Tek kitap uygulanması bir plana göre zamanla diğer eğitim kademeleri kitaplarına da teşmil edilecektir.

Tek kitap olarak kabul edilecek ders kitapları,

1. ödüllü yarışmalar düzenlemek veya,

2. komisyon veya kişilere yazdırmak suretiyle Bakanlıkça hazırlatılacak veya serbest yazarlara ait kitaplardan seçilecektir.

(343) Tek kitabın telif hakkı, baskı sayısı tahditsiz olmak ve okutulma süresi en az beş yıl olmak şartıyla, ödül vermek veya bir defa da önceden ödenmek suretiyle Bakanlıkça satın alınacaktır.

(344) Bakanlık tek kitap olarak kabul edilen ders kitaplarının zamanında basılmasını ve öğretim yılı başlamadan önce okullara dağıtılmasını sağlamak üzere gerekli tedbirleri alacak; bu maksatla Bakanlık Basımevinin imkânları yetmediği takdirde, ders kitaplarının özel sektörde basımını sağlayacaktır.

(345) Tek kitap uygulaması, serbest yazarların, bol miktarda yardımcı ders kitabı hazırlanması ve ders kitaplarının iyileşmesi çalışmalarına katkıda bulunmalarını destekleyecek ve teşvik edecek şekilde düzenlenecektir.

ÖNERİ 10. AHLÂK DERSİ ŞÛRA KARARLARINA GÖRE UYGULAMAYA KONACAKTIR.

(346) Temel eğitim ve orta öğretim kurumlarında okutulacak ahlâk dersleri için hazırlanan program taslağı ayrı döküman olarak Şûra üyelerine sunulacaktır.

Ahlâk dersi program taslağı, temel eğitim ve orta öğretim kurumları için Şûraca kabul edilecek ders dağıtım çizelgesi ve ders saatlerine göre, Şûraca gözden geçirilecek ve böylece son şeklini alacak olan ahlâk dersi programları, IX. Millî Eğitim Şûrası kararlarına göre, uygulamaya konacaktır.

ÖNERİ 11. OKUL RADYO VE TELEVİZYONUNDAN YARARLANMA İMKÂNLARI GENİŞLETİLECEKTİR.

(347) Okul radyo ve televizyonundan yararlanarak okul içine ve sınıf içine ders programlarına uygun yayınlar yapmak, uzun dönemde gerçekleştirilecek bir hedeftir. Bu hedefe kısa zamanda ulaşabilmek için mevcut şartları geniş ölçüde kullanarak deneme niteliğinde yayınlar yapılmağa devam olunacaktır.

ÖNERİ 12. ORTAOKULDA YENİ ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME DÜZENİ BİRİNCİ SINIFTAN İTİBAREN UYGULANACAKTIR.

(348) Ortaokullarda yeni not verme düzeni ile ilgili olarak yukarıda 168-225 maddeler de yer alan esaslar, 1974-1975 öğretim yılında altıncı sınıflarda uygulamaya başlanacaktır.

Uygulama, 1974-1975 öğretim yılında, yalnızca altıncı sınıfları kapsayacak; diğer sınıflarda bulunan öğrencilere mevcut sınıf geçme ve imtihan yönetmeliği hükümleri uygulanmaya devam olunacaktır.

ÖNERİ 13. ORTA ÖĞRETİMDE "SINIF GEÇME YERİNE DERS GEÇME VE KREDİ DÜZENİ" DENEME NİTELİĞİNDE UYGULAMAYA BAŞLANACAK VE DÖRT YILDA TEŞMİL EDİLECEKTİR.

(349) Orta öğretimde sınıf geçme yerine ders geçme ve kredi düzeni 1974-1975 öğretim yılında deneme niteliğinde olmak üzere bazı okullarda X. yıldan itibaren uygulamaya başlanacak ve birinci yılın denemesinden alınacak sonuçlar değerlendirilerek bütün sınıflara teşmil edilecek; böylece, dört yıl içinde bu düzen genelleşmiş olacaktır.

Deneme ile ilgili olarak yukarıda sıralanan esaslar, zorunlu değil, deneme için yol göstericidir.

Deneme önümüzdeki ders yılı başında,

1. Orta Öğretim Genel Müdürlüğü
2. Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü
3. Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü
4. Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü
5. Ticaret ve Turizm Öğretim Genel Müdürlüğü
6. Din Eğitimi Genel Müdürlüğü

tarafından bu dairelere bağlı ikişer okulda başlatılacak denemenin değerlendirilmesi Plânlama-Araştırma ve Koordinasyon Dairesince sağlanacaktır.

ÖNERİ 14. BÜTÜN OKULLARDA VE ORTA ÖĞRETİM KURUMLARINDA BÜTÜNLEME İMTİHANLARI YETİŞTİRME KURSLARINDAN SONRA HAZİRANDA YAPILACAKTIR.

(350) Ortaokulda ve genel, meslekî ve teknik orta öğretim kurumlarında, bitirme bütünleme ve dışardan bitirme imtihanları yerine, 1974-1975 öğretim yılından itibaren aşağıdaki esaslar uygulanacaktır:

1. İkinci kanaat dönemi sonunda her dersten alınan yıl sonu notu ara sınıflarda sınıf geçme, son sınıfta bitirme notudur. Ara sınıflarda biten derslerin yıl sonu notu da bitirme notu sayılır.

2. İkinci kanaat dönemi sonunda başarısız olan ders veya derslerden bütünleme imtihanlarına girilebilir.

3. Yıl sonunda başarısız dersleri olan öğrencilere bir imkân daha tanımak ve bütün öğrencilerin yaz tatillinden yararlanmış ve dinlenmiş olarak yeni öğretim yılına başlamalarını sağlamak için bütünleme imtihanları 20-30 haziran tarihleri arasında yapılır.

4. Bütünlemeye girecek öğrenciler için en geç 20 haziranda bimtek üzere en az 20 günlük teksifi bir yetiştirme programı düzenlenir. Öğrenciler bu kurslarda bütünlemeye girecekleri derslerden kendi öğretmenleri veya okul müdürünün uygun göreceği öğretmenler tarafından yetiştirilirler.

5. Kurslara katılacak öğrenciler yaklaşık olarak 20 şer kişilik gruplara ayrılır.

6. Yetiştirme çalışmalarında öğretmenlere haftalık azami ders saati kadar görev verilebilir ve mecburi ders saatini aşan saatler için ek ders ücreti ödenir. Yetiştirme programı için öğrencilerden hiçbir surette ücret alınmaz.

7. Öğrencinin gireceği bütünleme imtihanında aldığı not o dersin yıl sonu notu sayılır.

8. Bütünleme imtihanları mecburi değildir. Ancak isteyen öğrenciler girerler. Bu maksatla öğrenciler bütünleme imtihanına girmek istedikleri dersleri haziran ayının ilk iki günü içinde bir dilekçe ile okul idaresine bildirirler.

9. Okul dışından bitirme imtihanları da bütünleme imtihanları ile birlikte yapılır.

10. Ara sınıflarda yıl sonu başarı durumu aşağıda belirtilen esaslara göre tespit edilir:

Bütünleme imtihanları sonunda, başarısız notu olan öğrencilerin durumları okul müdürünün başkanlığında toplanacak olan sınıf öğretmenler kurulunda ayrı ayrı görüşülür.

Sınıf öğretmenler kurulu bu toplantıda her öğrencinin diğer dersleri ve geçen yıllardaki başarıları ile devam ve disiplin durumlarını inceler; eğitsel kol çalışmalarına katılmasını ve bu çalışmalardaki başarısını gözden geçirir ve yıllık genel başarı durumunu bütünü ile değerlendirerek öğrencinin,

a. ya bir üst sınıfta denenmesine,

b. ya da aynı sınıfı tekrarlamasına karar verir.

Sınıf öğretmenler kurulu bu kararlarını oy çokluğu ile alır. Oyların eşit olması halinde başkanın bulunduğu taraf çoğunlukta sayılır.

Sınıf öğretmenler kurulunun öğrenci hakkındaki bu kararı öğrenciye ve velisine yazı ile duyurulur.

Bir üst sınıfta deneme kararı, her öğrenci için biri ortaokul diğeri lise veya dengi orta öğrenim boyunca olmak üzere en çok iki defa uygulanabilir.

11. Son sınıflarda yıl sonu başarı durumu aşağıdaki esaslara göre tespit edilir:

Ortaokul bitirme sınıfı olan VIII. ve orta öğretimi bitirme sınıfı olan XI. veya XII. sınıflar sonunda bütünleme imtihanlarında başarı göstermeyen öğrenciler, başarısız not aldıkları derslerden müteakip yıllarda bütünleme imtihanlarına sınırsız olarak girebilirler.

ÖNERİ 15. SINIFI İKİ GRUBA AYIRMA DÜZENİ UYGULANACAKTIR.

(351) "Ortaokulda Sınıf Mevcutları ve Sınıfı İki Gruba Ayırma Düzeni" başlığı altında 226-229. maddelerde yer alan esaslar, şartları elverişli bütün okullarda uygulamağa çalışılacaktır.

ÖNERİ 16. YILLIK ÇALIŞMA TAKVİMİ YENİDEN DÜZENLENECEKTİR.

(352) Yıllık çalışmanın düzenlenmesiyle ilgili esaslar aşağıya çıkarılmıştır.

1. Bir ders saati 40 dakikadır.

2. Ortaokullar ve genel mesleki ve teknik orta öğretim kurumları 1 eylülde açılır. İlk hafta içinde öğrenci kayıtları, sınıfların teşkili, yıllık çalışma programlarının hazırlanması, öğretmenler kurulu ve zümre öğretmenleri toplantısı gibi çalışmalar yapılır.

3. Dersler eylül ayının ikinci pazartesi günü başlar ve mayıs ayının son cumartesi günü kesilir.

4. Yarı yıl tatili ocak ayının başından itibaren iki hafta sürer.

5. Resmi tatiller dışında verilecek olağanüstü tatil süresi kadar bir süre yıl sonuna eklenir veya bu tatiller dolayısiyle yapılamayan dersler okul idarelerince düzenlenecek bir ek programa göre yıl içinde telâfi edilir.

6. Meslekî ve teknik okulların ara sınıflarında stajlar, 15 ağustos 5 eylül arasında yapılır.

ÖNERİ 17. OKULLARIMIZDA REHBERLİK GELİŞTİRİLECEKTİR.

(353) Okullarımızda, rehberlik hizmetlerinin teşkilâtlandırılması ile ilgili esaslar ve rehberlik programı bütün okullarımızda uygulanacak ve rehberlik programının uygulanması için okul müdürlükleri gerekli tedbirleri alacaklardır. Bu amaçla Bakanlık, kadro tahsisi, uzman tayini, geçici danışman gönderilmesi, seminer ve kurslar düzenlenmesi, yayınlar ve araçlar gönderilmesi ve Bölge Rehberlik Merkezlerinin kurulması ve geliştirilmesi gibi tedbirleri almağa devam edecektir.

Bakanlık içinde "rehberlik" ile ilgili çalışmalar Plânlama Araştırma ve Koordinasyon Dairesi tarafından yürütülmeğe devam olunacaktır.

ÖNERİ 18. YÜKSEK OKULLAR KANUN TASARISI

(354) Yüksek okullar kanun çıkarılmasına çalışılacaktır.

ÖNERİ 19. YÜKSEK ÖĞRETİM KAPASİTESİ ARTIRILACAKTIR.

(355) Yüksek öğrenime geçiş hakkını kazanmış istekli her öğrenciye yüksek öğrenim imkânı sağlanmasına çalışılacaktır.

ÖNERİ 20. ÜNİVERSİTELER KANUNU ve MİLLÎ EĞİTİM TEMEL KANUNU.

(356) Üniversiteler ve Millî Eğitim Temel Kanunlarında gerekli değişikliklerin yapılması sağlanacaktır.

ÖNERİ 21. ÖĞRETMEN YETİŞTİREN KURUMLAR YENİDEN DÜZENLENECEKTİR.

(357) Öğretmen yetiştiren kurumlar İkinci Kısım, Altıncı Bölümde yer alan esaslar ve önümüzdeki yıl çıkacak olan yüksek okullar kanununun hükümlerine uygun olarak yeniden düzenlenecektir.

ÖNERİ 22. IX. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI KARARLARI ÜZERİNE KURSLAR VE SEMİNERLER DÜZENLENECEKTİR.

(358) IX. Millî Eğitim Şûrası kararları üzerine aşağıdaki kurslar ve seminerler düzenlenecektir:

1. IX. Millî Eğitim Şûrası kararları ve bu kararlara dayanak olan temel yayınlar bütün eğitim kurumlarımıza gönderilecek ve eğitim kurumlarımızca bunların en kısa zamanda incelenmesi sağlanacaktır.

2. Şûra kararları üzerine millî eğitim müdürleri, genel, meslekî ve teknik orta öğretim kurumları müdürleri ve ortaokul müdürleri için Bakanlıkça kurs ve seminerler düzenlenecektir.

3. Şûra kararları üzerine, öğretmen yetiştiren yüksek dereceli eğitim kurumlarımızın yönetici ve öğretmenleri için seminerler düzenlenecektir. Öğretmen yetiştiren yüksek dereceli eğitim kurumlarımızda bölgedeki öğretmenler için kurs ve seminerler açılacaktır. Öğretmen yetiştiren yüksek dereceli öğretim kurumlarımızın öğretim elemanlarının aynı maksatla illerde yapılacak çeşitli seminerlere yönetici ve öğretim elemanı olarak katılmaları sağlanacaktır.

4. Şûra kararları üzerinde Bakanlık Merkez örgütünün ilgili bütün elemanları için kurs ve seminerler düzenlenecektir.

5. Bakanlıkça düzenlenen diğer bütün hizmet içi kurs ve seminerlerde Şûra kararlarının incelenmesine zaman ayrılacaktır.

6. Hizmet içi yetiştirme amacıyle düzenlenen seminerlere öncelik verilecektir.

ÖNERİ 23. YENİ SEÇMELİ DERSLER İÇİN ÖĞRETMEN YETİŞTİRİLECEKTİR.

(359) Temel eğitim ve orta öğretim kurumlarına yeni getirilen seçmeli dersler, çevrenin ekonomik ve sosyal şartlarına ve imkânlarına göre öğrencileri özellikle hayata veya iş alanlarına yöneltmeyi hedef tutan derslerdir. Bu dersleri okutacak öğretmenlerin veya uzman ve usta öğreticilerin seçilmesi, yetiştirilmesi, hizmet içi eğitimlerinin sağlanması, bazı branşlar için ek formasyon kazandırılması, bazıları için ise yeniden öğretmen yetiştirilmesi gerekmektedir. Bu konu IX. Millî Eğitim Şûrasında kabul edilecek esaslara uygun olarak ayrıca ele alınacak ve ayrıntılı uygulama planına bağlanacaktır.

Millî Eğitim Temel Kanunu uzman ve usta öğreticilerin de geçici olarak öğretmenlikte görevlendirilmelerine imkân vermektedir. Bu konuda hazırlanan yönetmelik taslağı, en kısa zamanda yürürlüğe konacaktır.

ÖNERİ 24. OKUL YAPILARININ OPTİMAL BÜYÜKLÜKTE KURULMASI VE VERİMLİ OLARAK İŞLETİLMESİ ESASLARA BAĞLANACAKTIR.

(360) Optimal büyüklükte okul, bina ve tesisleriyle haftalık ders dağıtımı, öğretmen ve öğrenci sayıları arasında denge ve ahenk olan okuldur. Okulların optimal büyüklükte açılması ve işletilmesi esastır. Aksi takdirde öğrenci başına maliyet yükselir ve eğitimin kalitesi düşer. Şu halde, yeni sisteme göre okul standartlarının tespit edilmesi ve okullarımızın bu standartlara göre geliştirilmeleri gerekir.

(361) Nüfusu az ve dağınık olan yerlerde, ikinci devre orta öğretimin genel, meslekî ve teknik öğretim programları, bir yönetim altında toplanan çok programlı bir okul olarak kurulacaktır. Böylece küçük yerlerde yetersiz okullar açmak yerine bölge merkezlerinde çevrenin özelliklerine uygun bölge okulları açılacak; yatırımın belli merkezlerde yoğunlaştırılması ve açılacak okulların personel, araç ve gereçler bakımından yeterli duruma getirilmesi mümkün kılınacaktır.

(362) Okullarımız, sistemin icaplarına ve uygulanacak çeşitli programların ihtiyaçlarına uygun eğitim araçları ile donatılacaktır. Seçmeli derslerle müzik, beden eğitimi ve sağlık bilgisi, kitaplık, eğitsel kol çalışmaları ve rehberlik hizmetleri için gerekli tesisler ve gereçler tamamlanacaktır.

(363) Yeni fen programlarının denenerek geliştirileceği okullarda öğrenci deneylerine imkân veren laboratuvarlar kurulmasına ve mevcutların eksiklerinin tamamlanmasına ve geliştirilmesine çalışılacaktır.

(364) Optimal büyüklüğüne ulaşabilmek için orta dereceli bütün okullarımızın durumları bina, tesisler, yönetim ve öğretim elemanları ve diğer imkânlarının rasyonel olarak kullanılabilmesi yönünden yeniden gözden geçirilecek ve bu iş Bakanlık merkez örgütünde tek elden planlanıp yürütülecektir.

(365) "Orta Öğretim Binaları Araştırma ve Geliştirme Çalışması" Kalkınma Planı uyarınca bir araştırma projesi olarak ele alınmıştır. Bu araştırma projesinin amacı, eğitim sisteminin çeşitli kademeleri, özellikle orta öğretim kademesi için belirlenmiş olan yeni yaklaşımların okul binalarına yansımalarını çözümlemek, eğitim ihtiyaçlarına göre yeni yapılacak okul binaları için optimal büyüklük, kullanım ve iklim ile sosyo-ekonomik şartlar vb. kriterlerine dönük olarak fiziksel ihtiyaç programlarını araştırmak, eğitsel imkânlar geliştirilmesi çalışmaları yapmak ve mevcut okul binalarının kullanabilirliğini etüt etmektir.

Araştırma projesi Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Yapı Araştırma Enstitüsü ve Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi elemanlarından kurulu bir çalışma grubu tarafından yürütülmektedir. Bu araştırma 1975'te sonuçlandırılacaktır.

ÖNERİ 25. MESLEK KADEMELERİ VE MESLEKÎ UNVAN, GÖREV, YETKİ VE SORUMLULUKLAR YENİDEN DÜZENLENECEKTİR.

(366) Öğrencilerin gerek temel eğitim gerekse orta öğretim kademesinde hayata ve iş alanlarına yöneltilebilmesi ve bu amaçla geliştirilmiş programların çekicilik kazanabilmesi için temel eğitim ve orta öğretim kademelerine uyan başlıca meslek kademeleri ile meslek çeşitlerinin iyice belirlenmesi, her kademede görev alacak elemanların unvan, görev, yetki ve sorumluluklarının kanunla düzenlenmesi gerekir.

Orta öğretim kademesinde meslek alanları ve çalışma şartları çekici kılınmadıkça, öğrencileri hayata ve iş alanlarına hazırlayan programlara zorlayıcı tedbirlerle yöneltmenin mümkün olmayacağı ve öğrencilerin, şimdi olduğu gibi yüksek öğretim kapılarına yığılmağa devam edeceği şüphesizdir. Bu konuda Millî Eğitim Temel Kanunu 14. maddesinde "mesleklerin kademeleri ve her kademenin unvan, yetki ve sorumlulukları kanunla estpit edilir ve her derece ve türdeki örgün ve yaygın meslekî eğitim kurumlarının kuruluş ve programları bu kademelere uygun olarak düzenlenir" hükmü getirilmiş bulunmaktadır. Bu alanda yapılmış başlıca iki çalışma vardır: Birincisi, Çırak-Kalfa ve Ustalar Kanunu Tasarısı. Yüce Meclisin incelenmesinde bulunan bu kanunun süratle çıkarılmasına çalışılacaktır. İkincisi, meslekî unvan, yetki ve sorumlulukları belirleyen kanun tasarısı. Hazırlıkları sonuçlanmak üzere olan bu tasarı da en kısa zamanda Yüce Meclise sunulacaktır.

(367) Orta öğretim kademesinde mesleğe hayata ve iş alanlarına hazırlayan programlar, Modern Fen Programlarını Geliştirme Projesinde olduğu gibi, ayrı bir araştırma projesi halinde ele alınacak ve her meslek programı, bahis konusu kanunlarla belirlenecek olan unvan, görev, yetki ve sorumluluklar da gözönünde tutularak geliştirilecektir.

ÖNERİ 26. BAKANLIK MERKEZ TAŞRA VE TAŞRA ÖRGÜTÜ YENİDEN DÜZENLENECEKTİR.

(368) Hiçbir eğitim reformu, paralel bir idare reformu yapılmadan başarılamaz. Bakanlık merkez ve taşra örgütü orta öğretim sistemimizdeki dikey kuruluşlara paralel olarak düzenlenmiş bulunmaktadır. Yeni sistem dikey kuruluşlar yerine yatay kuruluşları getirdiğine göre sistem uygulamasına başlanabilmesi için Bakanlık merkez ve taşra örgütünün de yeni sistemin bütünlüğüne cevap verecek şekilde, yeniden düzenlenmesi gerekir. Bu maksatla 1974 - 1975'te kanun tasarısının hazırlıkları tamamlanacaktır.

(369) Yeni programların uygulanabilmesi için mevcut bütün okul binalarının, tesislerin ve araçların kullanılmasını ve yönetici ve öğretmenlerin, sistemin bütünlüğü içinde

çeşitli okullarda ve programlarda rasyonel olarak çalıştırılabilmesini sağlama bakımından Millî Eğitim Müdürlüklerinin görev ve yetkileri, yönetmeliklerde gerekli değişiklikler yapılmak suretiyle artırılacaktır.

ÖNERİ 27. BİLİMSEL İŞBİRLİĞİ GELİŞTİRİLECEKTİR.

(370) Millî Eğitim Bakanlığınca bilimsel araştırmalara dayalı olarak özellikle ders programlarını, ders kitaplarını ve diğer eğitim araçlarını getiştirmek maksadıyla Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının gerekli imkânlara sahip kılınması sağlanmış ve bu yıl bütçesine yeterli araştırma ödeneği konmuştur.

(371) Sistemin uygulamasıyle ilgili araştırmalara Bakanlığımızla Üniversitelerimiz, Devlet Planlama Teşkilâtı, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu, Devlet İstatistik Enstitüsü, M. T. A. Enstitüsü. ilgili Bakanlıklar, öğretmen ve diğer meslek kuruluşla : ile işbirliği yapılmak suretiyle devam olunacaktır.

ÖNERİ 28. X. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNİN SORUNLARININ İNCELENMESİNE TAHSİS EDİLECEKTİR.

(372) Millî eğitimimizin başarısı, her türlü eğitim ve öğretim çalışmalarının mihrakını teşkil eden öğretmene ve onun huzur ve güvenlik içinde görevi başında bulunmasına bağlıdır.

VIII. ve IX. Millî Eğitim Şûrasında kabul edilen amaçlar, kuruluşlar, muhteva ve metotlara cevap verecek sayıda ve nitelikte öğretmen yetiştirilmesi, mevcut öğretmenlerin işbaşında geliştirilmesi ve öğretmenlik mesleğinin çekici kılınması için çözüm bekleyen meseleler, ilk öğretimden yüksek öğretime kadar Türk eğitim sisteminin bütünlüğü içinde, başlı başına bir konu olarak ele alınacak; sistemli bir analize tabî tutulacak ve tespit edilecek sonuçlar 1975 yılında toplanacak olan X. Millî Eğitim Şûrasının incelemesine sunulacaktır.

BU DERGİDEKİ KANUNLAR, KARARLAR VE TAMİMLERLE DİĞER YAZILAR TARAFIMIZDAN OKUNMUŞTUR

1	12	23	34	45
2	13	24	35	46
3	14	25	36	47
4	15	26	37	48
5	16	27	38	49
6	17	28	39	50
7	18	29	40	51
8	19	30	41	52
9	20	31	42	53
10	21	32	43	54
11	22	33	44	55